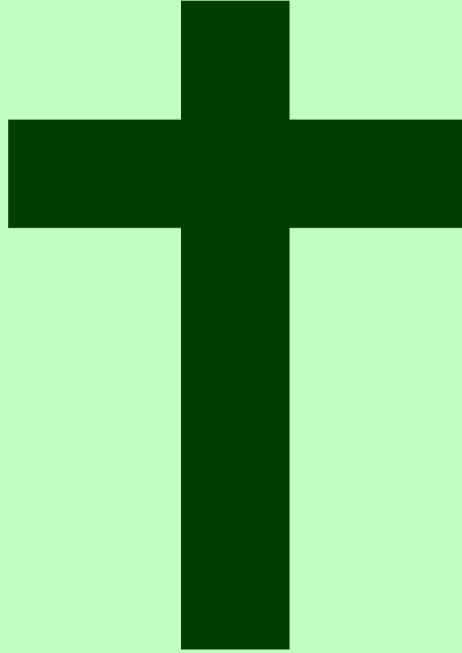

Kuturmi NT Portion

Portions of the New Testament in the Kuturmi language of
Nigeria

Kuturmi NT Portion

Portions of the New Testament in the Kuturmi language of Nigeria

copyright © 2025 Luke Initiative for Scripture Translation and The Seed Company

Language: (Kuturmi)

Contributor: Luke Initiative for Scripture Translation

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0. You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this translation, provided that:

You include the above copyright and source information.

If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.

If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2025-07-02

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Mar 2026 from source files dated 2 Jul 2025

437deed4-18d6-5993-a562-f9f63620aa30

Contents

Luka	1
----------------	---

Iring ididima kəni sini Iluka Wɔri ni Uy ɔɔ Ikywi Umi iring ididima Iluka

Ekəri utɔwa arɔ wɔɔ nokunowo bi ekəri uyaa usha, yip arɔ ni sɔma sini uyen nge asani Iluka, avuwa ikang ngeɛ. Bukywere ugyurho orokru ededei arɔ sini ɔnuo Burhan kəni imi sini Iyesu si, Iluka kɔ wɔɔ utɔwa ususa bikywi Iyesu kəni utina nge.

Iring ididima yen ire ni irokyoro ni uyaa usha utina atina Iyesu kəni okyoro Ipya ayaa usha aparti yen asani ereying nge ɔwɔri kyekya eberi ereying dang, Itiyofolus (1:3), arɔ sini utɔwa yen asani, “Arɔ sini ewei Unɔng.”

Okro ikywi iring ekəri iring ididima iyoyo ini ekəri ushoo oforo Iyesu kəni imi sini ikooba adarha ekəri ikiri ese men 19:9,10. Ani akywi uring men: Iyesu Kristi ekəri oforo, ekəri ering ushisha, okwo ni arɔ sini ani bidɔ igara kəni oforo arɔ sini ene kperhimɔ Unɔng.

Bi utumo ukpo Iyesu kəni ushine nge, ekəri uyaa usha kə shere ɔɔ umɛr ni ofofuru kəni usha aki ikru Unɔng sini ipri tirɛmɔ.

Ubyere Iyesu kəni Inijie (1:1—2:52)

Ibaptisma Iyesu kəni umarha

(3:1—4:13)

Utina Iyesu bi Igalili (4:14—9:50)

Utina Iyesu bi utira kekya Urushelima

(9:51—19:27)

Utina Iyesu bi Urushelima

(19:28—20:47)

Utana onuo Unɔng uring sini ukyeba

(21:1-38)

Ukpo Iyesu kəni ushine nge

(22:1—24:53)

Imisini isi Iluka wɔri uyaa usha wen

¹ Ɔɔ ɔmɔmɔɔ Itiyofolus, orokru na pany wɔɔ bikywi sɔma sini usi bi idɔɔ eri.

² Orokru men wɔri arɔ nɛmɛr kəni sini akung, orong bi tee ni.

³ Imye kam, ipyerhe sɔmamen noshushong nɛmɛr wroo bai itee, Irii ini igyang iwɔɔ atananw nɛmɛr kəni ushoyoni ari ɔmɔmɔɔ Itiyofalus.

⁴ Aki ukperhi nge nashisha asani imisini emɛr nwɔ ubrɔbrɔwɔɔ.

Ubyere Iyohana arɔ Ibaptisma

⁵ Akywa dang Ihiridus ngee ani ogumo Iyahudiya, Ogoku Unɔng nɔwɔ amisini ayirhi utɔwa nge ni Izakariya. Arɔ sini okuni bai edei una Ogoku Abija. Kənawɔ eree Alisabatu kaa okuni bai edei Iharuna Ogu ubyen Unɔng. ⁶ Izakariya kəni eree Alisabatu kukumo aki nashisha bite Unɔng. Asa nɛmɛr kəni sini ewei bi ogro Ete peri ni.

⁷ Asamɔ ni ɔɔɔ, bɛkɛi sini Alisabatu saa ni ubyere nge. Eme ɔkɔɔmɔ kukummo.

⁸ Akywa ka fwa sini Izakariya kəni orobyoo amu una Abija ani bi utina, ani owroo usa utina ogoku bi ite Unɔng.

⁹ Aparti wɔ oko shoo nɔ uworo nge kəni sini eren uworo ogoku, engɛɛ nɔ raa ubyen Unɔng Ete aka pya enye unyang ududuma.

¹⁰ Sini akywa upya ekəri enye unyang ududuma fwa, kukum orokru ni besing asu sɔrɔhɔ Unɔng.

¹¹ Atina Ete ko kuno bi itee, ka ting ba avu ura unara enye unyang ududuma.

¹² Akywa sini Izakariya rii ekəri atina Unɔng aka kung irung nge asuya owroo

¹³ Atina Unɔng ka sani, “Izakariya bekya kung irung! Unɔng kung usɔrɔhɔnw, erenw Alisabatu nɔ byerenw ene erime, inyi nɔ yirha utɔwa nge ni Iyohana.

¹⁴ Anɔ konyi ofofuru ba, orokru napany numɛ ni ubyere nge.

¹⁵ Anɔ shoo ɔɔ mɔmɔɔ eberi Ete. Ana usaa omung inabi ko akama, wroo bai idɔɔ ofo akwaa Ering Ushisha nɔ shoo kəni engɛ nge.

¹⁶ Anɔ tere arɔ Isrela na pany ke ba eberi Ete Unɔng mɔ.

¹⁷ Anɔ kpiti Ete, akywa sini eye ba, eye ba ni uring kəni ikru edei eying ni Iliya. Anɔ tere ikywi ekperi kya eberi ɔmɔmɔ, etere ikywi arɔ larha amraa ke kya eser ara amraa asa iminisi ini nɛgbɛn, anɔ kyene orokru okyo asu usha ukye ba Ete.”

18 Izakariya ko gyurho atina Unung ka sani, "Ini sa nenyee kə kperhi ni iring yen nū tire? Imye we ito ekperi, erem kaa ɔkɔɔ nge nagang."

19 Ekəri atina Unung ka sani engɛɛ ni, imyɛɛ ni Ijebrilu. Ko ikina ikpara ini bi ite Unung. Engɛɛ atumim iba pya onuo ni ɔnwɔ atananw iring ididima yen.

20 Bai kaimen unu rana na kprukpring una su branw upya onuo kekya unung sini uring men nū tire, bi ekɛi sini unoyorong ni iring mi, imisini inu tire akywaa ba fwa.

21 Bakywa sini atina Unung ku pere ni Izakariya orokru ku shaa besing, akasu wɔɔ ofo ikimɔ yɔ isi Izakariya derhi nge kən bi ubyen Unung.

22 Akywa sini obo kuno ana braa upya onuo ni ɔmɔ, orokru kə kperhi ni ara ni ɔmɔɔ bidɔ ubyen Unung, ɔwɔɔ Izakariya ku pere ni ɔmɔ ni ivu bau ubra upya onuo.

23 Akywa sini awri utuna nge tire Izakariya kɔɔɔ nge apya.

24 Anakywa naji eree Alisabatu ka kpin ofo kasa iperi itong bau ukuno esing.

25 Aka sani, "Ete karha sam inyen ima," "Ete sam ima ididima, oworom ɔwaa bi eberi orokru."

Atani ubyere Iyesu

26 Akywa sini ofo Alisabatu fwa iperi iten, Unung ka tuma atina nge Ijebrilu kya apya sini ayirhi utowa yɔ ni Inazaret bi ibung Igalili,

27 kya eberi adira sini enekperhi nge ererime sini owo lorho ubarha Isufu eyeri Idouda. Utowa ekəri adira ni Imeri.

28 Atina Unung kii eberi nge, iku fong, ka sani nge ni, "Unwɔɔ uni aru sini Unung weinwu nagang! Ete ni kəni ɔnwɔɔ."

29 Imeri kə pen uwure nge nagang ni iring nge, kasu wɔɔ ofo ni akyina edei ufo ni kən.

30 Ekəri atina Unung ka sani engɛɛ ni, "Imeri bekya kung irung, kii upen uyirha eberi Unung.

31 Unu kpara ofo ebyere ɔɔ ererime, unu yirha utowa nge ni Iyesu.

32 Anu shoo ɔɔ mɔmɔɔ, anu yirha nge ni ɔɔ Arayaya Unung, Ete Unung nū maa igɔɔɔ Igumo Ekperi nge Idouda.

33 Anu kong igumo una Iyakubu ishishaa, igumo nge sayo na akurha nge."

34 Imeri ko gyurho atina Unung ni "Iring yen nū shoo nenyee wo, imye aru sini inɛ kperhim ererime?"

35 Atina Unung ko yoro nge ka sani, "Ering Ushisha nū shuro ba yanw, ikru Unung ara yaya nū franw. Bi kəna ɔɔ sini unu byere anu shoo nashisha, anu yirha nge ni ɔɔ Unung.

36 Kənawo arupyanw Alisabatu nū byere ɔɔ bi idɔɔ ukɔɔ nge. Kəni sini akpari ni anasu ubyere nge ni, nɛchiyen okofo iperi iten,

37 bai ima sini igyi ni Unung usa."

38 Imeri ko yoro ni, "Ina agara Ete nge" kəni sini uperi ni ishoo kəna bi ikywim. Atina Unung ka shere nge akyaa.

Imeri kyi urong Alisabatu nge

39 Akywa dang, Imeri ko tuno ɔuma akpin utira nekəkərhe kyaa ki opyo apya ki oyokro sini ayirhi ni Iyahudiya.

40 Sini afwi ekəri apya, aka raa una Izakariya, oko rong Alisabatu nge ofoo.

41 Ni sini Alisabatu kung ufo Imeri ɔɔ idɔfoo kəyin ni emɛ, Ering Ushisha karaa nge.

42 Aka takpa ayaya kani: "Unung tanw onuo adaduma. Unung ta ɔɔ sini unu byere onuo adaduma.

43 Ikisi Unung pri ni ɔwaami kən, sini ogro Etem nū ba bi owrom?

44 Ikpara sini ikung ihywi oshongnwu, ɔɔ idɔɔ ofom kə yin ni emɛ.

45 Unung ta aru sini oyori ni Ete nusa ima sini eperi bi ikywi nge onuo adaduma!"

Imeri tii ɔte ɔɔ Unung

46 Imeri ka sani, "Ipam dɔɔ Ete nge,

47 kənawo uring mi ku mɛ ni imisini Unung mi arusam oforo sim,

48 kii adirha ni emye agara nge aru sini akpari ukaa atata.

Bai kaimen kukum orokru nū yirham ni aru ofofuru

49 kii Arayaya sam nɛgben.

Utɔwa ni ashisha.
 50 Ese kung okwo aru sini akung irung nge,
 bai ituo kyekya ituo.
 51 Unung saru uring ujujire ni avu,
 eyeri aru fwa igong bidɔɔ ikywimo,
 52 oshuro ogumo bi igogoru igumo mo,
 eke shwe aru sini akpari ukamɔ atata ayaya.
 53 Ama aru kung ihywung umududuma,
 Aka shirha aru shoo nu umaa avu akuru.
 54 Ekə she agara nge Isrela,
 ka dirha ni okwo,
 55 kya eberi Ibraim kəni eyeri nge ishishaa,
 kəni sini atani ekperi aru ni.”
 56 Imeri kikii kəni Alisabatu nge, etekya usa iperi itaru ko shoo nu sɔɔ nge kidɔɔ Unaa.

Ubyere Iyohana ari Ibaptisima

57 Sini akywa fwi ami ubyere Alisabatu ekə byere enɛrimɛ.
 58 Ariyoyou kəni arupyaa akung sini Ete kung okwo nge nagang ekə mɛ kəni engɛɛ.
 59 Sini ɔno fwa awri ochupari, aka ba ushoo igang, aka waa uyirha nge ni utɔwa ekperi nge Izakariya,
 60 Akwa ɔno ka sani, “O-o anu yirha nge ni Iyohana.”
 61 Aka sani engɛɛ ni, “Bi idɔɔ arupyanw araru saa ni utɔwa dang nge.”
 62 Oko gyurho ekperi ɔno ni ivu uwaa ukperhi, ni ukina utuwawɔɔ ewei ni ama ɔnoɔ.
 63 Ekə yen ni, amaa ima uwɔɔɔ. Iku iyang ko gyo avu bi kɔw nisini ɔwɔri, “utɔwa ni Iyohana”.

64 Akywakywa dang onuo kɔ furo irimɛ ka shire, akasu pya onuo, asu dɔɔ Unung nge.

65 Kukum aru iyoyow ka kung irung, kukum bi ibung oyokro Iyahudiya orokru ku pere uring men kukum.

66 Ikuyaa sini akung iring yen akasu wɔɔ ofo bi ikywimɔ ko gyurho, “ɔno wen anushoo ikimɔɔ?” Kii Ete niskəni engɛɛ.

Ute Izakariya

67 Uring Ushisha kə tire ekperi nge Izakariya, ka tana itina Unung:

68 “Aru dɔ Ete, Unung Isrela,

kii engɛɛ abii eberi aruo asamɔ oforo.
 69 Eshine aru ni aru sa oforo erere baa uduna agara nge Idouda
 70 (kəni sini eperi uwruwroo ni bi onuo aru tana onuo Unung ushisha),
 71 ani engɛɛ nusa aru oforo bai avu aru sini atiiru bi ite,
 kəni bai ivu aru sini ana waamɔ aru
 72 ka kung okwo ekperi aru aka dirha ni imi sini olorhi iring nashisha,
 73 ɔkɔ kro ukro kəni ekperi aru Ibraim kani:
 74 anu karha aru bavu aru sini ana waamɔ aru,
 sini aru nu sa utina nge bai irung
 75 aru nu sa utina nge shoo nashisha, upurhi bite Unung kukum bi ukiki aru bi eyesing.

76 “Unwɔ, ɔno, anu yirhanw ni aru tana onuo Unung Ayaya, unuvo Ete nge ite ukya ukyene nge utira,

77 unu tana orokru nge ani anu pen oforo akywa sini

Unung nu punanyi uyanyi,

78 bekai sini okwo Unung ni ɔgrɔɔ Unung nu maru aru sa oforo

kəni sini Unung nuta aru baa ayaya ni,

79 ata aru shoo idɔɔ eting

kəni idɔɔ uwru ukpo,

ekyeng ni aru bi utira uyari ikywi.”

80 Ekəri ɔno ko fɔno kasa ikru bi idɔɔ uring Unung, aka kiki bi idɔɔ orumo kekya akywa sini okuni eyen ukaa owro ɔno Isrela.

2

Ubyere Iyesu

(Imat 1:18-25)

1 Ba kywa dang, Agostus, aru sini engɛɛ ni Ikaisar okong Igumo ibung Irom, aka ta okro asani apara orokru kukum bi igumo Irom.

2 (Uwen wo uni upara orokru itee sini apari akywa sini Ikwirinus okong igumo ibung Isiriya.)

3 Ikuyang ka kyaa ki apyaa aki apara nge.

4 Kənawɔ Isufu sheri Inazaret nge bi Igalili kyaa ki Ibetalami bi ibung

Iyahudiya ba apya Idouda. Okuni baw uḍuna edei Idouda.

⁵ Aki aparamo kəni Imeri sini owo lorho ubarha nge, akywa dang Imeri kong ofo okong.

⁶ Akywa sini eshi bi Ibetalami akywa ka fwa sini anu byere onoo.

⁷ Ekə byere onoo itee, ennerime, aka gərha nge ni arigidi bi uboru upiri anama aka yara nge bidoo ukyo, bekaɪ sini baw uboru bi una ekyeng sini oshuri nge.

Asha kəni atina

⁸ Bi ekəri ibung asha nuo kyɪ orumo aku sha inaa ni eting.

⁹ Atina Ete ko kuno bi itemo, uyen umumoru Unung ka ta ekərimo, aka kung irung.

¹⁰ Ekəri atina Unung ka sanomoni, “Inyi bekya kung irung. Ikony iring ididima yo ba, imi ofofuru nagang imi orokru kukum.

¹¹ Echiye ebyerenyi arusa oforo kya apya Idouda engge ni Ikristi, Ete.

¹² Imisini inyi nu rong upe inyi kə kperhi nge a sani Iku tananyi uburubu woo, inyi nu darha onoo agərhi nge ni arigidi aka yara nge bidoo ukyo.”

¹³ Bi akywakywa dang Atina Unung napany ko kuno baa ayaya aba darha Atina Unung itite dang akasu doo Unung nge a sani,

¹⁴ “Arɔ doo asa Unung nge ija, bidoo ayaya, ayarhi omung, ofofuru bi eyesing kyekyaa eberi aru sini Unung kung idimamo.”

¹⁵ Akywa sini ekəri atina Unung juri kyamo ayaya esheremo asha ka sani opyomo ni, “Arɔ kyeng ki Ibetalami oyorong soma men sini usini kəni sini Ete tana aru ni.”

¹⁶ Aka kyamo nekəkərhe ko ri Imeri nge kəni Isufu ka darha onoo yari bidoo ukyo bi uboru anama.

¹⁷ Akywa sini asha roo, aka tana mo, imi sini ekəri Atina Unung tanimo bekaɪ ekəri onoo.

¹⁸ Kukum aru sini ukung iring sini asha peri, ekə jijire nge.

¹⁹ Imeri koso uring men kukum kasu worofomo bidoo ikywie.

²⁰ Ekəri asha ko juro kyamo idoo rumo mo, kasu taa ete uḍoo Unung nge bekaɪ imi sini akung, orong kəni sini atina tanimoni.

Ami Iyesu utuwa

²¹ Akywa sini ekəri onoo fwa awri ochupari oko shoo igang ka yirha nge ni Iyesu, utuwa sini Atina Unung mie oko shoo nu ukpara ofoo.

Anai Iyesu nge bidoo ubyen Unung

²² Sini akywa fwa amisini anu kurho inamaa kəni sini ogro Imusa peri ni Imeri kəni Isufu nu naa onoo, oko kong Iyesu nge ki Urushelima aki anaa nge bavu Ete,

²³ s(kəni sini owori bi ogro Imusa, “ko kina ennerime sini ebyeri nge bitee anu naa nge nashisha bi avu Ete.”*)

²⁴ Aka naa ikara kəni sini ogro Ete peri asani, “ukrim upari ko onoo uukure upari.”†

Ute Isimiyon

²⁵ Bi akywa dang opyo orokru nuo bi Urushelima ayirhi utuwa nge ni Isimiyon, ani nashisha ami ikywi bi uring Unung, akusha akywa sini Unung nu ta onoo Isrela ikru, Ering Ushisha ni kəni nge.

²⁶ Ekəri ering Ushisha kə yenngə asani anasu kpoo ba, anu ri ikristi sini Ete tumi.

²⁷ Ering Unung ka kpara nge kyekya ugba ubyen Unung. Akywa sini aru byere nge a rii ni Iyesu aki anaa nge kəni sini ogro Imusa peri ni,

²⁸ Isimiyon ka yirha nge ko koo bi uvu ko doo Unung nge, ka sani:

²⁹ “Ete kukum, kəni sini uperi ni nechiyen, shirha agaranw ni uyari ikywi.

³⁰ Kii ikram rong oforonw,

³¹ amisini ukyeni bi ikra orokru no kukum,

³² engge nu shoo uyen ufuru ikra aru sini enekperhimoo Unung, engge nu shoo uyen sini unu konw uḍo ba bi owro orokrunw Isrela.”

³³ Ekəri ekperi kəni akwaa onoo ko gyo avu bi kaw kasu worofo imisini eperi bekaɪ nge.

* 2:23 2:23 Ukuno 13:2,12 † 2:24 2:24 Lev 12:8

³⁴ Isimiyon katamɔ onuo adadɔma ka sani Imeri akwaa ni, “Ɔnɔ wen nɔ kong ukpaa ba kɛni ushinɛ orokru napany bi Isrela, anɔshu shoo ɛpɛ sini orokru nasu waamɔ.

³⁵ Kɛnawo anɔ kperhi imisini ini bidɔɔ ikywi orokru nge. Unɔ kɔng ura kɛni oturi ikywinw ni Ikama uraa ni.”

Ute Ana

³⁶ Opyo arɔ pɛrɛ onuo Unɔng nuɔ ayirhi nge ni Ana, ɔnɔ Ipenuwel enere okuni bai Ipya Ashar. Ɔkɔrɔ nge nagang, a kii ubara kɛni ɛrimɛ nge enyɛɛ etensara,

³⁷ ɛrimɛ ko kpoo. Aka ki baa ɛrɛrimɛ kyeba nɛchiyɛn ani enyɛɛ isochupari na narhi. Ko ikina ikpara ani bi ubyen Unɔng. Eting kɛni awri akɔ dɔɔ Unɔng, ukusɔrɔ kɛni usɔrhɔ.

³⁸ Aka raa akywa sini Isimiyon ku pya onuo akasa Unɔng nge ija, ka tana arɔ sha uring bi ikywi ɛkɛri ɔnɔ asu ku ikra ni ukye ba arɔ sini anɔ be shire arɔ Urushelima.

Ojuri kyamo ki Inazaret

³⁹ Akywa sini Isufu kɛni Imeri kywere ikukying sini ogro Ete peri ɔkɔ sɔmɔ Igalili kya apyamɔ Inazaret.

⁴⁰ Ɛkɛri ɔnɔ kɔ fɔnɔ kasi ikru, kɛni amraa, epen uyirha eberi Unɔng.

Iyesu bi ubyen Unɔng

⁴¹ Ko kina enyɛɛ arɔ byere nge esekyer ipara ɔwɔrɔ bi Urushelima.

⁴² Akywa sini Iyesu ni enyɛɛ atarhi na pari aka kya ipara kɛni sini asirhi ni.

⁴³ Akywa sini ekyweri ipara arɔ byerenge kasu kyeng sɔɔ mɔ, ene yemo asani Iyesu ɔnɔmɔ rana nge be Urushelima.

⁴⁴ Aka sɔ kpara asani Iyesu ni kɛni ɔmɔɔ, bi ɛkɛri ukyeng akywa sini ekyeng okyoro awri eying ono romo nge. Akywa dang oko kuno upyerhe nge owro arɔpya kɛni orokyoro.

⁴⁵ Akywa sini ono rongmo nge oko juro kyamo Urushelima upyerhe nge.

⁴⁶ Akywa sini asi awri atarɔ aka kya aya darha nge bi idɔɔ ubyen Unɔng akiki bidɔɔ avwa asu kung mɔ kɛni ugyurho mo uring.

* **3:6 3:6**Isha 40:3-5

⁴⁷ Ko iyaa sini akwɔɔ ekɛ jijire nge bekai ukperhi kɛni uyoro uring nge.

⁴⁸ Akywa sini arɔ byere nge rie ekɛ jijire nge, akwaa ko gyurho nge, “Ɔnɔm ikisi usirɔ kɛn? Imyɛ kɛni ɛkperinw arɔ pyerhenw ko kywa ube arɔ no romo nwa.”

⁴⁹ Iyesu ko gyurho, **“Ikisi inyi ku pyerhem? Inyi ne yeny asani itɔɔyo ishoo bi idɔɔ una Ɛkperim?”**

⁵⁰ Ɛnɛ kperhimɔ imisini akɔ tanamɔ.

⁵¹ Oko juro kyaa Inazaret kɛni arɔ byere nge kakɔng imisini aruo tani nge akwaa ko kong uring men kukum bi idɔɔ ikywie.

⁵² Iyesu ko fɔnɔ, kɛtire ni amraa kɛ epen uyirha bi owro Unɔng kɛni orokru.

3

Iyohana ari Ibaptisma kyene utira (Imat 3:1-12; Imark 1:1-8; Iyo 1:19-28)

¹ Bidɔɔ enyɛɛ atarhi ni ɔtɔng ami igumo Ikaisar arɔ sini ayirhi nge ni Itibariya, akywa dang Ipontos Ibilatus kɛn ibɔng Iyahudiya, Ihiridus shoo ogumo Igalili, arupya Ifilibus ku igumo Ituruya kɛni Itarakunitas, Ilisaniyas kaa oshoo ogumo Abiliya.

² Bakywa dang Annas kɛni Ikayafas ani ogu ubyen Unɔng. Bakywa dang Unɔng ka ma Iyohana ɔnɔ Izakariya nge itina ikpara sini ani bi idɔɔ orumo.

³ Iyohana kɛkɛri kukum ubɔng ukukɛri Ugro Ijodan, asu tana irhing Unɔng, “Inyi tere eshere ɔya nge aki asany ibaptisma, Unɔng nɔpɔna ɔya nyi nge.”

⁴ Kɛni sini ɔwori bidɔɔ ɔyaa usha iring arɔ pɛrɛ onuo Unɔng Ishaya ni: *“Thywi opyo arɔ ku yirha bi idɔɔ orumo, Kyene Ete nge utira, kyene nge utira itituku.*

⁵ *Ku kɛni ukwoo anu tire wɔ, ku kɛni ukro kɛni ɔvra anu wurho wo okyo nɛmɛr,*

Itira ugugumo nɔ nawa itituku, itira ugbragbrarha nɔ sa igyang.

⁶ *Orokru kukum nu rong oforo Unɔng.’ ”**

⁷ Iyohana ka sani ushi orokru sini okuni asu kyeng ba aki asamo Ibaptisma

ni, “Inyi ɔno iyow ibibi! Iyaa taniny ni inyi ting anang Unung sini akye ba?”

⁸ Inyi si imi sini inu yen asani inyi tere baa uyany. Inyi bekya tikpa usa nu opyo nyi ni Ibraim nge ni ekperi aru. Kii itani nyi ni Unung nu shu ukyene Ibraim nge ɔno ni atari yen.

⁹ Ikywerhe karha to ba para ashi, kɛnawo ku kɛni ushi sini uno sumowo ɔno adaduma anu kpawo efen kidɔɔ ura.”

¹⁰ Ushi orokru ko gyurho, “Aru nu sa nenyee nechiyen?”

¹¹ Iyohana ko yoromo, “Aru sini ani ugbe upari nge ama aru sini asa ni yoo, aru sini oboshoo ni umura nge kaa asa kɛna.”

¹² Aru yirha ogon kamo abii aba samo Ibaptisma oko gyurho nge, “Auwu, ikimoyo aru nu sa?”

¹³ Iyohana kasani moni, “Karhi inyi kya yirha epiri imasini inyi tani uyirha.”

¹⁴ Ikpara dang opyoo aru tei iko ko gyurho nge asani, “Aru ni sa nenyee wo?”

Oko yoromo asani, “Karha inyi kya karha ufe bavu araru ni ikru, boshoo orokru sesa ima inyi sani asayo, inyi yoro ni ima sini aku kpurany.”

¹⁵ Orokru kasu yoro usha asu tiri ikywi ni aru sa oforo, kukummo akasu wɔrɔfo asani kii inushe ushoo asani Iyohana nge ani ekɛri Ikristi.

¹⁶ Iyohana ka yoro mo kukum, “Isiny Ibaptisma ni omung. Yip opyo aru sini eprimi ni imɔru yeba, sini ko iwe ataka nge isamam ushereyo. Anu sany Ibaptisma ni Uring Ushisha kɛni ura.

¹⁷ Ufrɔɔ uperhe nge ni ba avu sini ani puna ugba uperhe nge otuno ikiri ogro asa kidɔɔ ɔfo, anu pya ekɛri iwung ni ura sini unokpowo.” ¹⁸ Iyohana ko wɔɔ atung ekɛri orokru bekaɪ uring napany nisini aku tanamɔ uring Unung.

¹⁹ Yip ni sini Iyohana tani ogumo Ihiridus nge uyaa nge bekaɪ ubara nge kɛni Ihirudiya ere arupya Ifilibus, kɛni kukum eteting sini asi,

²⁰ Ihiridus kojo sa opyo eteting ba aya anyan nge. Sini asi aka afri Iyohana nge bidɔɔ ubɔru eting.

Ibaptisma Iyesu

(Imat 3:13-17; Imark 11:9-11)

²¹ Sini Iyohana kyweri usa orokru Ibaptisma kukum, aka sa Iyesu nge Ibaptisma kaa. Ni sini aku sɔrɔho Unung ayaya kayewe.

²² Ering Ushisha ko shuro bayaa ani kɛni Ikrim ni. Ihywi ko kuno ba ayaya: “Unwɔɔ uni ɔnom, sini ewei nge; ini ofofuru nge nagang ni unwɔɔ.”

Edei Iyesu

²³ Nechiyen Iyesu ukaa ete kyu fwa enyee isitaru aka kpin utuna nge. Engɛɛ ni ekɛri ɔno, orokru kasu yirha nge ni ɔno Isufu, Isufu nge ni,

ɔno Iheli

²⁴ Eli nge ni ɔno Imatthat,

Imatthat nge ni ɔno Ilevi, Ilevi nge ni

ɔno Imelki

Imelki nge ni ɔno Ijanni, Ijanni nge ni

ɔno Isufu,

²⁵ Isufu nge ni ɔno Imattatias,

Imattatias nge ni ɔno Amos,

Amos nge ni ɔno Inahum ɔno Esili, Esili

nge ni ɔno Inaggai

²⁶ Inaggai nge ni ɔno Imaat,

Imaat nge ni ɔno Imattatias,

Imattatias nge ni ɔno Isemein,

Isemein nge ni ɔno Ijosech, Ijosech nge

ni ɔno Ijoda,

²⁷ Ijoda nge ni ɔno Ijowana, Ijowana

nge ni ɔno Irhesa,

Irhesa nge ni ɔno Izerubbabel,

Izerubbabel nge ni ɔno Isheyatiyel,

Isheyatiyel nge ni ɔno Ineri,

²⁸ Ineri nge ni ɔno Imelki,

Imelki nge ni ɔno Addi, Addi nge ni ɔno

Ikosam, Ikosam

nge ni ɔno Elmadan, Elmadan nge ni

ɔno Eri,

²⁹ Eri nge ni ɔno Ijoshua, Ijoshua nge ni

ɔno Iliyaza,

Iliyaza nge ni ɔno Ijorim, Ijorim nge ni

ɔno Imattat,

Imattat nge ni ɔno Ilevi

³⁰ Ilevi nge ni ɔno Isimiyon,

Isimiyon nge ni ɔno Iyahuda, Iyahuda

nge ni ɔno Isufu,

Isufu nge ni ɔno Ijonam, Ijonam nge ni

ɔno Iliyakim,

31 Iiyakim nge ni ɔɔ Imeleya, Imeleya nge ni ɔɔ Imenna, Imenna nge ni ɔɔ Imattata, Imattata nge ni ɔɔ Inathan, Inattata nge ni ɔɔ Idouda,
 32 Idouda nge ni ɔɔ Ijesi, Ijesi nge ni ɔɔ Obed, Obed nge ni ɔɔ Iboaz, Iboaz nge ni ɔɔ Isalmon, Isalmon nge ni ɔɔ Inashon,
 33 Inashon nge ni ɔɔ Amminadab, Amminadab nge ni ɔɔ Iram, Iram nge ni ɔɔ Ihezron, Ihezron nge ni ɔɔ Iperez, Iperez nge ni ɔɔ Ijuda,
 34 Ijuda nge ni ɔɔ Iyakubu, Iyakubu nge ni ɔɔ Ishaku, Ishaku nge ni ɔɔ Ibraim, Ibraim nge ni ɔɔ Iterah, Iterah nge ni ɔɔ Inabor,
 35 Inabor nge ni ɔɔ Iserug, Iserug nge ni ɔɔ Ireu, Ireu nge ni ɔɔ Ipeleg, Ipeleg nge ni ɔɔ Iber, Iber nge ni ɔɔ Ishelah,
 36 Ishelah nge ni ɔɔ Ikenan, Ikenan nge ni ɔɔ Arfaza, Arfaza nge ni ɔɔ Ishem, Ishem nge ni ɔɔ Inuu, Inuu nge ni ɔɔ Ilamek,
 37 Ilamek nge ni ɔɔ Imetusela, Imetusela nge ni ɔɔ Enok, Enok nge ni ɔɔ Ijared, Ijared nge ni ɔɔ Imahalale, Imahalale nge ni ɔɔ Ikenan,
 38 Ikenam nge ni ɔɔ Enosh, Enosh nge ni ɔɔ Iset, Iset nge ni ɔɔ Adamu, Adamu nge ni ɔɔ Unung.

4

Ishari marhi Iyesu nge (Imat 4:1-11; Imark 1:12-13)

¹ Iyesu shere ugro Ijodan nge, ekə tire ni Uring Ushisha, ekəri Uring Ushisha ka kpara nge kyaa idɔɔ rumo.

² Bi ɔɔpɔrha wɔ Ishari ka marha nge bi idɔɔ awri isi narhi. Bi idɔɔ awri dang

akyana raa iririma, kyeba ba akurha nge ihywunw ka kpin nge.

³ Ishari kasani nge ni, “Uboshoo ɔɔ Unung sani ɔtari wen ni utere oshoo ɔmura.”

⁴ Iyesu ko yoro nge asani, “**Ɔwori bidɔɔ uyaa usha Unung asani: ‘Saa ni ɔmɔramɔɔ eyeyimo orokru nɔ gya ba.’***”

⁵ Ishari ka kpara Nge ke kya opyo owro sini ani ayaya bi ukro kəyen Nge kukum igumo eyesing ba anakywa naji.

⁶ Ishari kasani nge ni, “Inu manw kukum ikru kəni igyang mo kukum. Amam yo kənawo ini shu ma arɔ sini iwa maa.

⁷ Ubo kpukporo ɔɔɔm, inu shoo inwɔ nokukum.”

⁸ Iyesu kə yoro nge asani, “**Shine ben Ishari kii ɔwori bi idɔɔ iring Unung ni: ‘Ete nge eyeyie ɔnɔ kpukporo asaa utina.’†**”

⁹ Ishari ka kpara nge kya Urushelima aka saa utiting kya ayaya ubyen Unung, ka sani engɛɛ ni, “Uboshoo ɔɔ Unung, funo baw upen kekya ibung”

¹⁰ Kii ɔwori bi uyaa usha Unung ni: “Anu ma atina nge beka ni nwu aki asha nwu,

¹¹ Anu konw ni ivumo, aki ubekya ogyo ifraa bi ɔtari.‡”

¹² Iyesu ko yoro nge, kasani, “**Asini: ‘Bekya marha Ete Unung nwu.’§**”

¹³ Akywa sini Ishari kweri ɔmarha nge aka shere nge kekya opyo akywa sini anu pen apar.

Atiri mo Iyesu nge bi Inazaret (Imat 4:12-17; Imark 1:14-15)

¹⁴ Iyesu ko ɔɔɔ nge bi Igalili etire ni ikru Uring Unung. Ekəri uring nge ka fwa kukum apya ɔkukəri.

¹⁵ Aka ɔmer mo bi owro utuno Ayaudiya ikuyang kɔ ɔɔ nge.

¹⁶ Iyesu ka kya bi idɔɔ Inazaret apyang sini asi ɔkong nge. Oshoo awri uwuro Ayaudiya aka raa idɔɔ owro utuno Ayaudiya kəni sini eren ɔsirha ni. Ekə shine awaw ɔpara,

* 4:4 4:4Og Im 8:3 † 4:8 4:8Og Im 6:13 ‡ 4:11 4:11Etɛ Ub 91:11-12 § 4:12 4:12Og Im 6:16

17 Uyaa usha Ishaya aru pere onuo Unung umi sini amie. Nisini aku shireyo, oko rong owro sini owori ni:

18 “Ering Ete ni bayam,
kii akarha akyu worom aki
iya tana iring ididima eberi ara
ayarha.

Atumim itana aru sini afrimo bi uboru
eting aki epen ugya
aki aru sini ani ofow epen urong,
aki aru sini aku rong ayarha bi ivu
orokru epen ugya,

19 Ojo tumam itana ni akywa fwa sini
Ete nu sa aru ne negben.”*

20 Oko guno ekari uyaa usha, ka nawa
onu utina ekari owro utuno Ayaudiya ka
kiki. Ikra orokru kukum bi ekari owro
utuno ini bi owroo.

21 Oko shoo nge utana moni, “Echiye
iring Unung tire ba atungnyi.”

22 Kukummo ekə pere uring ududuma
bi ikywie kə jijire nge ni uring sini ukuni
bai idoo onuo oko gyurho ni, “Sa onu Isufu
nge wee?”

23 Iyesu kasani mo ni, “Ikperhi nge ni
nyi nu tanam igbra yen: ‘Avwa ikang ma
ukanw ikrū!’ Inyi nu tanam, ‘Sa ben ba
apyanw imi sini aru kung usi bi
Ikafarnahum.’ ”

24 Oko shoo nge ni usani, “Itaniny
ubrururwaa, aru tana onuo Unung ene
pen nge uyirha ba apyaa.

25 Iku tanany ubrururwaa ani erere sini
erime mo kpomo agbugbrii bi Isrela ba
akywa Iliya, akywa sini afri ayaya akarha
avra ukpaa enyee ataru ni uting nge, akai
ihywung ka kpaa be ekari ibung.

26 Unung kyana tuma nge Iliya nge eye
she ararumo nge ba, yip Unung katuma
nge kekya owro erere sini erime nge kpoo
bi Izarifa bai Isidon,

27 kanawo aru udumo ukong†nuwo
napany bi Isrela ba akywa Elisha aru
tana onuo Unung, bi kan Unung na ma
ararumo ikrū, Inaaman ari Isiriya nge
eyeyie ami ikrū.”

28 Akywa sini kukum orokru sini anu
owro utuno Ayaudiya akung imi sini
Iyesu peri, akata anang nagang.

* 4:19 4:19Isha 61:1-2 (see Septuagint); Isha 58:6
ubura uwow inama nge Udumo ukong

29 Ekə shine owoo kya utumo apya okoo
kya aya utung uvra sini avuri ekari apya
nge kii ewei utaa ivu efen ni ikywirhikywi
aki okpoo.

30 Yip aka sara bidoo ushi orokru
ekyeng kyaa.

Iyesu yeri Ishari
(Imark 11:21-28)

31 Iyesu kə kyeng shuro nge kyaa
Ikafarnahum bidoo apya Igalili, akasu
mer orokru bi awri uwuro Ayaudiya.

32 Orokru kə jijire ni umer nge, kii uring
nge ni ikrū nge.

33 Bidoo owro utuno Ayaudiya opyo
orokru nuwo sini ering ishari rii nge. Aka
taa akpa ayaya asani,

34 “Shere aru, Iyesu ari Inazaret! Uwei
ikying ni aru? Ubii uwaa upere aru?
Ikperhi uni iyaa. Unwaa uni ami Unung
Ushisha!”

35 Iyesu ka tana ekari uring ubibi uraa
nge asani, “Shywi, kuno eshire nge!”
Ikpara dang ekari uring ishari ko gyo ekari
orokru bi ibung be itemo kukum ko kuno
wo bau saa unuru.

36 Kukum orokru ka jijire kasu sani
opyomo, “Akina edei uring yo ni kan? Ni
igumo kani ikrū atani ering ebebi okuno
ekə kuno!”

37 Orokru ka su pere uring sini Iyesu si
ekari uring ka fwa kukum apyang ukukari.

Iyesu mi orokru napany ikrū
(Imat 8:14-17; Imark 1:29-34)

38 Iyesu sheri owro utuno Ayaudiya nge
aka kyeng kya una Isimon. Akywa dang
akwa kyerhe Isimon saa akru inama nge
kasi ipi nagang, oko sorho Iyesu ni eshe
nge.

39 Iyesu ko kpukporo bayaa katana
ekari udumo ni ushere nge, ekari udumo
kə shere nge. Ba kywakywa dang ekari
erere kə shine akpin ukememo umora.

40 Akywa sini unung ku raawo, orokru
ko kuro ni kukum ari idumo ededei ba
owro Iyesu. Aka saa avu baya kukina aru
udumo aka mamoo ikrū.

41 Ushari ko kuno bi idoo orokru napany
asu takpa asani, “Uni Onu Unung nge!”

† 4:27 4:27Bi Igrik wroo ba itee ayirhi idumo ura owro kani

Iyesu katana moni ashwi akarhamo nge upya onuo, kii ekperhi asani engēe ni Ikristi.

⁴² Ni ubuyere ikywa Iyesu ka kyeng kya owro sini ani akpukpring. Orokru kasu pyerhe nge akywa sini abi bo owro sini onuo, oko sorho nge ani ebekya kyaa eshere mo.

⁴³ Iyesu ka sani mo ni, **“Itwoyo Inu tana iring ididima igumo Unung ki opyo apya kamo, kii imi sini Unung tumim nyina.”**

⁴⁴ Oko suno nge utana uring Unung bi idoo owro utuno Ayaudiya bi ibung Yahudiya.

5

Iyesu yirhi onw umer nge amitee (Imat 4:18-22; Imark 1:16-20)

¹ Upyu unung sini Iyesu titing bi ikwo irong Ijennesaret* orokru ko tuno ekakari nge asu kung uring Unung.

² Iyesu ko rong ogoru omung apari bo onuo omung aru abran sheriyo akyamo ukurho ukelimo.

³ Iyesu ka raa bidoo ogoru uying umi Isimon ka sorho engēe ni a taa avu nge naji bau utung ibung. Ikpara dang Iyesu ka kiki kasu mer orokru bidoo ekari ogoru omung.

⁴ Akywa sini ekyweri upya onuo aka sani Isimon nge, **“Ojoying ni ekari ogoru omung kyaa owro sini ani ikwoo nge efer ukeli akpin utofuru.”**

⁵ Isimon ko yoro, “Avuwa, aru sa utuna nagang kukum ating baw ukpin iririma. Uba sani kana Ini fen ekari ukeli.”

⁶ Ni sini asi kana, aka kpin utofuru napany sini ukeli mo kasu garamo.

⁷ Aka yirha orobyomo sini ani uwan ogoru omung ni ivu ni aba eshemo nge, aka ba etire ekari ogoru apapari etitire sini atu mirimo.

⁸ Akywa sini Isimon Ibitrus rii kan aka kpaa okpukporo ni orung bi ite Iyesu ka sani, “Kyanw eshirem, Ete; Ini aruya nge!”

⁹ Kii Inge kan robyoo ejjire ni akai utofuru sini akpin,

¹⁰ kanawo Iyakubu kan Iyohana, onw Izebedi, orobyoo utina Ibitrus ejjire nge kamo.

* 5:1 5:1yoo ini Irong Igalili

Iyesu kasani Isimon ni, **“Bekya kung Irung, bai kaimen men uni kpir orokru mo.”**

¹¹ Aka wara ogoru omung mo ba bi uvra ibung, kashere kukum umamo ko kroo nge.

Iyesu mi opyo orokru ikru (Imat 8:1-4; Imark 1:40-45)

¹² Akywa sini Iyesu ni bi idoo opyo apya, opyo orokru ka ba aru sini udumo ukong koo. Ni sini erii Iyesu nge aka kpaa ni itirite be ibung, oko sorho nge, “Ete, uba yoro umam ikru.”

¹³ Iyesu ka naa avu apya ekari orokru asani, **“Iyoro, sa akru.”** Akywakywa dang ekari udumo ura owro ka shere nge.

¹⁴ Iyesu ko woo atung asani **“Bekya atana araru. Kya eyeyen ukanw eberi ogoku ubyen Unung, ama ikara kani sini Imusa tii ogro ni imu kurho,”** Inyina nuyen mo asani upen ikru.

¹⁵ Uring sini asi ka fwa ko kyu ubee bi idoo anakywa, sini eshi orokru ka ba ukungwo adarha upen ikru bai idumo mo.

¹⁶ Iyesu ren ukyaa owro sini orokru samo nge aya sorho Unung.

Iyesu mi orokru sini anabraa ukyeng ikru (Imat 9:1-8; Imark 2:1-12)

¹⁷ Upyu Unung sini Iyesu ku mer, opyo Afarisiya kan avuwa umer ogro Imusa onuo akiki burha. A bi bai kukum apyang Igalili kan Iyahudiya adarhi Urushelima. Ikru Ete ni kan Iyesu nge imu ma aru ra ikru.

¹⁸ Opyo orokru ko kong aru ura ba ba aya aban aka waw uraa ne nge bidoo una ayara nge bi ite Iyesu.

¹⁹ Ni sini enepenmo utura usakana beka ushi orokru, aka kirhamo ni engēe baya uboru ka ta igara bi usoro oko shuro ni engēe bi aya aban nge abarating ushi orokru itituku bi ite Iyesu.

²⁰ Ni sini Iyesu rii uma ubrubrumo. Aka sani ekari aru ura ni **“Orokyorom apunanw uyanw nge.”**

²¹ Ekari Afarisiya kan Avuwa umer ogro Imusa kasu worofo bi idoo opyomo ni, “Iyaa we aku pya onuo kan utira nge ni?”

Iyaa nu bra upuna uya nge? Yip Unung nge eyeyie amaa usa kana.

²² Iyesu kperhi uworofomo nge oko gyurho mo asani "Ikisi nyi ku worofo uring men bi idoo ikywiny?"

²³ Ikinayo isayo iraa upere, asani: 'Apunanw uyanw nge,' kii asani, 'Shine a kyanw?'

²⁴ Yip Iwei ni nyi kperhi nge asani ono orokru ni ikru upuna uya nge bi eyesing." Ni kana akasani ekari aru ura sini anabraa ukyeng, "Itananw, shine, akpara aban nwu akyanw uduna."

²⁵ Akywakywa dang ekə shine bi itemo, ka kpara ima usu yari nge ka kyaa uduna asu doo Unung nge.

²⁶ Kukum orokru ka jijire kasu doo Unung nge. Aka kung irung nge nagang asani, "Aru rong sama ujijire ededei echiye."

Iyesu yirhi Ilevi nge ka ra umura kani aruya nge

(Imat 9:9-13; Imark 2:13-17)

²⁷ Ka kywere kana Iyesu ka kyaa esing ko rong aru yirha ogon sini a yirhi utowa nge ni Ilevi akiki bi uboru uyirha ogon nge Iyesu kasani engere ni, "kroomi nge."

²⁸ Ilevi kashine, eshere sama kukum okroo nge.

²⁹ Ilevi ka kyene Iyesu nge ipara irire bi idoo unaa, ushi aru yirha ogon urure kani opyoo aru kasu ra umura kani omo nge.

³⁰ Yip Afarisiya kani avuwa umer ogro Imusa ka yen uwure mo bi ikywi ono umer Iyesu ni, "Ikisi inyi ku ra umura asu sa kani aru yirha ogon adarha aruya men?"

³¹ Iyesu ko yoro mo, "Aru sini anakru ana waa nge Avuwa sama ikang, aru sini asaa akru nge ewei avuwa sama ikang."

³² Ise bam uyirha aru sa negben, ibii uyirha aruya aki etere eshere uya nge."

Ugyurho bekai ukusoro

(Imat 9:14-17; Imark 1:18-22)

³³ Opyoo orokru kasani Iyesu nge ni, "Ono umer Iyohana akirhi ukusoro kani usorho Unung kanawo ono mer Afarisiya. Yip onwo karana asu ra kani sawo?"

³⁴ Iyesu ko yoro mo kasani "Inyi nu sa orokyoro aru sini owo lorho ubara ukusoro aru lorho ubara shoo kani omoo?"

³⁵ Yip akywa yeba ba sini anu kpara orokru sini owo lorho ubara nge baa owromo; ba awri dang moo anu kusoro."

³⁶ Iyesu ka tana mo ushosho wen: "Baa aru sini anu gara utugbe bi igbe isa onuro bi ititen. Aru sini abasa kana, anu bura ekari igbe isa nge, kanawo ekari utugbe bai igbe isa unasu kyawo igbe iteny nge ba."

³⁷ Kanawo baa araru sini anu tere asira bidoo obom uwowseteng. Aba sakana asira nu verhe ekari obom uwow eteng nge. Ekari asira nu kuno mo ekari obom uwow nu burayo.

³⁸ Itooyo akuna asira bidoo obom uwow usa kanawo kukum mo nu ki akru.

³⁹ Kanawo ba aru sini ebe kwere usa asira eteng anu waa usa asa, kii asi ni, 'Eteng ni agyang.' "

6

Umer bekai awri uwuro Ayaudiya

(Imat 12:1-8; Imark 2:23-28)

¹ Opyo awri uwuro Ayaudiya Iyesu kani ono umer nge akasu woro bi idoo abya ogro, ono umer nge kasu hywurha akywi ogro ekə wrem ikiri nge asu ra.

² Opyo Afarisiya ko gyurho, "Ikisi inyi kusa imisini isayo nemer ni ogro awri uwuro Ayaudiya?"

³ Iyesu ko yoro mo kasani, "Inyi se parany imisini Idouda si bakywa sini ingere kani orobyoo akung ihywung?"

⁴ Arii Una Unung ka kpara agbankro imu pupuna, aka ra imisini isayo nemer, ogoku ubyen Unung nge eyeyie nushu ura, kojo ma orobyoo ipyoo."

⁵ Iyesu ka tanamo ni, "Ono orokru nge ni Ete awri uwuro Ayaudiya."

Aru ra avu

(Imat 12:9-14; Imark 3:1-6)

⁶ Bo opyo awri uwuro Ayaudiya Iyesu kakya owro utuno Ayaudiya kasu mer, opyo orokru sini avu amu raa rhie shoo burha.

⁷ Afarisiya kani avuwa umer ogro Imusa nuwo aku roo asu yara nge, orong kii anu ma ekari aru ra avu ikru unung uwuro Ayaudiya aki imo kpin nge ni uya.

⁸ Iyesu kperhi uworofomo nge aka sani ekəri aru ra avuni, “**shine aba atiting bi ite ben.**” Ekə shine atiting burha.

⁹ Iyesu ka sani omɔ ni, “**Iwei ugyurhony, ikimoyɔ ogro Imusa tani aru, aru sa imisini inemer awri uwuro Ayaudiya? Asa ima ididima kii ima ibibi? Asa oforo ofo kii abura nge?**”

¹⁰ Oko gyo ikra asu rongmo kukum, aka sani ekəri aru ra avu ni, “**Naa avunw.**” Aka naa, avuo kasa akru kəni ushoyo ba akywaa ni.

¹¹ Ekəri Afarisiya kəni avuwa umer ogro ka kung anang nge nagang, oko sunomoo upere ni opyoomo ani ikimoyo imo nusa Iyesu nge.

Iyesu wori onɔ umer atarhi ni apari (Imat 10:1-4; Imark 3:13-19)

¹² Upyu unung bi idɔ awri dang Iyesu ka kyaa usorho Unung ki aya ukro, aka kpara eting okokuro aku sorho Unung nge.

¹³ Ni sini ikywa yeri aka yirha aru kroo nge, ko woro aru atarhi na apari bi idɔmo aka yirhamoni onɔ umer.

¹⁴ Upya atina nge ni Isimon (aru sini ayirhi nge ni Ibitrus), arupyaa Andirawus, Iyakubu, Iyohana, Ifilibus, Ibatalomi,

¹⁵ Imatiyu, Itoma, kəni Iyakubu, (onɔ Ihaifa), Isimon aru sini ani aru waa ibung nge,

¹⁶ kəni Iyahuda (onɔ Iyakubu) kaba darha Iyahuda Iskariyoti (aru sini agbuni Iyesu nge).

Iyesu mer ama ikru (Imat 4:23-25)

¹⁷ Iyesu kata shuro nge kəni omɔ kaya atiting bi opyo owroo sini asi neterh, onɔ umer nge kukum kəni akai orokru bai kukum owro bi Iyahudiya, kəni Urushelima, kəni a marha Ibung Itaya kəni Isidon aru sini ani bi onuo ugro ure

¹⁸ Abii awa ba kuwɔ epen ikru bai idumo ededei sini iku wuremo. Aru sini ering ebebi kuwuremo ma epen ikru.

¹⁹ Kukum orokru kasu sunomo nge uwaa upya Iyesu nge kii ikru kusu kuno bai owroo kasu mamu ikru kukum mo.

Onuo adaduma kəni okwo (Imat 5:1-12)

²⁰ Oko kong onɔ umer nge ikra ka sani, “**Unung tany onuo adaduma inyi ara ayarha, kii igumo Unung ni inyiyo.**”

²¹ Unung tany onuo adaduma inyi aru sini inyi kung ihywunw kaimen men, kii inyi nu ra oshuro.

Unung tany onuo adaduma inyi aru su utei kaimen men, kii inyi nu sina.

²² Onuo adaduma ni enyi, akywa sini orokru tirimo nyi, okyony bi itung, atirany ayirha utowa nyi ere etetingmo, Bekai onɔ orokru.

²³ “**Inyi sume unung dang ofuno ni eme kii ukara nyi ni ugroɔ bayaya, kii kənawo ekperimo si ni aru tana onuo Unung bai itee.**”

²⁴ “**Yip okwo ne nyi aru shoo ni ima avu nge, kii inyi kywere ukung ididima kaimen men.**”

²⁵ Okwo ne nyi aru sini inyi ra oshuro kaimen men, kii ihywunw nu rany.

Okwo ne nyi aru su sina kaimen, kii inyi nu tei kəni ubura ikywi nge.

²⁶ Okwo ne inyi ikpara sini orokru kukum ku tana uring udidima bi ikywiny, kii kənawo ekperimo si ni aru pere onuo Unung upre eteting.

Uwaa aru sini atirimo nyi (Imat 5:38-48; Imat 7:12)

²⁷ “**Yip kyeba eberi nyi aru sini inyi ku kung isini: Inyi waa aru sini atirimo nyi, asa aru sini ana waamɔ nyi negben.**”

²⁸ Yip aru sini ating onuo ebebi, inyi tamo onuo adaduma aru sini aku sanw ibibi inyi sorho Unung bekaimo.

²⁹ Araru ba gyong bi uwen utama utere nge uwan utama kawo. Araru ba kparanw igbe ire nge bekya karha nge ni imi dɔo nge.

³⁰ Aru sini obɔ sorhonw umaa, aru sini aba kparanw iririma, bekya sani nge ni ojuro amanw.

³¹ Ima sini uwei ni orokru.

³² “Ikimoyo unupen uba waa aru sini eweinwu mo ko aruya sa waa aru sini eweimō kamō.

³³ Iboshoo aru sini a sanw negben mo unu samō negben usa kēna nu manw iking? Kēnawō aruya sirhi kamō.

³⁴ Bushoo aru sini inyi ku utira ikywi anushe ukpurany mo inyi ku mamō ita, ikimoyo inyi nupen bi sakēna, kēnawō ere eteting sema aruya uta kēni ukperhi nge asani anu kpura mo napupurhi.

³⁵ Inyi waa aru sini ana waamō nyi, inyi samō negben, inyi mamō uta, oworo ikywiny nge. Ikpara dang inyi nupen ukara nyi napany baa ayaya, inyi nu shoo ōnō Onung Ayaya, kii Onung ni ari agbagba nge eberi aru na sirhi ija kēni ari eteting.

³⁶ Inyi kung okwo kēni sini Ekperiny ni okwo nge ni.

Inyi bekya kywa araru iring (Imat 7:1-5)

³⁷ “Bekya kywa araru iring, kii anasu kywamo nwu iring. Inyi bekya sani araru ni aya, inyi kany anasō samōni inyi ya, inyi pōna ūya orokru nge, anu pōna unyi nge kany.

³⁸ Ma orokru Onung nu maunw kanw etitire isong ojujuro ojo sanw nge isu nirayo, anu sha uparha eshēe akwunanw bi ivu. Kii isong sini umarhi ngeyo anu marhanw niyo.”

³⁹ Iyesu ka tanamō ushosho wen ofow nuyen ofow itira? Apararimō naw kpaamō kidōō igara?

⁴⁰ Ōnō ūmer ne pri nge avuwa, aru sini abakya mer nashisha anu shoo kēni avuwa nge ni.

⁴¹ “Ikisi uku rong isu sini ini bi ikra arupyanw. Yip uyuronwoo ni ukumo ushi sini ūni bi ikraunw?”

⁴² Unu sanenyewo ka sani arupyanw ni ‘Arupya, ting aki iworonw isu bi ikraunw,’ ekwere sini unwō unabranw urong ukumo ushi sini ūni bidōō ikraunw? Inyi aru pre eteting, inyi woro ukumo ushi sini ūni bidōō ikranany noru orong owro nashisha ko shoo nu uworo isu sini ini bi ikra arupyanw.

Ushi kani usumo nge (Imat 7:17-20; 12:34,35)

⁴³ “Ushi ududuma no sumowo ōnō ebebi, kēnawō ushi ubibi nosumowo osumo ōnō adaduma.

⁴⁴ Ese kperhi ushingē bi usumo nge.

Anau karhamo osumo uwee bi ushi akara, ko inabi bi ikyura oku. ⁴⁵ Orokru adaduma ese sa ima ididima bai idōō ikywi ididima nge. Kēnawō ere ebebi se sa ūring ubibi bai ikywi ibibi. Ima sini inidōō orokru yen imisini inu kuno bi onuonw.

Ari amraa kani obobo (Imat 7:24-27)

⁴⁶ “Ikisi inyi ku yirham ni ‘Ete, Ete,’ atiranyi usa imi sini Isini inyi sa?”

⁴⁷ Aru sini aba ba beberim akung ūringmi a samō, inu yen nyi ushoo mo.

⁴⁸ Ani kēni orokru sini aku vura ūna, aru sini otumi ibung kyaa idōō asa atari nge aka sai ikpa ūvura nge, akywa sini ugro be tire, ūgyang ko kuno ogyoo ekari ūbōru akana brayo ukono jurowo bekai sini avuri negben.

⁴⁹ Aru sini aba kung ūringmi atira nge usa utina ni ōmō, ani kēni orokru sini avuri ūbōru ba ukyo tumo ibung asa atari nge bai ikpa ūvura, akywa sini ugro be tire, ūgyang ko kuno ogyoo ekari ūbōru, ūka kpaawo no prob abuburawo.”

7

Uyoro opyo ōrōmōmōru ūteikō (Imat 8:5-13)

¹ Ikpara sini Iyesu kywēri utana ūring men kukum orokru sukuwō, aka raa nge Ikafarnahum.

² Bi ūpurha agara opyo ōrōmōmōru aru teikō nuwo, aru sini epri ni usho iyoyow ni engēe saa akru etekya ukpoo.

³ Ikpara sini ekari ōrōmōmōru ūteikō kung imi sini Iyesu ku sa, aka tuma opyo ōrōkōng Ayaudiya ōyo sōrhō nge aba ma agara nge ikru.

⁴ Ikpara sini abii owro Iyesu, ōkō sōrhō nge nagang, asani “Orokru wen maa sini unushēe nge,

⁵ kii ewēi araru aka vura aru owro utuno Ayaudiya.”

⁶ Iyesu ko kroomo nge.

Eneshie ikarha ni ekəri una, ekəri ɔɔmɔmɔɔ aru teiko ka tuma orokyoro nge aya sani engɛɛ ni: "Ete, bekya wure ũkanw kii ise mam sini unu bi unam ba, 7 ũwɔɔ inakparami ũkam ni imaa uba eberinw nivum ba. Tana irima agaram nupen ikɔɔ.

8 Kii ini ari igumo ngee, oshoo ni agara nge ba atata ne emye. Ise sani aru wen ni, 'Kya,' akan kyaa; asani awan aru ni 'Ba,' akan ba. Ise sani agaram, 'Sakən', akan sayo."

9 Ni sini Iyesu kung kəna, imaa ka maa ũwɔɔ ofo nge. Ekə tere asani arusu kroo nge ni, **"Iku tanany, ko bi ibung Isrela isepenmi uma ubrɔbrɔ kən."**

10 Ekəri aru sini atumimo oko juro kya bi ekəri una aya darha ekəri agara nge sa akɔɔ.

Iyesu shini ɔɔ ereere sini erimeɛ kpoo. (Imat 8:5-13)

11 Ni ũkywɛrɛ kəna Iyesu ka kyaa opyo apya sini ayirhi ni Inayin, ɔɔ ũmɛr nge kəni orokru napany ko kro nge.

12 Ni sini akɔ fwa onuo apya, asu kuno ni ũkwung opyoo orokru sini engɛɛ ni ɔɔ ekəri ereere eyeyie, ekəri ereere erime nge kpoo, ushi orokru napany bai idɔ ekəri apya ni kəni engɛɛ nge.

13 Ni sini Ete rie, aka kung okwoo ka sani engɛɛ ni, **"Bekya tei."**

14 Aka kya aya apya ima aban sini okoo nge ekəri aru sini okowo katiting neding. Iyesu ka sini, **"Anagyang, Isini ɔɔnwɔni, shine!"**

15 Ekəri aru ukpo kə shine akiki akasu pya onuo, Iyesu ka kpara nge ama akwaa.

16 Irung ka kpinmo kukummo, ɔɔ ɔɔ ũnung nge akani, "Aru pɛrɛ onuo ũnung erere kuno bi idɔ eri!, ũnung bushɛ aru nge."

17 Ushoshoo imi sini Iyesu siyen ka kyawo kokywu ube bi idɔ Iyahudiya kəni ũbung ũkukərimɔ.

Iyesu kəni Iyohana ari Ibaptisma (Imat 11:2-19)

18 ɔɔ ũmɛr Iyohana aru Ibaptisma ka tana Iyohana nge kukum ũma men Iyesu kusani. Kənawo Iyohana ka yirha ɔɔ ũmɛr nge ara pari,

19 aka tumamo ki iberi Ete oyo gyurho nge asani, "Ŭnwɔɔ uni aru sini aru kusha ukyyee baa, kii aru si ikra ni esheshɛru?"

20 Ikpara sini ekəri orokru bii owro Iyesu, aka sani, "Iyohana aru Ibaptisma nge atumi aru ni ɔnwɔ ani aru ba gyurhonw, 'Ŭnwɔɔ uni aru sini aru kusha ukyyee baa, kii aru si ikra ni esheshɛru?' "

21 Bakywakywa dang Iyesu kurhi orokru idumo nge, aru ũsang ikɔɔ, eyeri ering ũshari kəni ũma aru sini ani ofow urong owro.

22 Oko yoro ekəri atina asani, **"Inyi juro kya tana Iyohana nge ima sini inyi rii a kung: Ofow pen urong owro, ogoru sa akɔɔ, aru udumo ũkɔng pen ikɔɔ, arang ku kung ũring nge, akɔ shine ikwung, asu tana iring ididima eberi ara ayarha.**

23 **Onuo adaduma ni ami aru sini ana kpaa bekei mi."**

24 Bakywa sini ekəri atina Iyohana kpin ũtira, Iyesu kasu tana orokru ũring bi ikywi Iyohana: **"Ikimoyo inyi kii urong bi idɔ orumo? Inyi kii urong ũbung ũgbugbang sini uwroo ku pyawo?"**

25 **Ibasayo kəna, inyi kii urikimɔyɔ? Araru sini ɔɔmi ũma ũduduma? O-o aru ũma ũɔmɔ ũfɛ kəni aru ũkaadima ani aru kiki bi ozoro mo.**

26 **Inyi nechiyen ikimoyo inyi kuni kya urong? Aru pɛrɛ onuo ũnung? Kənawo, Itananyi, epri atina ũnung.**

27 **Iyohana nge ni aru sini irhing ũnung peri bi ikywie asani:**

"Inu tuma atinam akpi itenw, sini anu kyenenw ũtira ũkyebanw.

28 **Iku tananyi, kukum bi idɔ ubyere ereere araru na saange Iyohana. Kukum kəna aru sini ani atang bi idɔ igumo ũnung sai nge."**

29 (Kukum ekəri orokru, kəni aru yirha ogon nge ma, sini akung irhing Iyesu, oko yoro asani ũtira ũnung ni emɛr, beka sini Iyohana nge asimo Ibaptisma.

30 Ekəri Afarisiya kəni avɔwa ogro Imusa ka tiramo ũwɔɔfo ũnung bi ikywimo aka tiramo karhi Iyohana kya samɔ Ibaptisma.)

31 Iyesu ko shoo nge, asani, **"Ini marha orokru ikparha yen ni ikimoyo nechiyen? Ani kəni ikimoyoni?"**

³² Ani kəni ɔno sini akiki bi ugba Ize asu yirha opyomo asu sani,

“ ‘Aru pwiny ipwe,
inyi ka tirany uya;
aru ka tany ute ukpo,
inyi ka tirany utei.’

³³ Kii Iyohana aru sa Ibaptisma bii ana rii nge umura, ana sirhi nge asira, inyi ka sani, ‘Ani ushari nge.’

³⁴ ɔno Orokru ka ba asu ra, asu sa, inyi kasani, ‘Orong ukuma kəni aru sa uma, orokoro aru yirha ogon kəni aruya.’

³⁵ Ukiki orokru sini ani amraa nge useyen asani amraa nemer.”

Iyesu ni bidɔɔ una Isimon ubafarisi

³⁶ Upyu Afarisi ko sɔrho Iyesu nge aya ra umura ure kəni engɛɛ nge, aka kya una ekəri ubafarisi aya kiki eberi urumura.

³⁷ Opyo erere aruya ɔnuo ni ukiki bi ekəri apya, ni sini akung asani Iyesu ku ra umura bi una opyo Afarisi, aka ba burha ni ɔno obom sini akyeni ni utari sini ayirhi ni Alibasta etiri ni enye unyang ududuma.

³⁸ Aka ba atiting bi utumo nge bi ishi ifraa kasu tei, kasu rono nge ifraa ni ere, aka punamo ni ufurhi ikywie ko mo ifraa Iyesu kasu kuna enye unyang ududuma dang bayamo.

³⁹ Ikpara sini ekəri Afarisi sini ɔsɔrhi nge rii kəna, ekə pɛrɛ bi idɔɔ ikywie asani, “Akyusani orokru wen ni aru pɛrɛ onuo Unung nge anakyu kperhi nge asani, akinadəi ereere ngee akupirha nge, kii aruya nge.”

⁴⁰ Iyesu ka sani ekəri ubafarisi ni, “Isimon, ini imisini iwa tananwu.”

Aka sani, “Avuwa, tanam.”

⁴¹ “Opyo orokru nuwo arumita ami arapari utufe ereying kong nge udinari akuma ɔtong awan aru udinari isitong.

⁴² Sini anabramoɔ ukpura nge ekəri arumita ka punamo utamo nge, nechiyen akina aru nge bi idɔɔmo anupri ni uwaa ekəri arumita?”

⁴³ Isimon ko yoro nge asani, “Aru sini apuna uta nge urure.”

Iyesu ka sani engɛɛ ni, “Upere nemer.”

⁴⁴ Ekə tere ki isha ekəri ereere ka sani Isimon nge ni, “Urii ereere wen? Ikpara sini irhii unanw, ukjana manw emye

omung aki ikurho ifraam nge, yip ɔroni ifraam nge ni eree, apuna ni ufurhi ikyie.

⁴⁵ Sini irii ben use kənwu emye, uwe wroo bi ikpara sini irii unanw, ereere wen nuwo akumo ifraam.

⁴⁶ Use kunaunw emye enye bi ikywi, eewe akunam enye unyang ududuma bi ifraa.

⁴⁷ Bi kənawo itananw apuna ereere wen akai uya nge, kii eyen mi uwaa nagang, aru sini apuna nge uya naji anu waa naji.”

⁴⁸ Iyesu ka sani ekəri ereere ni, “Akarha punanw uyanw nge.”

⁴⁹ Ekyeng sini ani burha akasu pɛrɛ bi idɔɔ opyomo ni, “Iyaa ewe aru sini ese puna uya nge ni?”

⁵⁰ Iyesu ka sani ekəri erere ni, “Kii uma ubrubrunw sanw oforo kyanw bidɔɔ ofofuru.”

8

Erere sini eshi Iyesu ngee

¹ Ni ukywɛrɛ kən, Iyesu ka shine kya asu kəri apyapya kəni apyang asu tanamo iring ididima gaa ni igumo Unung. ɔno umer nge atarhi ni apari ni kəni engɛɛ nge,

² adarha opyo erere sini amimo ikru kəni aru sini oworimo ering ushari bidɔɔ inamamo; bidɔɔmo Imeri bai Imadala aru sini owori ushari uten sara bi idɔɔ inama nge.

³ Ijowana ere Ikuza aru sini engɛɛ ani arite ɔno utina una Ihiridus adarha Isuzana kəni erere napany aru sini aku she Iyesu ngee kəni ɔno umer nge ni imisini aniyoo.

Ushosho aru wro (Imat 13:1-9; Imark 4:1-9)

⁴ Ni sini ushi orokru bi owro Iyesu bai apya pya obotuno napany aka tanamo ushosho wen:

⁵ “Opyo aru wro kii upura irhow. Sini aku zara ipyoo kakpaa baya atira, ekə titeɛ ɔnɔnung ayaya ka tanayo nge.

⁶ Ipyoo ka kpa baya ibung atari. Akywa sini emeri ekə ne penyo omung negben ikɔ roɔyo akurayo.

⁷ Ipyoo irhow ka kpa idɔɔ Akara kə mɛrɛ kəni ɔyo nge ekəri akara ko turoyo a karhayo ufɔno.

⁸ Ipyoo irhɔw kakpaa bi ibung ididima. Ikamere kɔ fɔɔ asa akywi ususɔng epri imisini apuri.”

Sini ekyweri utanamɔ, aka sani, “Arɔ sini ani atung akung nge, akung.”

⁹ Ɔɔɔ umer Iyesu ko gyurho nge ikimoyo ekari ushoshu wen ku pere.

¹⁰ Aka sani, “Eyenye usuma sini ɔsusi bakywa bidɔɔ igumo Unung sini inye nu kperhi nge, uparha eshe ini pere ni ɔmɔ ni oshoshoyo,

“ ‘aki, anu ku ikra, anasu romo; anu kungwo, anasu kperhimo.’

Iyesu yen imi sini ushoshu arɔ wro peri (Imat 13:18-23; Imark 4:13-20)

¹¹ “Imisini ushoshu wen peri ye: ekari irhɔw yo ini Iring Unung.

¹² Imi sini kpɔii baya utira, ɔmɔmɔ ani arɔ sini akung ekari irhing, ishari ka karhayo nge bi idɔɔ ikywimo, sini anau yoromo open ugya.

¹³ Imisini ikpɔii baya ibung atari iyoyo ini arɔ sini akung ekari iring aka yirhayo ni ofofuru, uwe ese meremo ikang, oyoro ba anakywa umarha ka ba aka kpa.

¹⁴ Irhɔw sini ikpɔii bi idɔɔ akara iyoyo ini arɔ sini akung ka yirha nisini akpin okyoro uwure ukiki eyesing, ukaa aduma kani ukung ididima ka karhamo nge ɔkɔɔɔ.

¹⁵ Irhɔw sini ikpɔii bi ibung ididima iyoyo ini arɔ sini akung ekari iring aka yirha okong nagigi bi idɔɔ ikywi ididima nemer asu wura ikywi ama ɔɔɔ.

Ushoshu uyen (Imark 4:21-25)

¹⁶ “Ararɔ nasu ta uyen aka frawo ni isong ba. Kɛnawo araru nasu ta uyen ɔɔmɔ ba atata Ipro. Aba ta uyen anu sawɔ bi owro ukyo uyen aki arɔraa ekari una nuruyeng.

¹⁷ Kii kukum ima sini ini ususɔ, anu kuno niyo besing, kɛnawo imisini afriyo, anu furɔyo okoba bi uyen.

¹⁸ Inye sa noshong ni imisini inye kukung. Arɔ sini ani ima nge anujo ma; arɔ sini asa niyo; ko ani ima sini aku worɔfo ni ingee niyo anu karha.”

Arupya Iyesu kani akwa ubyere nge (Imat 12:46-50; Imark 3:31-35)

¹⁹ Ikpara dang akwa ubyere kani arupya Iyesu kaba owroo, ure orokru kasa ana bramo ufwa nge.

²⁰ Opyo arɔ ka tana nge a sani, “Akwa ubyerenw kani arupyanw titing besing akuwaw urong.”

²¹ Oko yoromo a sani, “Akwa ubyerem kani arupyam ɔmɔmɔ ani arɔ sini akung iring Unung akasu utina niyo.”

Iyesu tani uwroo uraa nge uka kwɔɔ (Imat 8:23-27; Imark 4:35-41)

²² Upyu Unung Iyesu ka sani ɔɔɔ umer nge ni, “Arɔ bro kyu uwan ubya ugro ure.”

Ikpara dang aka raa ekari ugɔru omung aka kpɔn utira.

²³ Ni sini akubro umɔɔ ka kpara Iyesu nge. Uwroo avra umi ikru kɛ shine baya omung sini ugɔru ubro omung ugro ure utu tire ni omung aka kpa eyi nge atu rong asani imɔ kyweryo.

²⁴ Ɔɔɔ umer nge kaye shine nge asu takpa asani, “Arite, Arite, arɔ tekya umirimɔ!”

Iyesu kashine aka tana ekari uwroo avra umi ikru kani omung, akayari owro kasa na kprukpring.

²⁵ Iyesu ko gyurho ɔɔɔ emer nge, “Eki uma ubrubrunyi?” Akyu tire ni irung asuya owro, akasu gyurho opyomo ani, “Iyaa we sini apyɔi onuo ni uwroo avra umi ikru kani omung aka kwɔɔ.”

Iyesu wori ushari bi inama opyo orokru (Imat 8:28-34; Imark 5:1-20)

²⁶ Iyesu kani ɔɔɔ umer nge kobro kyamo kii ibung Igarasi sini ini uteri isha irong Igalili.

²⁷ Iyesu ku shuro wurha bi ibung, aka darha opyo orokru bai idɔɔ apya arɔ sini ushari ni bidɔɔ nge. Orokru wen derhe nge ono sono nge usuma usɔmɔ ana kiki nge bi idɔɔ uduna aku kiki bi idɔɔ ɔgrɔnmɔ.

²⁸ Ni sini eri Iyesu nge ekɛ fen akpa ayaya ka karhakpaa bi ite, kasu takpa ayaya asu sani, “Iyesu Ɔɔɔ Unung arayaya, ikimo uwei ni emye, iku ɔrhnw bekya ogyurhom!”

²⁹ Eperi kɛnawo, kii Iyesu karha kyu tana ering ebebi usho bidɔɔ inama nge ni

ukuno. Bekai sini eren uraa nge eshuwe nge efen. Kəni sini ese lorho nge ivu kəni ifraa ni, okyo asha, akan karha ekəri itomo nge, ushari kon wɔɔ kyamo idɔɔ orumo nge.

³⁰ Iyesu ko gyurho nge asani, **“Utɔwanw ni iyang?”**

Oko yoro asani, “Inapany,” eperi kənawo bekaɪ sini ushari sini urii inamange unugrɔɔ.

³¹ Ekəri ushari kasu sɔrhɔ Iyesu nge ani ebekya yerimɔ kidɔɔ ukwoo sini usawɔ ni akurha nge.

³² Ugrii ku piri Iyoyow burha bi obru ukro. Ekəri ushari ko sɔrhɔ Iyesu nge ani esheremo imo raa bi idɔɔ ekəri Ugrii. Iyesu ko Yoromo.

³³ Bakwya dang ekəri ushari ko kuromo bi idɔɔ ekəri orokru ka raamo idɔɔ ekəri Ugrii. Kukum ekəri Ugrii ko shuro ni atara aramo bi idɔɔ ekəri irɔng asa omung okyurhomo ekeremo kukum mo.

³⁴ Ni sini aru piri ekəri Ugrii rii kəna oko gyoo atara aya tana imi sini isi kidɔɔ apya kəni apya ukukəri mo.

³⁵ Orokru kaba okuno oborong imi sini isi. Ni sini abii eberi Iyesu, aka darha ekəri orokru sini ushari kuni bi idɔɔ nge akiki bi ite Iyesu ɔsusɔmi igbe nge, asa akru. Irung ka kpinmo nge.

³⁶ Aru sini ani burha ori imisini isi nge akasu tana aru sini abi bi ututumo, sini owori ekəri orokru ushari bi inama.

³⁷ Ikpara dang kukum aru ukukəri ibung Igarasi kɔ sɔrhɔ Iyesu nge ani esheremo apya nge, kii akung irung nge nagang. Iyesu karaa ugɔru omung sɔɔ nge.

³⁸ Ekəri orokru sini ushari kuni bi idɔɔ inama kɔ sorho Iyesu nge a sani ingee nu kroo nge Iyesu ka shirha nge a sani,

³⁹ **“Juro kyanw owro arunw aya tanamo imi sini Unung sinw.”** Ekəri orokru kakya kidɔɔ apya kukum asu tana imi sini Iyesu sie.

ɔɔ Ijairus kəni erere sini apyii Igbe Iyesu (Imat 9:18-26; Imark 5:21-43)

⁴⁰ Ni sini Iyesu juri ba swan ubya orokru ka yirha nge ni ofofuru kii akaru shaa.

⁴¹ Ani aya usirha kəna opyo orokru sini ayirhi utuwa nge ni Ijerus, arite owro

utuno Ayaudiya kaba okpukporo bi ite Iyesu, asu sɔrhɔ nge akya udunaa,

⁴² kii ɔɔ eying enere aru sini etekya usa enyee atarhi na aparɪ etekya ukpo.

Ni sini Iyesu nibi utira ushi orokru ko mumun nge.

⁴³ Opyo erere sini aku kung igara ni udumo unira eyi enyee atarhi na aparɪ, ɔnuo burha. Eperi imi sini aniyoo nge bi ukikie eberi avuwa ikang, ekene pen nge ikru.

⁴⁴ Aka sara bidɔɔ orokru bau utumo Iyesu ka pya afri igbe nge, ba kywakywa dang unira eyi nge kating.

⁴⁵ Iyesu ko gyurho a sani, **“Iyaa apim?”** Orokru kara amaa nge, ikpara dang Ibitrus ka sani, “Avuwa akai orokru men ekəkərinw a su tanw ivu bai ikwu ikinisha keba ni ɔnwɔ.”

⁴⁶ Iyesu ka sani ni, **“Araru pyam; ikung sini ikru kuni yo nge bidɔɔmi.”**

⁴⁷ Ni sini ekəri erere rii anasu braa uso nge, oko kuno ni uyawro aba okpukporo ni orung bi ite Iyesu. Aka tana nashisha imi sini isi ingee pie kəni sini eyi ting na kyarh bakywakywa dang.

⁴⁸ Iyesu ka sani engee ni, **“ɔnɔm, uma ubrubrunw manw ikru. Kyanw ni ofofuru.”**

⁴⁹ Ni sini Iyesu ni aya upya onuo, opyo orokru kaba ni itina bau unɪ Ijerus, arite unɪ utuno Ayahudiya. Kaba sani Ijerus nge ni, “ɔnɔnw kywere ukpoo, bekya ojo ma avuwa nge igara.”

⁵⁰ Ni sini Iyesu kung kəna aka sani Ijerus nge ni, **“Bekya kung irung; yoro! Anu gya.”**

⁵¹ Sini afwi unɪ Ijerus, akya noyoro nge ni araru raa kəni engee nge. Ibitrus, kəni Iyohana kəni Iyakubu adarhi Akwa ɔɔ kəni ekperi nge mo oyori ni araa kəni engee.

⁵² Orokru titiri ekəri unɪ asu tei kəni uwura ikywi nge bekaɪ ekəri ɔɔ. Iyesu kasani ɔmɔni, **“Shere utei nge ekəri ɔɔ se kpo ba, aku morowo.”**

⁵³ Orokru ka sina nge, sini ekperhi nge asani ekywere ukpoo.

⁵⁴ Iyesu ka kpin nge bavu kasani, **“ɔnɔm, shine!”**

⁵⁵ Uring nge ko juro bawo idoo nge eka shine akiki bakywakywa dang. Iyesu ka sani omoni amaa umura ara.

⁵⁶ Aru byere nge kajjire, Iyesu ka sani omoni ebekya tana araru imi sini isi.

9

Iyesu tumi onoo umer nge atarhi ni apari (Imat 10:5-15; Imark 6:7-13)

¹ Nisini Iyesu yirhi ekari onoo umer nge atarhi ni apari kukum, aka mammo ikru imu uyeri kukum ushari kani sama ikru.

² Aka tuma mo aya tana iring Igumo Unung ama aruraa ikru.

³ Atanimo: **"Inyi bakya kpara iririma bi ukyeng nyi, ko ushi ukyeng, uburhu, umura, ufe ko iri igbe."**

⁴ **Uru una sini inyi ba raa, inyi ki burha kekya akywa sini inyi nu shere ekari apya nge.**

⁵ **Ekari orokru bana yirha monyi inyi krikri ifraanyi bi ekari apya eshere mo upe itenomo."**

⁶ Oko tuno ikpara ka kpin utira kyamo bai apyang yen kekya apyang yan, asu tana iring ididima kani sama orokru ikru kokyu ube.

Uwure Ihiridus (Imat 14:1-12; Imark 6:14-29)

⁷ Ikpara dang Ihiridus ogumo Igalili ka kung kukum imisini iku kyeng nge. Eka pen uwure nge nagang kii opyo aru kusani Iyohana nge shine.

⁸ Opyo aru susani Iliya nge okuni, opyo aru susani ire ying bi idoo aru pere onuo Unung uwruwroo nge shini.

⁹ Ihiridus kasani, "Ikywa Iyohana nge ikywi nge, yip Iyaa we nechiyen sini ikusu kung edei uring men bi ikywie ni?" Bau upurha akasu waa sini nge nuri Iyesu nge.

Iyesu piri orokru usong utong (Imat 14:13-21; Imark 6:30-44; Iyo 6:1-14)

¹⁰ Ikpara sini ekari onoo umer nge ojuri, aka tana Iyesu nge kukum imisini imo si. Ikpara dang aka kparamo ususo kya opyo apya sini ayirhi ni Ibasaida.

¹¹ Yip ekari ushi orokru ka kung owro sini awa kya nge oko kroomo nge. Aka yirhamo, ka tanamo irhing igumo Unung, ka ma aruraa ikru.

¹² Ni ukye ba ure ekari onoo umer atarhi ni apari ka ba eberi nge ka sani, "Shirha ushi orokru men aki akya kidoo ipyang mo kani apyang ukukari aya waa umura kani owro umoro, kii aru ni ikarha ni apyang."

¹³ Oko yoromo asani, **"Inyi mammo iririma ara."**

Aka sani, "Upara ikyee utong kani utofuru upari moo aru numoo uwei aru yerere kukum ushi orokru men umura?"

¹⁴ (Ererime sini ani burha nusa usong utong.)

Yip akasani onoo umer nge ni, **"Inyi samo akiki esheshi sini anusa isititong."**

¹⁵ Onoo umer nge kasa kana, ikuyang ka kiki.

¹⁶ Iyesu ka kpara ekari upara ikyee ufuforho utong, kani utofuru upari kasu ro ayaya, kasa ija, kojukurho. Ka ma onoo umer nge akaa orokru.

¹⁷ Kukummo aka ra oshushuro, onoo umer nge ko tuno owurhu nge sini aparhi eshe etire ukoro atarhi ni apari.

Ibitrus tani asani Iyesu nge ni Ikristi (Imat 16:13-19; Imark 8:27-29)

¹⁸ Upyu Unung Iyesu ka shine kyaa usorho Unung eyeyie. Onoo umer nge mo eyeyimo ani kani engere nge. Iyesu ko gyurhomo asani, **"Orokru ku pere asani imye ini iyaa?"**

¹⁹ Oko yoro asani, "Opyo aru sini Iyohana ari Ibaptisma, opyo aru sini Iliya, opyo aru su sani ereying bi idoo aru tana onuo Unung uwruwroo nge shine."

²⁰ Oko gyurho mo asani, **"Inyi ukany nyi peri asani ini iyaa?"**

Ibitrus ko yoro asani, "Unwuo ni Ikristi amu Unung."

Iyesu peri edei ukpo sini unu pen nge (Imat 16:20-28; Imark 8:30—9:1)

²¹ Iyesu ka woomo atung nagang katanamo ebekya tana araru.

²² Aka sani, **"Itwoyo onoo orokru kung igara ededei. Ekperi, ogu ubyen Unung kani Avuwa umer ogro nu tiramo nge, epere nge. Yip awri umang taru Unung nu shine nge."**

²³ Ikpara dang akasani kukummo ni: **"Kukum aru sini aba waa okroomi nge"**

itoooyo atiramo ukamoo akpara agara mo ko ukina unung okromi nge.

²⁴ Kii aru sini aba waa usha ufer mo anu taawo, aru sini aba taa ufermo bi ikywim anu sawoo oforo.

²⁵ Ikimooyo ididima sini orokru nu pen ebe pen kukum eyesing, ataa ufer nge?

²⁶ Aru sini aba kung uwam kani iring mi, ekari Ono Orokru nu kung uwaa bi ikpara sini aba ba bi idoo immoru nge kani imumoru Ekperi kani Atina Unung Ushisha.

²⁷ "Ubrubruwoo itaniny, opyo aru sini atiting bi upen anasu kpomo kekya ikpara sini oborong Igumo Unung."

Utere Inama Iyesu

(Imat 17:1-18; Imark 9:2-8)

²⁸ Kekyaa ukpin awri ochupari moo sini Iyesu peri iring yen aka kpara Ibitrus nge, Iyohana kani Iyakubu aka kirha kyamo usorho Unung ki aya ukro.

²⁹ Nisini aku sorho Unung itee ka tere usma usomoo nge kasa navarh kani uyen unung ni.

³⁰ Akywakywa dang orokru apari ko kuno, Imusa kani Iliya asu pya onuo ni Iyesu.

³¹ Okuni bidoo imumoru ayaya kasu pere sini Iyesu etekya ushere eyesing nge, imisini itekyu ba tire bi Urushelima.

³² Ibitrus kani orobyoo kumoro nagang, nisini umoro karhamoo oko rong imumoru nge kani orokru apari sini atiting kani enggee nge.

³³ Nisini Imusa kani Iliya ku shere Iyesu nge, Ibitrus kasani enggee ni, "Avuwa, ini igyang sini aru ni bi upen. Shere aru tany osoro ataru, uying unwo, uying umi Imusa, uying umi Iliya." (Ene kperhi nge ima usu pere nge.)

³⁴ Ani aya upya onuo, umung ko kuno afraa mo, aka kung irung nge sini arii idoo ekari umung.

³⁵ Ihywi ko kuno bai idoo ekari umung, asani, "Onom nge we, ikarha akyu woro nge, inyi kung imisini atanany!"

³⁶ Ikpara sini ekari ihywi karha apya onuo, oko rong Iyesu ni eyeyie. Ekari ono umer ko so ekari iring bi idoomo. Bakywa dang akana tanamo araru imisini erii.

Iyesu mi onoo sini uring ubibi rii nge ikru
(Imat 17:14-18; Imark 9:14-27)

³⁷ Uwuni ikywa, sini oshuri baa aya ukro, akai ushi ka darha nge.

³⁸ Opyo orokru bidoo ekari ushi kata onuo ayirha nge, "Avuwa isorhonw akyu upyerhe onom, kii enggee ni onom eyeyie!"

³⁹ Ering ebebi se raa nge akywakywa akan ta akpa kansu nunaa asu ba ufu bi onuo. Ekari ering sesa ukorho owro bau ushere nge nekakarhe asu gyurho nge.

⁴⁰ Isorho onoo umer nwo oworo nge ekari uring Ishari nge anabramo."

⁴¹ Iyesu ko yoro, "Inyi ipyoo usang uma ubrubru kani ari eteting! Ke kyaa akina akywa yo ini kiki kani enyi nge asu wura ikywi ne nyi? Ko ononw ba ben."

⁴² Nisini ekari onoo ku kyeng ba, ekari ering Ishari kashwe nge ogyo bi Ibung inamaa kasu ya. Yip Iyesu ka tana ekari ering Ishari uraa nge, kama ekari onoo ikru ka naa ekperi nge kyaa.

⁴³ Kukummo ka jijire nge ni ure ikru Unung.

Iyesu jo tana edei ukpoo

(Imat 17:22-23; Imark 9:30-32)

Akywa sini kukum orokru ku jijire ni umasini Iyesu sa, akasani onoo umer nge ni,

⁴⁴ "Inyi kung negben imisini iwa tanany: Anu ma Ono orokru bavu aru sini ana waamo nge."

⁴⁵ Yip ene kperhimo imisini aku pere. Oswimo nge karha ekə kperhi. Aka darha nge akung irung ugyurho nge ekari iring.

Iyaa nu shoo aru erere?

(Imat 18:1-5; Imark 9:33-37)

⁴⁶ Amaa ka shine bi idoo ekari onoo umer asani iyaa nu shoo arite aru.

⁴⁷ Iyesu, kperhi uworofomo nge bi ikywimo, aka kpara onoo ajaji ko kyo atiting bi ikwoo.

⁴⁸ Ikpara dang akasani omoni, "Aru sini aba yirha onoo ajaji wen bidoo utuwam ayirhim imyee; kanawo aru sini aba yirham ayirhi aru sini atumim nge. Kii aru sini ani ara ajaji bi idoo nyi kukum enggee ni aru erere."

⁴⁹ Iyohana ko yoro asani, “Avuwa, aru rii araru ku yeri ushari bidoo utuwanw aru kasu karha nge, kii asaa bidoo aru.”

⁵⁰ Iyesu kasani, “**Inyi bekyaa akarha nge, kii kukum aru sini abana tiraa enyi ani kani enyi nge.**”

Orokru opyo apyang Isamariya tirimo Iyesu nge

⁵¹ Nisini ikpara tokyu fwa sini Unung nu kpara nge kekyaa ayaya, Iyesu ko suno nge ni uwaa ukya Urushelima.

⁵² Aka tuma atina akpi itee, aru sini aki opyo apyang Isamariya otuno nge usma asha ubaa,

⁵³ yip ekari orokru burha ka tiramo uyirha nge, kii ani bi utira ukyyaa Urushelima wo.

⁵⁴ Nisini onoo umer nge Iyakubu kani Iyohana rii kana, oko gyurho, “Ete, uwei ni aru yirha ura ba ayaya aki uramoo nge?”

⁵⁵ Yip Iyesu ka tere atana mo uraa nge.

⁵⁶ Ikpara dang Iyesu kani onoo umer nge oko woro kyamo opyo apyang.

Ukroo Iyesu nge ni uraa nge (Imat 8:19-22)

⁵⁷ Nisini aku kyeng bi utira, opyo orokru kasani engge ni, “Ini kroo unwo ku kyu ube.”

⁵⁸ Iyesu ko yoro nge, “**Ibri ni igaramo nge ononung ayaya ni Iburu nge, yip Ono Orokru saa ni owro sini anusomo ikywi nge.**”

⁵⁹ Akasani opyo orokru ni, “**Kroo mi nge.**”

Ekari orokru ko yoro, “Ete, shere ikya eye mine ekperim noru.”

⁶⁰ Iyesu ka sani engge ni, “**Shere arukpo mine opyomo, yip unwo kyanw yasu tana iring igumo Unung.**”

⁶¹ Opyo aru ka sani, “Ini kronwuo, Ete, yip shere ikya aya shirha arum noru.”

⁶² Iyesu ka tana nge asani, “**Aru sini ewei uwro ni inaa uwro ka kpin ituo inaa, atikpa uwro ikpara dang akasu pyerhe utumo ese maa usa utina bi idoo Igumo Unung ba.**”

10

Iyesu tumi orokru isitensara ni apari

¹ Ekə kywɛrɛ Ete, ko woro aru isi tensara na pari ka tuma mo arapapari asu kyeeng ashubaa ki ko kina apya kani owro sini eye kyaa nge.

² Aka tanamo asani, “**Okana ni atana, yip aru tina ni aji. Inyi sorho Unung nge Ete itina akyi a tumanyi ni aru utina.**

³ Inyi kya! Iku tumanyi kani atam ni bidoo ava orumo.

⁴ Inyi be kya kpari ipa ufe, uburhu kani ataka, Inyi bekyaa fo araru bi utira.

⁵ “Una sini inyi baraa, inyi fomo nge a sani, ‘Unung manyi uyari ikywi.’

⁶ Ekari aru una ba waa uyeri ikywi anu pen uyari ikywi, aba na waa nge unu juro bawo nu nwo.

⁷ Aba yirhanyi inyi ki burha, inyi ra asa imi sini abamany, kii etiri maa sini ama ufe, bekyaa su kyeng ukari ina kya ina.

⁸ “Ko kina kywa sini inyi ba kya arapya aba yirhanyi, inyi ra imi sini aminy.

⁹ Ama aru samoo akru, ikru, atanamo asani, ‘Igumo Unung to iyoyou nenyi.’

¹⁰ Apya sini nyi baraa, abana yirhamo nyi, inyi kyany ki tiramo ka tanamo,

¹¹ ‘Ku ukyyuro apyany sini ukpin aru bi ifraa aru nu punanyi mo. Aru weini inyi kperhi nge asani igumo Unung to iyoyow nenyi.’

¹² Iku tani nyi unung ukyerhe uring Unung nu pri nu ukung okwo Isodom ni apya dang.

Apya sini tirimo uyirha (Imat 11:20-24)

¹³ “Okwo ne nyi aru Ikorazin!, Okwo ne nyi aru Ibasaida!, Ana akyusani, usma ujijire men asi bidoo nyi ni asamo bi Itaya kani Isidon. Uwruwro anakyu shere eteting nge a shere uya nge, akiki bi bung, osomo usma ukrukru azara utong bi inamamo.

¹⁴ Inu pri Itaya kani Isidon unung ukyerhe uring ne nyi.

¹⁵ Inyi ari Ikafarnahum inyi kung anu shwe nyi kya ayaya?. O-o, anu fen nyi kya apya ering.*

* 10:15 10:15Owro aru ukpo wura

16 “Arɔ sini aba kuny akum, arɔ sini aba tiraa nyi, atira eme, arɔ sini aba tiraa emye atira arɔ sini atumim.”

Ujuro isitensara ni apari

17 Ekəri arɔ isitensara ni apari juri ni umɛ, kasu sani, “Ete ni, ushari sa kung arɔ, arɔ ba yirhi utɔwanw.”

18 Iyesu kasani omoni, “Iri Ishari kpi kəni iyeyərhi ni ba ayaya.

19 Rong!, Imany ikru utɛɛ Iyow kəni Inang kukum, ka manyi ikru kukum bayi arɔ sini ana waamɔ nyi, bai rima sini inu rany inama.

20 Inyi bekya emɛ asani ering eteting kuniny inyi ba waa umɛ, inyi mɛ asani ɔwɔɔ utuwany ba yaya.”

Iyesu tiri ni ofofuru

(Imat 11:25-27; 13:16,17)

21 Ba kywa dang Iyesu kə tire ni eme bi idɔɔ uring ushisha, aka sani, “Ekperim, Ete arayaya kəni eyesing! Isanw ija kii usɔ ereser kəni arɔ kperhi uring nge ni umamen ka ba eyen ɔnɔ ajajirhi. E, kənawo, ekperim uwaanwu wurha.

22 “Ekperim mam ikukin. Ba arɔ sini ekperhi ɔnɔ sai Ekperi. Kənawo baa arɔ sini ekperhi Ekperi nge sai ɔnɔ arɔ sini ɔnɔ bo yoro ni nge anu yen nge Ekperi.”

23 Iyesu kətɛre eberi ɔnɔ umɛr nge ususɔ kani, “Onuo adaduma arɔ sini erii imisini inyi rong.

24 Itana inyi asani, arɔ pɛrɛ onuo Unung kəni ogumo napany awa urong imisini inyi rong onoromo, awa ukung imisini inyi kung ene pen mo ukung.”

Ushosho ari Isamariya sini asi ididima

25 Upyu unung avɔwa umɛr ogro Imusa shini awa marhi Iyesu nge. Okɔ gyurho, “Avɔwa, ikimoyo inisa kə pen ofo ushishaa?”

26 Iyesu ko gyurho nge, “Ikimo iring (ogro) Unung peri? Ukperhi nge nenyee wo?”

27 Ekəri orokru ko yoro kasani owori bidɔɔ iring Unung kasani “ ‘Waa Etenw kəni Unung nwu, ni kukum ikywinw, ni kukum Ipanw, ni kukum ikru, kəni

kukum uwɔɔfonw’, ‘Ka waa ari yoyou ni unwɔ kəni sini uwɛi ukanw ni.’”

28 Iyesu ko yoro nge kasani, “Upɛrɛ nemɛr. Kya ya sakəna uni gya.”

29 Ekəri avɔwa umɛr ogro Imusa ka waa ukurho ukaa, ka gyurho Iyesu asani, “Iyaa ni ari iyoyow ni emye?”

30 Iyesu ko yoro nge ka sani, “Upyu unung opyo orokru ku kyeng asu tashuro nge bai Urushelima kekyaa Ijeriko, aka kpaɔ ba avu eyi utira. Oko woro nge suma nge, aka kraa otow upɛrɛ, ka kyamo ni ikpara nge.

31 Anakywa naji ipyoo ogoku ubyen Unung kasu kyeng bi utira dang, ko rong orokru yari aka buban nge kyaa.

32 Kənawo opyo eyeri Ilevi bi ko bo roo ka buban akpin utira kyaa kaa.

33 Ipyii Isamariya ni bo kyoro nge, ka ba rong orokru sini eyi krie ayari aka kung okwoo.

34 Aka kya ka puna nge onuru ka saa enye nge ka saa asira nge, ko lorho nge ni utugbɛ. Ka shwe nge a saa bayi Ijaki aya ma opyoo arɔ bi una ushuro ekyeng aki asu roo nge.

35 Uwunikyaa akaba ma ekəri arɔ una ushuro ekyeng udinari †kani engɛɛ ni ro nge imi sini ube pɛrɛ nge ini ba kpuranw ibɔɔɔ.

36 “Bidɔɔ arataru men, bidɔɔ ikywinw, iyaa epri ni iyoyow ni arɔ sini akpi ba avu eyi utira?”

37 Ekəri avuwa umɛr ogro ko yoro ka sani, “Arɔ sini akung okwo.”

Iyesu kasani engɛɛ ni, “Kya ya sa kəna kanw.”

Iyesu kii awraa owro Imeri kəni Imata

38 Sini Iyesu mo kəni arɔ kro nge aku kyeng kyamo Urushelima aka fwa anapyang, opyo erere sini ayirhi utɔwa nge ni Imata aka yirha nge bi idɔɔ unaa.

39 Ani ɔfɔɔ nge sini ayirhi nge ni Imeri arɔ sini akiki bi ikwo ifraa Ete asu kung umɛr nge.

40 Imata kasu shishishii ukyene umɔra, aka ba owro Iyesu kasani engɛɛ ni, “Ete unorong sini ɔfɔɔm sherim eyeyim iku sa utina? Tana nge aba sham nge!”

⁴¹ Ete ko yoro nge ka sani, “Imata, Imata,” “Ikywinw burayo uku kung anang ni ūma napany.

⁴² Ima iying yo ini ididima, Imeri karha woro imasini ipri ni idima, imi sini ba aru sini anu karha nge bavuo.”

11

Iyesu mer ŋo ūmer nge sini anu ūsərho ūnung

(Imat 6:9-13; 7:7-11)

¹ Upyu ūnung Iyesu ku sərho ūnung bi opyo owro. Sini ekywere, opyo aru bi idoo ŋo ūmer nge ka sani engēē ni, “Ete, mer aru sini aru nu sərho ūnung kəni sini Iyohana mer ŋo ūmer nge ni.”

² Iyesu ka sani moni, “Inyi bawaw ūsərho ūnung, inyi sərho kən:

“ ‘Ekperi,*

she aru nge aru do Utwanw, aki igumo nwu ba.†

³ Maru ūmura sini aru wei ku kina ūnung ⁴ pona aru uyaru nge,

kəni sini aru se pona aru uyaru ni. Bekya kong aru kya iberi ūmarha.‡ ”

⁵ Iyesu ka sani ūmōni, “Asani araru bi idoo nyi ani orokoro nge, aka kya eberi nge ni abarating ating, ka sani engēē ni, ‘Orokyorom, mam ūta ūmura nge,

⁶ ima orokyorom sini okuni baa okyoro, uwe isam imisini ini maa aki ara.’

⁷ Ekəri orokyoronw bai ididang ka sani, ‘Bekya ewurem. Akarha afra ŋogro, imye kəni ŋom aru karha yarimo, ina bram ūshine amanw iririma.’

⁸ Isini enyi ni abadana su shine nge amanw ūmura, bekai sini inyi ni orokyoromo, yip bekai ūsang ūwanw uko sunonwuo ūkwuna ŋogro nagang anu shine amanw amarha ima sini ūwei.

⁹ “Kənawo itanany: Inyi gyurho kii anu many; Inyi waa Inyi nu pen; Inyi kwuna ŋogro anu yēē nyi.

¹⁰ Kii kukum aru sini obo gyurho anu yirha. Aru sini aba waa anu pen. Kənawo aru sini aba kuna ŋogro anu yēē nge.

* **11:2 11:2** Ipyo iworo wori ni ekperi aru ayaya † **11:2 11:2** Ipyo iworo wori ni. Uwaa nwu shoo bi eyesing kinisi ini bimn ayaya ni ‡ **11:4 11:4** Ipyo iworo wori ni. Yip woro aru bi avu ishari § **11:11 11:11** Upyu ūworo sini: Utari bi ūka ikyēē

¹¹ “Akina ekperi nge bi idoo nyi, ŋoo bo gyurho nge Itofuru, aka ma Iyow§bi ūka Itofuru?

¹² Kii obo gyurho nge Ikpa, aka maa Inang?

¹³ Iboshoo inyi, ereteting kperhi ūma ŋony iima igigyang nge, ka parha eshe Ekperi nyi kya ayaya anu ma kukum aru sini ūsərhi nge Ering Ushisha!”

Iyesu kəni Ibeelzebul

(Imat 12:22-30; Imark 3:20-27)

¹⁴ Upyu ūnung sini Iyesu ku yeri ishəri bi idoo orokru sini anabraa ūpya onuo. Ni sini ekəri ishəri kuniyo, ekəri orokru sini anabraa ūpya onuo, kasu kapya onuo, ekəri ushi orokru kə jijire.

¹⁵ Yip opyo arumo kasani, “Brubru aku yeri ūshari. Epen ikru ba eberi Ibeelzebul, ogumo ūshari.”

¹⁶ Opyo aru ka waa ūmarha Iyesu nge, oko gyurho nge ani eyenmo ūpe iririma ba ayaya.

¹⁷ Iyesu kperhi ūworo ofomo nge, aka sa ni ūmōni: “Igumo sini orokru ku pya ŋoo ni ipyoo inasu derheyo nge, kənawo ūna sini ukong ŋo ni ūkawo inu sarhayo.

¹⁸ Ishari bating ite ni ūkaa anu sane nye igumo nge kating? Igyurhiny kən, bekai sini inyi kpari asani iku yeri ūshari ni ikru Ibeelzebul yo.

¹⁹ Nechiyen ibeyeri ūshari ni ikru Ibeelzebul, aru kro nyi nge ku yerimo ni ikru iyangyo? Iboshoo kənawo ūmōmo anushoo aru kyerhe ūring nyi.

²⁰ Yip iboshoo iku yeri ūshari ni ikru ūnung yo, Igumo ūnung ba bi idoo nyi wurha.

²¹ “Akywa sini arikru, ani ūma ūraa nge ne terh, asusha ūnaa ūmaa ni bi ūyari ikywi.

²² Yip ikpara sini aru sini epri nge ni ikru be shine ŋoo ne nge, eyen nge ikru, anu karha nge ūma ūraa sini atirikywi nge aka kaa ūkaadima nge.

²³ “Aru sini asaa kəni emye nge ating ite ni emye, aru sini asaa sutuno kəni emye nge, aru sarha nge.

24 “Ikpara sini ering ishari bo kuno nge bi idoo orokru, ese kya eberi akwakwuru uwaa owro uwuro, abana pen nge, akan sani, ‘Inu juro kyam una sini isheri nge.’

25 Ni sini obo juro anu darha eyerhe ekari una napupurhi okyowo nemer.

26 Ikpara dang anu juro kya aya barha ering ushari eten sara sini epri nge ni eteting aka raa akiki burha. Okiki ekari orokru bi ikpara dang ka burawo epri umi itee.”

27 Ikpara sini Iyesu naya utana uring men opyo erere ka ta onuo bai idoo ushi orokru, “Unung ta akwa sini ebyerinw, eprinw onuo adaduma.”

28 Iyesu ko yoro nge asani, “Unung pri ni uta aru sini akung irhing nge asu utina niyo onuo adaduma.”

Upe Ijona (Imat 12:38-42)

29 Ni sini ekari eshi orokru ku fono, Iyesu ka sani, “Orokru ipyoo yen ni eteting. Ewei ni eyenmo upe, yip imi sini Inushoo uyenmo iyoyoo ini upe Ijona.

30 Kii kani sini Ijona ni upewo eberi ari Inineva ni, kanawo onoo orokru nushoo upewo eberi ipyoyen.

31 Unung ukyerhe uring, Ogumo erere ibung Isheba anu titing burha kani orokru ipyoyen nge eyen mo ni imi sini akusa isayo igyang. Bekai sini abii bai akurha eyesing kya ki ikakarha ukung ukperhi Ogumo Isolomon. Nechiyen opyo aru sini ipri Isolomon nge we ani ben.

32 Unung ukyerhe uring ari Inineva nu ting eyen mo ni imi sini akusa isai igyang, kii eshere uya nge akywa sini Ijona tanimo irhing Unung. Uwe nechiyen aru sini epri Ijona nge we.

Umer bekai uyen kani eting (Imat 5:15; 6:22-23)

33 “Araru nasu taa uyen oko kyowo bi owro sini osusi. Araru nasu taa uyen afraawo ni isong. Anu kyowo bi owro ukyo uyen sini aru keba nu ru uyen.

34 Ikranwyo inu uyen inamanw. Ikranw boshoo ikru* Inamanw kukum nu tire ni uyen. Yip iba sayo ikru inamanw kayo inu tire ne eting.

35 Sa sini uyen ushoo bidoonwu naw terewo oshoo eting.

36 Boshoo inamanw kukum itiri ni uyen, eting neshiyo nge bi irisha, inamanw nu tire ni uyen kani sini uyen se ta bayanw ni.”

Ima okwoo ni Afarisiya kani avuwa umer ogro Imusa (Imat 23:1-36; Imark 12:38-40)

37 Ni sini Iyesu kyweri upya onuo, opyo Afarisi kayirha nge ura umura bidoo unaa; aka kya aya kiki kani omoo bi owro ura umura.

38 Yip ekari Afarisi kajjire ni sini orii Iyesu rii umura baa ukurho ivu.

39 Ikpara dang Ete ka sani engge ni, “Inyi Afarisiya dirhi ni utumo osong kani isong, yip idoo nyi tiri ni uwaa ikywi kani eteting.

40 Inyi obobo orokru! Sii Unung nge ekyeni esing ojo kani idoo?

41 Yip inyi ma aru sini ewei ni ikywi iying imi sini inyi niyo, ikpara dang ikukying nusany napupurhi.

42 “Yip okwo nenyi Afarisiya, kii inyi mi Unung nge ima iying bi idoo atarhi bai idoo ani usma ajajirhi sini inyi se pen kani ayaa ukyene umura umu sini inyi wrini, yip inyi kata utumo ni iring ubrubru adarhi uwaa Unung. Imi sini inyi tani usaye bai itee ojo dirha usa uman.

43 “Okwo nenyi Afarisiya, kii inyi pri ni uwaa owro ukiki omomoru bi owro utuno Ayaudiya, awaani orokru fony, ufo umomoru bi ize.

44 “Okwo nenyi, kii inyi ni kani ogron sini ana tamo upe nge ni, orokru kasu kyeng bayaa baw kperhi.”

45 Opyo avuwa bi idoo avuwa ukperhi ogro, ko yoro Iyesu nge asani, “Avuwa, utira aru bi ikpara sini uku pere uring men.”

46 Iyesu ko yoro, “Inyi avuwa ukperhi ogro, okwo ne nyi kany, kii inyi so lorho orokru ikpara usma sini anabramo ukong, inyi ukarha ikywiny inyi natany mo ani ivu nge.

47 “Okwo ne inyi, kii inyi vuri aru pere onuo Unung ogron. Aru sini ekperi nyi mo epyerhimo.

* 11:34 11:34 Ikru bi Igreek ben yen uma uuma

⁴⁸ Kənawo inyi yen asani inyi yoro ni imisini ekperi nyi si. Epyerhi atina Unung inyi ka vura mo ɔgrɔn.

⁴⁹ Bekai kənawo, Unung bidɔɔ ukperhi nge aka sani, 'Ini tumamo ni aru tana onuo Unung kəni ɔnɔ umer ami sini opyo aru bi idɔɔmo anu perhemɔ ama opyo arumɔ igara.'

⁵⁰ Kənawo eyi kukum aru pere onuo Unung sini epyerhimo wro bai ikpa eyesing, nu shoo baya orokru ipyoyen,

⁵¹ bai eyi Abila kya ki eyi Izakariya, aru sini eperi nge ba para unara kəni una Unung. Iku tanany ubrɔbrɔ, anu waa eyimo kukum bavu ipyoyen.

⁵² "Okwo ne nyi avɔwa ukperhi ogro, kii inyi karha akpara umu yee ukperhi nge. Inyi ikywiny na raa nyi akarha arusu raa nge."

⁵³ Ikpara sini Iyesu kuni nge esing ekəri Afarisi kəni avɔwa umer ogro Imusa kasu tana uring ubibi bi ikywie ni ubura ikywi kasu waa nge ni ogyurho uring adedei,

⁵⁴ asu sha uwaa ukpin nge ni iririma sini anushe upere.

12

Ukwɔna beka aru upre eteting
(Imat 10:26-27)

¹ Ni sini, eshi orokru ususɔng tuni, asu tee opyoomo, Iyesu kasu pere ni ɔnɔ umer nge noru, aka sa nɔmɔni, "Inyi sa noshong ni edei umer upre eteting Afarisiya use sa orokru ibobomo wurha.

² Akywa yeba amu sini iririma sini afrii anu yee yo, imi sini ini ususɔ anu kperhi yoo.

³ Kukimo inyi bepere bidɔɔ eting anu kuyo bidɔɔ uyen, imisini inyi bepere iwerhiwe bi ikuu idang anu tanayo ayaya kyaya usɔɔ ubɔɔrɔ aki orokru kukum kuwɔ.

Aru sini anu kung irung nge
(Imat 10:28-31)

⁴ "Iku tanany, orokyorom, inyi bekya kung irung aru sini anu Peri inamany, bi ukywere anabramo usany iririma.

⁵ Ting itananyi aru sini inyi nu kung irung nge; Inyi kung irung aru sini, abakyu pereny ani ikru fennyi nge kidɔɔ

igara ura. Iringyo itaniny, inyi kung irung nge.

⁶ Sa ɔnɔ ugyurhu ɔtɔng mo ese gbuna ikiri ufe upari? Ni kəna Unung sene yuro nge ni ereyingmo.

⁷ Ko ufurhi ikywiny Unung kperhi uremɔ nge. Bekya kung irung; Imoriny pri imu ushi ɔnɔ ugyurhu.

Utana opyoo aru iring Unung
(Imat 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

⁸ "Itanany ubrɔbrɔwɔɔ, aru sini anuting bi ite orokru a sani ingee ni aru kroo mi nge, Imye ɔnɔ Orokru Inutana bi ite Atina Unung ni ani aru kroo mi nge.

⁹ Yip aru sini aba tiraa nge emye bi ite orokru, anu tiramo nge bi ite atina Unung.

¹⁰ Kənawo aru sini ebepere iring ibibi bi ikywi ɔnɔ Orokru anu puna nge uyaa nge, yip aru sini aba tana irhing ibibi bi ikywi Ering Ushisha anasɔ punamɔ nge uyaa nge.

¹¹ "Akywa sini orokru bokong nyi ba owro utuno Ayaudiya, kəni eberi aru kyerhe uring adarha ari igumo bekya wure ukanw ni imisini unu yoromo kəni imisini unu tanamo,

¹² kii bakwya dang Ering Ushisha nu mer nwu imasini unutana."

Ushoshoo obobo ari ima avu

¹³ Opyoo aru bi idɔɔ ushi orokru ka sani engee ni, "Avuwa, tana arupyam akaa usma ekperi aru sini okpue amam umye."

¹⁴ Iyesu ko yoro nge, "Orokyoro, iyaa mim ushoo aru kyerhe uring, kii iyaa mim apara ukaa nyi edei imayen?"

¹⁵ Aka sanomoni, "Inyi sa noshong asha ukany ni ko kina dɛi uwaa ikywi, kii ofony si usma sini inyi tuni moo uni ushony ba."

¹⁶ Aka tanamo ushoshoo wen ka sani: "Abya opyo orokru shuri ikiri negben.

¹⁷ Oko wɔɔɔ ofo aka sani ukaa ni, 'Ikimoyo inisa? Isam ni owro ɔgrɔɔ sini inukyo umam nge.'

¹⁸ "Ikpara dang aka sani, 'Imi sini ini saye, ini verhe ɔfɔm nge aka vura ɔkɔkɔ, upurhawɔ inukyo umoram kəni usma ududumam nge.

¹⁹ Akasa ni ipam ni, "Ini akai umura nge, yarinw enyee napany, kpara

noshong, asu ra, asu sa, asu kung ididima ukanw.”’

²⁰ “Yip Unung ka sani engɛɛ ni, ‘Unwɔ obobo! Ni eting yen anɔ waa ofonw. Nɛchiyen ɔma sini utuni nɔ shoo umu iyaa?’

²¹ “Kɛnawo ushoo arɔ sini okywi ukamɔ ɔma be eyesing, yip oshoo ara ayarha bi ite Unung.”

*Bekya wure ukanw
(Imat 6:25-34)*

²² Ikpara dang Iyesu ka sani ɔnɔ ɔmɛr nge ni: “Uwɔwɔ Itaniny, inyi bekya wure ni ukikiny, imi sini inyi nura kɛni imi sini inyi nɔ sɔmɔ bi inamanyi.

²³ Kii ɔfɛnni pri imura, inamanyi kayo ipri ɔma ɔsɔmɔ.

²⁴ Inyi rong ɔnɔnɔng. Ana puramɔ ana kanamɔ, asamɔ ni iboru ukyo ɔmɔra nge, asamɔ ni ɔfɔ nge: yip Unung kupirimo. Inyi ne pri nyi ɔnɔnɔng ni imimɔrɔ?

²⁵ Iyaa bidɔ nyi bidɔ uwure nge anushu sai itɔmɔ akywa iying nge bi ɔfɛr nge?

²⁶ Bushoo inyi nabrany ɔsa animawen, ikisi inyi ku wure ukany ni ɔparha she ɔma?

²⁷ “Inyi rong sini ufurho orumo se mɛrɛ. Ana sirhamɔ itina ene kyenemo ɔmɔsɔmɔ. Yip iku tananyi, ogumo Isolomon kɛni imumɔrɔ akai ɔmaa dang nge, ese sɔmɔ nge edei ɔma ɔsɔmɔ ududuma kɛni ereying bidɔ ufurho men ni.

²⁸ Uboshoo kɛnawo Unung se sɔrɔ ɔbɔng orumo, sini uniben ɛchiye, ikywa akwunamo kidɔ ɔra, anu sane nyee ene pri nge ni ɔsɔrɔ nyi ɔma? Inyi arɔ larha uyoro!

²⁹ Bi kɛna bekya wure ukany ni imisini inyi nura kɛni imisini inyi nusa inyi bekya wure ukany niyɔ.

³⁰ Kii arɔ sini enɛkperhimɔ Unung bi eyesing mɔ ese su wɔrɔ ofo ɔma men. ɛkperiny yoo asani inyi wei ɔma men.

³¹ Inyi ti ɔwaa igumo Unung bi ite, kii Unung nɔ many kukum ɔma men.

*Utuno ɔkaadima kya ayaya
(Imat 6:19-21)*

³² “Inyi bekya kung irung, ene eshi arɔkroo mi nge, kii ɛkperi nyi kunegben ni ɔmany ɛkɛri igumo.

³³ Inyi gbuna ɔkaadumanyi nge akaa ara ayarha. Ekyene ukany ipa ɔfɛ sini inasɔ kɔrɔyɔ, ko asani iburayo. Inyi kyo uka adɔma nyi kya ayaya ɔmisini ɔnasu kywɛrɛwo, owro sini eyi neke baa uyurho adarha nge iyi nasu rayo.

³⁴ Kii owroo sini ɔkaadumanw nuwo bi ɔpɔrhawɔ ikywinw nuwo adarha nge.

*Kyene ukikiny asu sha ukyeba Ete
(Imat 24:45-51)*

³⁵ “Sɔmɔ ɔma ɔtina, eshere iftilany isura ɔra,

³⁶ kɛni orokru sini akusha Ete sɔɔ baa owri ipara ubara, kii ikpara sini abakyuba aba kuna ɔgro, anu yeɛ nge ɔgro bakywakywa dang.

³⁷ Agara sini Ete ɔnamɔ darhimɔ akusha ukye baa, nɔkung ididima. Iku tanany ɔbrɔbrɔwɔ arite nɔ somo ɔma ɔwaa ɔsa ɔtina, anɔ sa agara kiki aka ba mamɔ ɔmɔra.

³⁸ Agara sini aku sha dang anu mɛ, bodoshoo ni abarating etingyo kii ɔba ɔyerɛ itikywa.

³⁹ Inyi kperhi irhing yen nge, asani ari ɔna nɔ kperhi ikpara sini eyi kyeba ɔnaa anau shere nge aki ɛverhɛ nge ɔna araa.

⁴⁰ Itɔyɔ inyi ukany nu kyene ukikiny, kii imye ɔnɔ orokru kyeba bakywa sini inyi ne kperhiny ni ekye ba.”

*Agara sini anu tiri ikywi ne nge
(Imat 24:45-51)*

⁴¹ Ibitrus ko gyurho nge asani, “Ete, uku tana arumo ɔnɔ ɔmɛr nwu ushoshoo wen, Kii kukum orokrumo?”

⁴² Ete ko yoro asani, “Nɛchiyen iyaa ni arite atina arɔ uyen ɔbrɔbrɔ kɛni ɛsɛr nge, sini ete ɔna nɔ shere ɔfɛ ɔmɔra agara nge bavɔ amamɔ bidɔ kywa?”

⁴³ Agara dang sini ete ɔnaa bosoo anu darha nge asa ɔtina nge negben, anu kung ididima.

⁴⁴ Itaniny ɔbrɔbrɔwɔ, aritee nɔ shere ɔma ɔnaa kukum bavɔ.

⁴⁵ Ikpara sani ɛkɛri agara ka kpara bidɔ ikywi a sani, ‘Ete ɔnam yo otuturo nge,’ Ikpara dang aka kpin ukra ɔparha

eshe agara ererime kəni agara erere, kasu ra kəni usa avuvuna.

⁴⁶ Ete una agara dang keba unung sini onokyoo ni ekye ba kəni akywa sini ene kperhi nge. Anu kyerhe nge owowurhu emurhe nge ki eberi aru usang uma ubrubru.

⁴⁷ "Agara dang sini ekperhi imisini ete una wei ngeni aka tira nge ukene ukiki, a tira nge usa imisini ete una wei nukung uta uturu ededei.

⁴⁸ Yip agara sini enekperhi nge imisini ete una wei, akasu sa imisini imaa ukra anutaa uturu naji. Aru sini Unung mie napany, anuwaa asani asaa utina napany, aru sini amie epri napany, Unung nuwaa ni asaa utina epri napany.

Itina Unung nu ku ubana ba
(Imat 10:34-36)

⁴⁹ "Ibii uturo urawo bi eyesing, asani uwaa miwo una kyusu yirha.

⁵⁰ Ini igara ibaptisma ibibi nge bi item, kəni uwure nagang ke kya akywa sini inu tirs.

⁵¹ Inyi ku woro ofo ni iku uyari ikywi ba be eyesing? Isayo kana, iku tananyi, iku ubanawo ba

⁵² Bai ukaimen orokru nu shoo otong bi unamo anu bana ating ite ni opyo, ara taru nu ting ite ni ara pari. Ara pari ni ting ite ni ara taru.

⁵³ Anu bana, ekperi nuting ite ni owo, owo nu ting ite ni ekperie akwa nuting ite ni owo, owo nuting ite ni akwaa, akwekyerhe nuting ite ni abara nge, abara nu ting ite ni akwekyerhe nge."

Ukperhi Akywa
(Imat 16:2,3; 5:25,26)

⁵⁴ Iyesu ka sani ekəri ushi orokru ni, "Inyi bakyu rong umung kutuno bi ure bakywakywa dang inyi kan sani, 'Avra nu kpaas,' akan kpaas.

⁵⁵ Akywa sini uwroo ba pya baa ata, inyi kan sani, 'anu sa upara,' akan sa.

⁵⁶ Inyi aru pre eteting! Inyi kperhi sini inyi nupere ushoo eyesing nge kəni ayaya ayarhi imung. Anu sane nyee inyi ne kperhinyi sini inyi nupere enyen akywa amukai men?

⁵⁷ "Ikisi inyi nabransy ukya imisini inemer nivuny?

⁵⁸ Ikpara sini inyi basu kyeng kyany eberi aru kyerhe uring kəni eshuwenw. Sunonwoo sini inyi nukyene uwure nyi kəni engge bi utira karha okyowonw kyekya ite aru kyerhe uring. Aru kyerhe uring kya naanwu bavu arite aranishi, arite aranishi ke lorhonw efen nwu ki uboru eting.

⁵⁹ Iku tananw unu kpura ikiri ufe napururhi ko shoo nukuno."

13

Inyi shere uya nge

¹ Ba akywa dang aru sini ani burha aka tani Iyesu nge asani Ibilatus karha akyu ma apara eperu opyo orokru ari Igalili akywa sini aku ma ikara be ubyen Unung.

² Iyesu ka yoromo ka sani, "Inyi ku woro ofo asani ari Igalili men epri orokru kukum ni uyawo usi aku kung igara kən?"

³ Iku tanany, isayo kana! Inyi bana shereny uyaa okroo Unung nge, inyi kany inyi nu kpoony kukumnyi.

⁴ Inyi dirha ni ari atarhi ni ochupari sini igren Isiliyom kpai bayamo eperhemo inyi ku woro ofo ni epri arushoo bidoo Urushelima ni uyawo?

⁵ Iku tanany, isayo kana! Inyi bana shereny uyany nge okroo Unung nge inyi kany inyi nukpoony kukumnyi."

Ushosho ushi uwe sini uno sumowo

⁶ Iyesu ka tanamo ushosho wen asani, "Opyoo aru puri ushi uwee bidoo ovroo upyunung aka kyu ukarha osumo nge ekene pen nge iririma.

⁷ Aka sani aru sini aku shaa ekəri ovro nge ni, 'Enyee ataru me nechiyen sini iku ber uwaa usumo ushi uwee wen ise pen mi iririma. Kpawo efen bi ibung ikisi unura owro nge kakawe?'

⁸ "Ekəri aru sini aku shaa ovro nge kasani, 'Ete, sherewo enyee eying inu tai ibung ekəkəri asa ibung inaa nge.

⁹ Ubo sumo enyee ukeba, negben! Ubono sumowo ikpara dang aka kpawo efen.' "

Iyesu mi erere ikru awri uwuro Ayahudiya

¹⁰ Opyo awri uwuro Ayaudiya sini Iyesu ku mer bi owro utuno Ayaudiya.

11 Opyo erere nuo bi upurhan sini ering ushari sie ogoru enyee atarhi ni ochupari. Ogomo nge sini ana bra ushine anaa itituku.

12 Akywa sini Iyesu rie, aka yirha nge keba ka sani nge ni, “Erere, eshirenw bai udumonw.”

13 Aka sai ivu ba yaa, ba kywakywa dang aka naa itituku ko dɔɔ Unɔng nge.

14 Orokru sini engɛ ni arite owro utuno ayahudiya ka kung anang nge nagang kii Iyesu mi ikru unɔng uwuro Ayaudiya. Aka sani orokru ni, “Awri eten nuwo amu utuna! Inyi ba ebe pen ikru ba awri dang, Inyi ba kya ba awri uwuro Ayahudiya.”

15 Ete ka yoro nge ni, “Inyi aru pre eteting! Kukumnyi sene sherenyi inaanyi kani ijaki owro upyerhemɔ awri uwuro Ayaudiya aya mayo omung?”

16 Erere wen ni ɔno Ibrahim nge, aru sini ishahi lorhi nge enyee atarhi ni ochupari me, isayo idima amaa ikru awri uwuro Ayaudiya?”

17 Ni sini Iyesu peri kana, kukum aru sini ana waa mo nge ka kung uwaa, uparha eshe orokru kasu me ni uma ukuko sini akusa.

Ushosho ikiri Imusta
(Imat 13:31-32; Imark 4:30-32)

18 Iyesu ko gyurho asani, “Igumo Unɔng ni shoo ne nyee wo? Ini marha yo ni ikimoyo?”

19 Ini kani ikiri imusta ni, sini orokru kpari aya pura bidɔɔ ɔvroo. Ika mere ko shoo ushi ɔnɔnɔng ayaya kata iburu ba anang nge.”

Ushosho Ederɛ ofuru
(Imat 13:33)

20 Iyesu kojo sani, “Ini marha igumo Unɔng ni ikying?”

21 Ini kani edere ofuru sini erere kpari kayene ubre isɔng umara utaru uka kpin edere ofuru kukum ka fuwa.”

ɔgro ushwirh
(Imat 7:13-14,21-23)

22 Akywa sini Iyesu kusu kyeng kyaa Urushelima, aka su mer orokru bidɔɔ apya kani ipyang.

23 Opyo aru ko gyurho engɛ ni, “Ete, orokru sini anu pen ugya asamɔ ɔgroɔ?” Iyesu ko yoromo ka sani,

24 “Inyi ɔmɔ ising nge araa bi ɔgro ushwirh, kii orokru napany nu waa uraa bidɔɔ anasu bramɔ.

25 Akywa sini aru una beshine afraa ɔgro, inyi bakuyu su titing besing asu kuna ekari ɔgro asu sani, ‘Ete, furɔ aru ɔgro.’

“Yip anu yorony asani, ‘Inekperhim monyi ko owro sini inyi kuni nge.’

26 “Akywa dang inyi nu sani, ‘Aru ra asa kani unwoo, umer aru bidɔɔ itira aru.’

27 “Yip anu jo sane nyi ni, ‘Inekperhim inyi ko owro sini inyi kuni nge. Inyi shine ben, inyi aru eteting!’

28 “Utei nuwo kani uraa ere, ba akywa sini inyi borong Ibrahim nge kani Ishaku kadarha Iyakubu kani opyo aru pere onuo Unɔng. Bidɔɔ Igumo Unɔng, yip anu inyi kunany besing.

29 Orokru nu kuno bei ipara kani isha aya, kani isha ure, kani isha ata aba akiki urumura ipara bidɔɔ Igumo Unɔng.

30 Uwe aru sini ani bi utumo anu bamo ite, aru sini anu bi ite anu juro kyamo utumo.”

Iyesu ka kung okwo Urushilima
(Imat 23:37-39)

31 Akywa dang opyo Afarisiya abi uwroo Iyesu ka sani engɛ ni, “Shere upen nge kii Iheridus kuwaa uperenw.”

32 Iyesu ka sa nomoni, “Inyi kya sani ava orumo dang ni, ‘Tku kurho ushari ama orokru ikru echiye kani ikywa. Ba awri uman ataru inu kweri utinam.’

33 Bikani itɔyo ishoo mi nge ni utinam echiye kani ikywa adarha edere, kii isayo igyang aru pere onuo Unɔng kpoo bi orowro sai bi Urushelima!

34 “Urushelima, Urushelima, inyi aru pyerhe aru pere onuo Unɔng ata aru sini atumi mo eberiny ni atari, ni imerhime iwaa utuno ɔnɔny eberi eying, kani sini akwa onung so tuno ɔno onung aframo ni ushɔng ni, yip inyi no yorony emye.

35 Nechoyen una utunony to ɔvro. Iku tanany ubrubru ni inyi no oyorony emye sai inyi ba sani, ‘Unɔng ta aru sini abi bidɔɔ utuwa Ete onuo adaduma.’*”

* 13:35 13:35 Ete Ub 118:26

14

Iyesu mi aru sini arie ikru unung uwuro Ayahudiya

¹ Upyo unung uwuro Ayaudiya sini Iyesu kii ura umura bi idoo una opyo oromomoru Afarisiya, ikuyang kasu kong Iyesu Ikra.

² Opyo aru sini ivu adarhi Ifraa nge murhi kaba bi ite Iyesu.

³ Iyesu ko gyurho ekari Afarisiya kani avuwa ogro Imusa, "Ogro mi apara ni ama ikru awri uwuro Ayaudiya?"

⁴ Yip aka shywimo nge na kprukpring, ikpara dang Iyesu ka pyaa amaa ikru kasani engge ni akyaa.

⁵ Ka kwere Iyesu ka gyurho ekari orokru asani, "Araruny boshoo ni onoo nge ko inaa imu sini ikpii bi idoo igara unung uwuro Ayaudiya inyi nasu worony nge ba kywakywa dang?"

⁶ Akana bramo uyoro nge.

Iyesu mer sini unu kpara ukanw ne kwerh

⁷ Nisini Iyesu rii ekyeng sini abarhimo, ikuyang kuworo owro ukiki oromomoru. Aka tana mo ushoshu wen:

⁸ "Akywa sini araru ba barhanw ura umura ipara ubaraa bekya ya kiki bi owro oromomoru, inu she ushoo asani abarhi opyo aru sini eprinw ni imimoru,

⁹ Ekari aru sini abarhiny anu ba asani onwo ni, 'Ushine ama orokru wen owro ukiki.' Ikpara dang, unu kung uwaa aya kiki bi utumo.

¹⁰ Kanawo aba barhanw, kya ya kiki bi utumo, kii aru sini abarhiny ba ba anu sani onwo ni, 'Orokyoro, shine ba bi owro agyagyang.' Kina nu manw imumoru bi ite uparha eshe ekyeng sini inyi kiki kani onoo.

¹¹ Kii kukum aru sini aba kpara ukaa ayaya anu roo ne kwerh, aru sini aba kpara ukaa ne kwerh anu kpara nge ayaya."

¹² Iyesu ka sani aru sini a barhi nge ni, "Uba waa ubarha orokru ura umura awri ko umura ure bekya barha orokyoronw, ko arupyanw ko oforonw, ko onogronw, ko aru ufe iyoyow nu nwo. Uba sa kana, anu shu barhanw ukamo, akpuranw.

¹³ Uba waa ubarha orokru ura umura, ubarha ara ayarha, ogoru, aru sini anabramo ukyeng kani ofow,

¹⁴ inyi nupen onuo adaduma. Kii edei orokru men anasubramo ukpuranw. Unung nu kpuranw unung ushine aru shoo nashisha eyesing."

Ushoshu Ipara Irire (Imat 22:1-10)

¹⁵ Ni sini ereying bi idoo aru sini aku ra umura kani engge kung kana, akasani Iyesu ni, "Unung ta aru sini anu ra umura ipara bi idoo igumo Unung onuo adaduma."

¹⁶ Iyesu ka sani engge ni, "Opyo orokru ku tuno uma usa ipara irire akywa dang akabarha orokru napany.

¹⁷ Akywa sini ikpara ipara fwa aka tuma agara nge akywa tana aru sini abarhi mo ni, 'Inyi ba kii ekywere ukene umura.'

¹⁸ "Ekyeng sini abarhi mo kukummo eye ying ka su tana nge imisini isi imo nasu bamo ba. Ari itite ka sani, 'Ingeei rei owro, itooyo ingee ye pyerhe yo orong. Iku sorhonw kparam afraa nge.'

¹⁹ "Opyo aru kasani, 'Irei inaa utina atarhi iwa kyam umarhayo wo we. Iku sorhonw kparam afraa nge.'

²⁰ "Kanawo opyo aru kaa, ka sani, 'Ikpari ubara wo we kaimen inabram uba ba.'

²¹ "Ekari agara ko juro baa aba atana Ete unaa sini imosi. Ete una ka ta anang, kasani agara nge ni, 'Kya na gbrugbram ekyeng bi ututura kani ususoo apya, ayirha ara ayarha, ogoru kani ofow adarha aru sini ana bramo ukyeng.'

²² "Agara ka sani, 'Ete, imisini utani ni aru sa aru sayo, yip owro shushoo.'

²³ "Ete una ka sani agara nge ni, 'Kuno akywa bidoo itira kani idoo apya asa orokru ni aba, aki unam tire.

²⁴ Itanany, ko ereying sini a barhi nge anasu rene nge umura iparam.' "

Ura Ukro Iyesu Ngee (Imat 10:37-38)

²⁵ Ushi orokru napany aku kyeng kani Iyesu, ekere tere ka sani ononi:

²⁶ "Aru sini eye ba eberim kana tira nge ekperi nge, kani akwaa, kani onoo, kani arupyaa, kani oforo nge, adarha ikuru

ukaa nge ese maa ushoo ɔno umer mi nge.

²⁷ Kukum aru sini ana kparange agara nge okro mi nge ese maa ushoo ɔno umer mi.

²⁸ “Asani araru bidɔnyi waa vura una ayaya. Ana su kieke epyerhe orong ikimoyo ekari una nushu ra, kii anu ni akai ufe sini unu maa uvurawo?”

²⁹ Kii aba nuwa atari ikpa uvura akana brayo ukwyerewo kukum aru sini oborowo anu sinanw.

³⁰ Anu sani, ‘Orokru wen ti ikpa uvura akana brayo ukwyere.’

³¹ “Adarha nge akina ogumo nge nu waa ukyaa uraa ni opyo ogumo. Akana kieke epyerhe kii engere nu bra usa uraa ni aru sini ani orokru usong isipari kani engere ari usong atarhi?”

³² Obo orong ingere nasu braa, anu tuma atina aya darha awan ogumo akywa sini eshishi ki ikakarha ogyurho nge imusa uyari ikywi.

³³ Kanawo, kukum aru sini abana woro nge ikywie nge ni imisini aniyoo ese maa ɔno umer mi nge.

Unu kani uyen

(Imat 5:13; Imark 9:50)

³⁴ “Unu nu uduma, yip upupuwa nge be kywerewo anu sa nenyee ukojo sa napupuwa?”

³⁵ Usamo ni uru utina nge bi ibung ko asa uma ufono; anu kuna anira nge.

“Aru sini obo shoo ni atung ukung nge, akung.”

15

Ushosho Atam sini ovriyo

(Imat 18:12-14)

¹ Opyu unung aru yirha ogon kani aruya napany kaba tuno ekakari Iyesu nge awa kuwo.

² Yip Afarisiya kani avuwa umer ogro Imusa kasu tana uring atata asani, “Orokru wen ku yirha aruya asu ra umura kani omoo.”

³ Ikpara dang Iyesu ka tana mo ushosho wen asani:

⁴ “Asani araruny ni Atam ukuma nge eying bi idomo ko vroyo. Anasu shere nge uparha eshe isi echetarhi ni echetarhi

bo rumo akyaa upyerhe Atam sini ovruyo kekya akywa sini anu penyoo?”

⁵ Aba penyoo, anu saayo baya uvu asu me

⁶ waa sini aba ba uduna, anu tuno orokyoro nge kani aru iyoyow ne nge katanamo ni, ‘Inyi shem nge ume; kii ipen Atam mi sini ovruyo.’

⁷ Iku tanany ushooyo wurha anu pri nu ume kya ayaya aruya eying beshere uyaa nge ni ari ise echetarhi ni echetarhi aru sini akpari asani imo nashisha, ana waamo shere uya nge.

Ushosho ufe sini uvrimo

⁸ “Ko asani erere ni ikiri ufe atarhi nge uying ko vrowo nge. Anasu taa uyen, eyerhe ekari una epyerhe noshong kekya akywa sini anu rowo?”

⁹ Akywa sini obo rowo, anu yirha orokyoroo kani ari iyoyow ne nge kasa ni ɔno ni, ‘Inyi shem nge ume; kii irong ikiri ufem sini ivriwo.’

¹⁰ Iku tanany, ushooyo wurha, ima ofofuru yoo eberi atina Unung kya ayaya baya aruya eying sini eshere uya nge.”

Ushosho ɔno sini ovrie

¹¹ Iyesu ko suno nge ni utanamoo asani, “Opyo orokru sini ani ɔno apari nge nuwo.”

¹² Arajaji kasani ekperi nge ni, ‘Ekperi, mam imisini ini imye bi idoo umanw.’ Kanawo aka kaa mo umaa.

¹³ “Bidoo anawri naji, arajaji ko tuno uma kukum, eshere una nge akyaa opyo apya ki ikakarha bi upurha wo asarhi umaa nge no kukum bi ukiki sini usawo uduma.

¹⁴ Sini ekyweri usarha umaa nge kukum, ihywung ka kpa nagang be ekari ibung sini unu kukum. Ikpara dang ihywung ka raa nagang bi sini asaa ni imura nge.

¹⁵ Uwowo aka kya aya waa utina owro opyo ɔno apya, ekari ɔno apya ka tuma nge kya ovro aya su upiri nge ugrii.

¹⁶ Akawa asani ingere na ara umura ugrii oshuro, ekene pen nge aru maa iririma.

¹⁷ “Nisini ojuri baa bidoo ukaa, aka sani, ‘Agara aru usa utina ekperim gbrii ni

umura ura aparha eshe, imye we bi upen ihywung we perem!

¹⁸ Ini shine kya eberi ekperim asani nge ni: Ekperi, Iya Unung nge [ara yaya] akyu uyanw.

¹⁹ Nechiyen ise mam ayirham ni ononw; kparam kani ere ying bidoo agara utinanw ni.'

²⁰ Ikpara dang eka shine ko juro kya owro ekperi nge.

"Yip sini eshi kikakarha ekperie ko roo akung okwo nge; oko gyo atara aya kakon nge asu upyoo igon.

²¹ "Ekari onoo kasani engese ni, 'Ekperi, Iya Unung nge [ara ayaya] akyu uyanw. Nechiyen ise mam ujo yirham ni ononw.'

²² "Yip ekperi nge ka sani agara nge ni, 'Inyi sa nagbrugbram! Okom igbe irire ba igyigyang osomoo nge. Inyi somoo nge imaa ba ani ivu osomoo nge ataka bi ifraa.

²³ Inyi yokong onoo inaa sini amumurhi ba aru waa. Aki aru sa ipara ara sama.

²⁴ Kii onom wen kpoo bakywaa nechiyen ujo su fer; ovrie bakywa nechiyen epen nge.' Kanawo oko sunomo nge ni ipara.

²⁵ "Nisini aku sirha kana onoo okokong nge ni kya orumo. Akywa sini oto iyoyow ni una, aka kung ukra sama kani aya.

²⁶ Uwawo aka yirha opyo agara ogyurho nge asani, 'Ikimoyo iku kyeng ben?'

²⁷ Ekari agara ka sani engese ni, 'Arupyanw nge ojuro ba una, ekperinw kawa onoo inaa erere kii onoo akru.'

²⁸ "Oro okokong ka kung anang nge nagang atira nge uraa una. Ekperi nge ko kuno ba asu sorho nge.

²⁹ Yip oko yoro ekperi nge a sani, 'Rong! Kukum enyee men iku sanw utina ko ni ying ise momarham utee ogrown. Ikimoyo umim? Ko ni iying use marhanw umam ananama aki iwa ara asa ipara kani orokyorom.

³⁰ Uwawo ni sini ononw wen, aru sini asarhanw sama nge bi owro erere ukakae, osoi, ukawaa onoo inaa erere!'

³¹ " 'Onom', Ekperi nge ka sani, 'ko ikini ikpara uni kani emyee, kukum imisini iniyoo inwoyo.

³² Yip ini idima oshoo igyang aru si ipara asu me, kii arupyanw kpoo

bakywaa, nechiyen ani akru; ovrie, yip nechiyen epen nge.' "

16

Ushosho arite usang ubrubru

¹ Iyesu ka tana onoo umer nge ushosho wen: "Opyo aru ufe nuwo aru sini ani arite atina nge sini aku roo sama nge. Yip akaba tana nge asani ekari agara ku sarha nge sama nge.

² Kanawo aka yirha nge ogyurho nge, 'Ikimoyo ye sini iku kung bi ikywinw? Tanam kukum sini uku kyeng ni utinanw, kii una su shinw arite onoo utina nechiyen.'

³ "Ekari arite atina kasa ni ukaa ni, 'Ikimoyo ini sa nechiyen? Aritem waa karhami ukyeng ni utina nge imye isam ni ikruu nagang imuwro, ojo kung uwa usorho.

⁴ Ikperhi imasini inu saa sini, akywa ukyeng ni utinam bekyweweyo, orokru nu yirham bidoo ipyang mo.'

⁵ "Kanawo aka yirha kukum aru sini okong aru una uta eyeyiny. Ko gyurho aritee, 'Nenyee wo ukong aritem?'

⁶ "Aka sani, 'Odum usong ise echetarhi umi enye.'

"Ekari arite ka sani nge ni, 'Yirha uyaa usha utanw we, kiki kaimen oworo ni usong isi inarhi ni otong.'

⁷ "Ikpara dang oko gyurho aru mang pari, 'Unwo kanw nenyee wo uta sini ukong?'

" 'Oko yoro asani, abuu ukuma uying umi ikiri ogro.'

"Ekari arite kasani engese ni, 'Yirha uyaa usha utanw we terewo asani usong isi ochupari.'

⁸ "Ekari aru ufe ko doo ekari arite atina usang ubrubru kii eyen eser nge. Kii aru eteting men epri ni eser bi ukikimo kani opyomo ni aru uyen

⁹ Iku tanany, inyi sa utina ni ukaa adumanyi umi eyesing epen ukany orokyoro, kii akywa sini ukaa adumanyi umi eteting ba kyu kywere wo, anu yirhany bi una ushishaa bayaya.

¹⁰ "Aru uyen ubrubru bi ani ima ajaji anujo uyen ubrubru bi ima irire, aru sang

ubrurbru nge bi ima ijiji kənawo aru sang
ubrurbru nge bi ima irirɛ.

11 Kənawo inyi ba sany ni uyen ubrurbru
nge bi kyeng ni ũkaa adima eyesing nyi,
iyaa nu yoro ũmany ũkaa adima ubrurbru?

12 Kənawo inyi ba sany ni sa ubrurbru ni
ũma orokru, iyaa nu many imisini ini
nyi?

13 “Baa agara sini anu sa ũtuna arite
apari. Kii anu atira nge ere ying awaa ere
ying, ko oyoro ni ere ying abyerhe ere
ying. Inyi se many ukroo Unung nge
awaa ũfɛ ba kywa eying.”

14 Ekəri Afarisiya aru ũwaa ũfɛ, ka kung
kukum ũring men kasu sina Iyesu nge.

15 Iyesu ka sani moni, “Inyi mo inyi ni
aru sini ese waa uyen orokru ni inyi na
ashisha, yip Unung kperhi ikywiny nge.
Imisini orokru wɛiyɔ nagang iyɔyɔɔ
Unung na waa nge.”

16 “Ekəri ogro Imusa kəni imisini aru
pɛrɛ onuo Unung wəri yoo orokru ku sa
ũtina nge kyeba ba akywa sini Iyohana
bii. Wroo bakywa dang, aku tana iring
ididima imi Igumo Unung, kukum orokru
kasu sɔmɔ ikywi nge kekya ũraayɔ.

17 Inu sayo iraa nge asani eyesing kəni
ayaya ovroyo ni ani irhing ajaji bi idɔɔ
ogro Unung nu taa ikruyo.

18 “Aru sini aba shirha eree olorho
ubara ɛshɛshɛ erere asa ũya [ũya ũyari ni
ere araru.] Kənawo orokru sini olorhi
ubara erere sini erime nge shirhi nge asa
ũya [ũya ũyari ni ere araru.]*”

Ushosho aru ũfɛ kəni Ilazarus

19 “Opyo aru ũfɛ nuwo aru ũsɔmɔ ũma
ũfɛ ususeng aki bidɔɔ ũkung ididima
kukina unung.

20 Bo onuo ũnaa opyo aru sɔrhɔ nu
sini ayirhi ũtwa nge ni Ilazarus kukum
inama nge anuru yo

21 asa waa asani engɛɛ pen ũmura ekəri
aru ũfɛ sini uku kyurha mo bi ibung
ara. Ko ava kamo ber ũrɛnɛ anuru nge.

22 “Akywa ka ba sini ekəri aru ũsɔrhɔ ko
kpoo. Atina Unung ka ba kpara nge okyo
ba ikwo Ibraim kya ayaya. Ekəri aru ũfɛ
kaa ko kpoo ekə mine nge.

23 Ipa ka kyayo owro aru ukpo akasɔ
kung igara. Sini ani bi idɔɔ igara ekə
pyerhe ayaya ko rong Ibraim nge kyaa ki
ikakarha, Kəni Ilazarus nge bi ikwo.

24 Ekəri aru ũfɛ ka yirha nge asani,
‘Ekperi Ibraim, kung okwom atuma
Ilazarus nge aki oturo ikywi ani ivu bi
idɔɔ omung otomom erime nge, kii ini bi
idɔɔ igara bi ũra wen.’

25 “Ibraim ko yoro nge asani, ‘Ŋɔm,
dirha akywa sini ũni akru beyesing
ũyirha ũma ududuma Ilazarus ka yirha
ũma ubibi, yip nɛchiyen epen ũyari
ikywi nge ben unwo usho bidɔɔ igara.

26 Ekywere kukum kən, ukwoo ũrurɛ
nuwo abara ting aru, aki aru sini awa kya
owrony ba eberi aru ana bramo kənawo
araruny na su braa ubro ba eberiny
kyeba eberi aru.’

27 “Ikpara dang ekəri aru ũfɛ ko yoro
asani, ‘Iku sɔrhɔnw, ekperi Ibraim, tuma
Ilazarus nge kya ki ũna ekperim,

28 kii ini aru pya nge otong. Tana nge
akya aya wɔɔ mo atung, kii karha akyaba
bi owro igara yen kamo.’

29 “Ibraim ko yoro nge ni, ‘Imusa kəni
aru pɛrɛ onuo Unung nuwo kəni omoo.
Akun imi sini aku tanamo.’

30 “ ‘Aka sani, O-o, ekperi Ibraim, yip
araru sini okpue be shine akya eberi mo
anu shere ũya nge.’

31 “Yip Ibraim ka sani nge ni, ‘Aba na
kumo Imusa nge kəni aru tana onuo
Unung, ko araru sini okpue be shine
akya aya tanamo anasu yoromo nge.’ ”

17

Umer bi ikywi upuna ũya kəni uyoro
(Imat 18:6-7,21-22; Imark 9:42)

1 Iyesu ka sani ɔnɔ ũmɛr nge ni: “Uma
sini unusa orokru ũya kyeba, yip okwo ni
aru sini asimo uba.

2 Inu pri olorho nge utari ukɔ bi ũmrɔɔ
ɛfen bidɔɔ irɔng irirɛ nisini anu sa ere
ying bidɔɔ ɔnɔ ajajirhi men akyi aya.

3 Inyi sa noshong ni ũkany.

“Arupyanw ko oforonw ba sanw ũya,
uwoo nge atung, ebe shere ũya, upuna
nge ũyaa nge.

* 16:18 16:18Uya ben yen ni ũyari ni ere araru ko erime araru

⁴ Ko abada sani asanw uya asi iten sara ba wri. Oko juro ba obo ɔsɔrhɔnw asi iten sara asani 'Engɛɛ shere uya,' itɔɔyo upuna nge uyaa nge."

⁵ Ekəri ɔnɔ ɔmer Iyesu ka sani Ete, "Jo saa aru uma ɔbrɔbrɔ aru nge!"

⁶ Ete ko yoromo asani, "Inyi boshoo ni uma ɔbrɔbrɔ nge naji kəni ikiri imusta ni (ikiri imusta ini animaa kəni ikiri ikpong ni), inyi nusani okru ushi ukumo wen ni, 'Yere ɔkanw ben aya pura ɔkanw bidɔ irɔng irire,' unu kuny asa imisini inyi sini usa."

⁷ "Asani araruny ni agara nge sini akuwroo ko akushaa atam. Akywa sini obo sɔɔ anu shusani agara nge ni, 'Ba kaimen ba kiki ara umura?'

⁸ Anasu tana nge kəna, anu sani, 'Somo uma utina, ekyenem umura aki ira asa; ikpara sini ibe kywɛɛ unwo kanw ɔka ra asa.'

⁹ Anu sa ekəri agara nge ija kii asi imisini atani nge ni asaa?

¹⁰ Kənawo kany. Ikpara sini inyi basa kukum imisini atany inyi sa, inyi nu sani, 'Aru ni agara mo; itɔɔyo aru sa utina aru.'

Iyesu mi orokru atarhi sini oku udumo ukɔng ikru

¹¹ Nisini Iyesu ni bi ɔtira ukya a Urushelima, aka fwa amarha ibung Igalili kəni Isamariya.

¹² Nisini aku raa opyo apyang, opyo orokru atarhi sini oku udumo ukɔng ka darha nge. Aka ting bi ikəkarha

¹³ ka yirha nge ayaya, "Iyesu, Arite, kung okwo aru!"

¹⁴ Akywa sini erimo, aka sani, "Inyi kya yen ɔkany eberi ogoku ubyen Unung." Nisini aku kyeng kyamo, ekə pen ikru.

¹⁵ Nisini ere ying bidɔ mo, rii ingɛɛ pen ikru, oko juro asu dɔɔ Unung nge ni ihywi ayaya.

¹⁶ Aka kpaa okpukpuro ni orung bi ite Iyesu asaa ija. Orokru wen ni ari Isamariya nge.

¹⁷ Iyesu ko gyurho, "Sa ara atarhi mo epen ikru kukum? Eki uparha ɛshe ere ichetarhi?"

¹⁸ Ba aru sini ojuri ba aba dɔɔ Unung nge sai ekyeng wen?"

¹⁹ Ikpara dang aka sani nge ni, "Shine akyanw; uma ɔbrɔbrɔnw manw ikru."

Ukye Ba Igumo Unung (Imat 24:23-28,37-41)

²⁰ Upyo unung Afarisiya gyurhi Iyesu nge ikini ikpara yo Igumo Unung kyeba, Iyesu ko yoromo asani, "Ukyeba Igumo Unung isayo irima sini orokru nu rong ekperhi asani iba ba,

²¹ ko orokru sani, 'Inye ben,' ko 'Inya ban,' kii Igumo Unung ni bidɔ nyi."

²² Ikpara dang Iyesu kasa ni ɔnɔ ɔmer nge ni, "Ekəri akywa yeba sini inyi nu waa urom, ɔnɔ Orokru bi igumo, ko awri eying, yip inyi na su rong yo.

²³ Orokru nu tanany ni, 'Awa ban!' Ko 'Ewe ben!' Inyi be kya kuno kyaa aya su ting kroo edei mo nge.

²⁴ Kəni sini uyen iyeyerhi avra se ta uyen kya ayaya bai iyen isha kekyaa inyan isha kəni ɔnɔ orokru nushoo bidɔ awrie.

²⁵ Yip bi itee itɔɔyo anu shi igara ededei bavu ipyoo yen ujo tiramo nge.

²⁶ "Kəni ushoo yo bakywa Inuu ni, kənawo inu shoo bakywa ɔnɔ Orokru.

²⁷ Orokru ku ra, asu sa, asu ulorho ibara kəni ɔuma ibarha ke kya unung sini Inuu rii ugɔru omung urure. Ikpara dang ɔgyang ka ba pyerhemo kukum.

²⁸ "Inɛ mɛr kəni bakywa Ilitu ni. Orokru ku ra, asu sa, aku rɛɛ asu gbuna, aku pura asu vura.

²⁹ Yip unung sini Ilitu sheri Isɔdɔm nge, Unung ka sa ura kəni itari ura ka kpaa ba ayaya kə pyerhemo kukum.

³⁰ "Inu shoo nɛmɛr kən ba awri sini ɔnɔ orokru nu kuno.

³¹ Ba wri dang aru sini ani bi ɔsɔɔ ɔbɔru, oshoo ni umaa bidang, ebe kya shuro asani ingɛɛ weyeremo. Kənawo, aru shoo kyu orumo bekya juro baa ukpara iririma bi una.

³² Inyi dirha ni imisini isi ere Ilitu nge!

³³ Aru sini aba waa usha ofo nge, anu taa yo, Yip aru sini aba taa ɔfer nge anu penwo.

³⁴ Itaniny ni eting dang ara pari nu yuyari bi ipro; anu kpara ereying eshere ereying.

³⁵ Erere apari nusu ko bi utari bi owro eying; anu kpara ereying ekə shere ereying.”

³⁶ [Ererime apari nusu wro bi orumo anu kpara ereying eshere ereying.*]

³⁷ Ono umer nge ko gyurho nge, “Ete, bi ubewo anu sa inyen ima nge?”

Iyesu ko yoro mo asani, “Owro sini ukung inama nuwo upurha wo ulobung se tuno nge.”

18

Ushosho erere okro kani aru ukyerhe uring

¹ Iyesu tani ono umer nge ushosho wen ekə eyen mo ni asu sorho Unung ko kina akywa, ebekya woro ikywimo nge.

² Akani: “Bi opyo apya aru kyerhe uring nuwo aru sini ana kung irung Unung ko asani adirhi ni araru.

³ Erere okro nuwo bi ekəri apya dang, akasu kyer eberi nge asu sorho nge, ‘Ani eyen ubrubru bi idoo mo kani aru sini atie bi ite.’

⁴ “Kii bo opyo akywa atiri nge yip ba akurha nge akasa ni ukaa ni, ‘Koni sini ina kum irung Unung, ina dirham ni orokru,

⁵ Yip erere okro wen ku wurem, inu ri imisini ini sa akyi epen ubrubru, aki eshere uber uwurem nge!’ ”

⁶ Ikpara dang Ete kasani, “Inyi kung imisini aru kyerhe uring usang ubrubru nge peri.

⁷ Akani Unung nasu kpura nge aru sini oworimo ubrubru, aru sini aku tei nge eting kani awri? Unung nu bura akywa owro uyoro usorho moo?

⁸ Iku tanany, Unung nu kpura nekəkərhe. Yip ikpara sini Ono Orokru bo juro, anu darha uma ubrubru nge bi eyesing?”

Ushosho Ubafarisi Kani Aru Yirha Ogon

⁹ Iyesu ka tanamo ushoshoo wen: opyo aru sini atirikywi ni ukamo nimu ni

nashisha ana kparamo uparha eshe orokru bi onuo iririma,

¹⁰ “Ererime apari kii usorho Unung bi idoo ubyen Unung, ereying ni Afarisi awan aru ni aru yirha ogon.

¹¹ Ekəri Afarisi ka shine asu sorho Unung bi ikywie ani, ‘Unung, Isi ija ni isam kani uparha eshe orokru ni, kii isam eyi, isam ere eteting, isam aru uyari ni erere araru. Isanw ija kii sam kani aru yirha ogon wan ni.

¹² Ise kusoro ni pari bidoo awri etensara, kukum imisini ibe pen ise ma iying bidoo atarhi.’

¹³ “Yip aru yirha ogon ka shine atiting ki ikakarha. Akyana bra ushwe ikra oro ayaya, yip akasu kra ikou nge ani, ‘Unung, kung okwom kii ina aruya nge.’

¹⁴ “Itanany, ekəri aru yirha ogon wen ban ni Afarisi ojuri kya uduna ni eme sini epen uyirha be eberi Unung. Kii kukum aru sini aba kpara ukamo ni imo ni iririma Unung nu shuro ni omo bi ibung, aru sini aba kpara ukamo ni imo samo bi onuo iririma Unung nu shwemo ayaya.”

Iyesu tii ono ajajirhi onuo adaduma (Imat 19:13-16; Imark 10:13-16)

¹⁵ Orokru kusu kong onomo ba eberi Iyesu aki apyamo atamo onuo adaduma. Nisini ono umer nge rii kan, aka tanamo uraa nge.

¹⁶ Yip Iyesu ka yirha ekəri ono ajajirhi ke ba eberi nge asani, “Eshere ono ajajirhi aba eberim, ebe kya karhamo nge, kii igumo Unung ni imi edeimo yo.

¹⁷ Iku tanany ubrubruwo, aru sini abana yirha nge igumo Unung kani ono ajaji ni anasu raa nge yo ishishaa.”

Aru imavu Kani Igumo Unung (Imat 19:16-30; Imark 10:17-31)

¹⁸ Opyo ari igumo ko gyurho Iyesu nge, “Avuwa agyagyang, inu sa ikimoyo epen ofo Ushishaa?”

¹⁹ Iyesu ko yoro nge, “Ikisi uyirhim ni ara agyagyang? Baa ara agyagyang sai Unung eyeyie.

²⁰ Ukperhi ekəri ogro nge: ‘Bekya yari ni ere araru, unasu perenw araru, unasu

* **17:36 17:36**Ipyoo iworo sayo ni ese isitaru ni eten nge imisini ine mer ni Imat 24:40 * **18:20 18:20**Uku 20:12-16; Og Im 5:16-20

sanw uyi, bekya tana upre eteting bi ikywi araru, ma ekperinw kəni akwanw imimoru mo.*”

²¹ Ekəri orokru kasani, “Kukum usma men ikywere usa kəna wroo sini ini anagyang.”

²² Nisini Iyesu kung kən akasani engɛɛ ni, “**Ima iying shushoo sini utani usa. Gbuna kukum imisini uniyɔɔ ama araayarha ekəri ufe, unu pen imavu bayaya. Ikpara dang uka ba okro mi nge.**”

²³ Nisini akung kən, ikywie ka burayo, kii ani ima avu nge napany.

²⁴ Nisini Iyesu rii ikywie burayo akasani, “**Ini iraa nge kəni ikinni aru imavu raa igumo Unung!**”

²⁵ Kii inu pri asani Irakumi nuworo bi idɔɔ igara anumra nisini ari ima avu nu raa igumo Unung.”

²⁶ Aru sini akung irhing yen oko gyurho asani, “Nechiyen iyaa nu gya?”

²⁷ Iyesu ko yoromo, “**Imisini orokru nabraa usa, Unung nubra usayo.**”

²⁸ Ibitrus ka sani nge ni, “Aru shere kukum imisini aru niyo nge ko kro nwoo!”

²⁹ Iyesu kasani omɔni, “**Iku tanany ubrubruwɔɔ, baa aru sini anu shere unaa nge ko ere ko arupyaa ko ɔforɔ nge ko aru ubyere nge ko Onɔɔ beka igumo Unung,**
³⁰ **sini anasu yirha nge napany eprimo kəna bi ipyoo yen epen ofo ushishaa bi ipyoo ukye ba.**”

Utana Umang Taru Sini Iyesu Tana Edei Ukpo Sini Ingeɛ Nu Kpoo (Imat 20:17-19; Imark 10:32-34)

³¹ Iyesu ka kpari onɔ umɛr nge ara tarhi na pari dang kyaa ishiying ka tanamo, “**Aru ye kyamo Urushelima. Kukum imisini ɔwori baa onuo aru pere onuo Unung beka Onɔ Orokru nu tire.**”

³² Anu maa bavu aru sini enekperhimo Unung. Anu sina nge, atira nge, ataa ekpe.

³³ Anu kraa eperɛ nge. Bawri umang taru anujo shine.”

³⁴ Yip onɔ umɛr nge kyana kperhimo iririma bi idɔɔ umamen. Kii Unung swimo nge ni ekəri ikuri iring, kənawo ekyene kperhimo imisini Iyesu ku pere.

Iyesu Mi Ofow Aru Sərho Ikru (Imat 20:29-34; Imark 10:46-52)

³⁵ Nisini Iyesu tekya ufwa Ijeriko ofow kiki bo nuwo utira asu sərho.

³⁶ Nisini akung ushi orokru ku woro, oko gyurho ikimoyo ikusa.

³⁷ Aka tana nge ni, “Iyesu ari Inazaret nge aku woro.”

³⁸ Ekə yɛɛ ihywi ayirha nge, “Iyesu, onɔ Idouda, kung okwom!”

³⁹ Aru sini ani bi ite ekəri okyoro ka tana nge uraa nge asani ashwi, yip ekə yɛɛ ihywi nagang, “Onɔ Idouda, kung okwom!”

⁴⁰ Iyesu ka ting kasani ɔkung ekəri orokru ba eberi nge. Nisini abii iyoyow, Iyesu ko gyurho nge,

⁴¹ “**Ikimoyo uwei ni isanw?**”

Oko yoro nge asani, “Ete, iwei ujo rong owroo.”

⁴² Iyesu kasani nge ni, “**Nechiyen rong owro! Uma ubrubrunw manw ikru.**”

⁴³ Ba kywakywa dang akasu rong owro ko kroo Iyesu nge, asu dɔɔ Unung nge. Nisini kukum orokru rii, ɔko dɔɔ Unung nge ukamɔ.

19

Iyesu kəni Izaka

¹ Iyesu ka raa kasu worɔ bidɔɔ Ijeriko.

² Opyo orokru nuwo utuwa nge ni Izaka. Engɛɛ ni ogumo aru yirha ufe ogon, oshoo ni ima avu nge.

³ Aka waa urong kii iyaa ni Iyesu. Ana braa urong Iyesu nge bidɔɔ orokru beka sini ani ekwekwi.

⁴ Aka ting kyaa ni ite ka kirha ushi uwee, bi onuo utira sini Iyesu ku kyeng nge akuwaa uroo.

⁵ Akywa sini Iyesu fuwi ekəri owro. ɔko gyo ikra oro ayaya ka sani nge ni Izaka shuro ne nekəkərhe kii ini shuro unanw echiye.

⁶ Izaka ko shuro nekəkərhe ka yirha nge kidɔɔ unaa ni ofofuru.

⁷ Ni sini orokru kukum erii kəna akasu pere ni opyomo ka sani, “Akyaa ushuro bi una aruya.”

⁸ Izaka ka shine atiting ka sani, “Ete, ini ma ara ayarha usari imi sini iniyɔɔ. Aru sini ira ne nge ini kpura nge asa inarhi ure imi sini iyirhi.”

⁹ Iyesu ka sani nge ni, “Echiye oforo ba uɗunanw, kii orokru wen kaa ɔno una Ibraim nge.”

¹⁰ Kii Imye ɔno Orokru bii upyerhewo asa oforo, okyo imi sini ivriyo.”

Ushosho ufe
(Imat 25:14-30)

¹¹ Aku kyeng ba iyoyow ni Urushelima, ekəri orokru sini aku kuwo kasu worofo a sani akywa sini imo ba kya Urushelima akywakywa dang igumo Unung nu tikpa, aka tanamo ushosho.

¹² Ikpara dang aka sani ɔmoni: “Opyo orokru nuwo ari igumo akyi okyoro ki ipyii ibung kikakarha aya yirha igumo ikpara dang ko juro baa.

¹³ Aka yirha agara nge atarhi amamo ufe sini ayirhi ni imina* ikiri iyiyng asani inyi tere avu nge kyekya ujuro bam.

¹⁴ “Ekəri ara pya na waamo nge aka tuma atina okroo nge a sani, ‘Arɔ na waamo orokru wen oko igumo arɔ.’

¹⁵ “Akywa sini aya yirhi igumo ko ɔɔ, aka tuma uyirha agara sini amimo ufe. ɔko gyurhomo awaw kperhi ikimoyo epen baya ufe sini amimo.

¹⁶ “Arɔ sini ovo ite uba, ka sani, ‘Ete, ikiri ufe sini umim iteri avu nge kəpen atarhi bayaa.’

¹⁷ “Ete una ka sani nge ni, ‘Agaram agyagyang, usa negben bekai sini uyen ubrubru bi ima ijiji imanw igumo apya atarhi.’

¹⁸ “Agara umang pari nge kaba, ka sani, ‘Ete una umim ikiri ufe ikə itere avu nge kəpen ikiri itong bayaa.’

¹⁹ “Ete una ka sani nge ni, ‘Imanw igumo apya ɔtong.’

²⁰ “Opyo agara kaba ka sani, ‘Ete una, yirha ikiri ufenw, ilorhi ba ani utugbe kɔɔ.

²¹ Ikung irung nwu bekaɪ sini usang aduma. Use kpara ɔwroo sini use kyonw nge, akana ɔwroo sini use puranw.’

²² “Ete una ka sani nge ni, ‘unwo agara ebebi, Ini kywanw iring ni imisini uperi. Uyonɪ ise kpara imi sini iso kyom, akana imi sini ise puram?’

²³ Ikisi uno kyonw bi una kyu ufe, Iba ɔɔ bi ikpara nge iba yirha ufe kəni ara yaa nge?’

²⁴ “Ete una ka tana arɔ titing burha a kani, ‘Akarha ikiri ufe dang nge bavuo ama arɔ shoo ni ikiri atarhi nge.’

²⁵ “Aka sani nge ni, ‘Ete una, ani Imina atarhi nge!’

²⁶ “Okɔ yoro ka sani, ‘Tku tana nyi arɔ sini ani usuma nge anujo maa nagang, arɔ sini asaa niyoo anima sini aniyoo anu karha nge.

²⁷ Arɔ sini ana waamo emye ni igumo, inyi komo ba ben epyerhemo bi item.’ ”

Iyesu rhii Urushelima kəni ogumo ni
(Imat 21:1-11; Imark 11:1-11; Iyo 12:12-19)

²⁸ Akywa sini Iyesu kywɛrɛ upɛrɛ uring men aka kpa itemo asu kyeng kirha nge kyaa Urushelima.

²⁹ Akywa sini afwi iyoyow ni Ibaitafeji kəni Ibetani bi ikwo ukro sini a yirhi ni Izaitun aka tuma ɔno umɛr nge arɔ aparɪ asani moni,

³⁰ “Inyi kya kidɔɔ apya sini ani ite nyi, inyi ba raa inyi nu darha eniri ani ijaki ami sini ba arɔ sini akirha nge. Inyi shire nge okoba ben.

³¹ Arɔ sini obo gyurho inyi, ‘Ikisi inyi ku shire nge?’ Inyi sani engɛɛ ni, ‘Ete nge ewɛi.’ ”

³² Arɔ sini atumimo aka kyaa aya darha nɛmɛr kəni sini Atanimɔ ni.

³³ Akywa sini a ku shire ekɛri ani Ijaki, ɔkɔɔ ko gyurhomo, “Ikisi inyi ku shire ekɛri ani Ijaki?”

³⁴ Aka sani, “Ete nge ewɛi.”

³⁵ Oko koo ba owro Iyesu, oko wuro ugbe usomɔ mo ko ɔɔɔ ani Ijaki ekə she Iyesu nge akirha bayaa.

³⁶ Sini a kpin utura orokru kasu ta usuma usomomɔ bi utira.

³⁷ Akywa sini afwa bi iyoyow ni Urushelima owro sini utira shuri kyawo ukro Izaitun, ɔno umɛr nge napany ka kpin ubrir Unung nge ayaya bekaɪ usuma ujijire sini erii.

³⁸ Aka su ta akpa kasu sani, “Unung ta onuo adaduma baya ogumo sini abii bidɔɔ utɔwa Ete!”

* 19:13 19:13 ufe itiri iperi itaru 19:38 19:38 Ete Ub 118:26

“Uyari ikywi kya ayaya, kani ɔɔ kyekya owro Unɔng kya ayaya!”

³⁹ Opyoo Afarisi sini ani idɔɔ orokru ka sani Iyesu nge ni, “Avɔwa, tana ɔɔ ɔmer nwu ni ashywi!”

⁴⁰ Iyesu ko yoromo, “**Iku tanany arɔ men ba shywimo nge, atari yen nɔ shoo akpa.**”

Iyesu tei bekai Urushelima

⁴¹ Akywa sini a fwa iyoyow ni Urushelima ni sini atii ikra ni ekari apya ekɔ shire ere

⁴² Ka sani, “**Asani inyi kperhi echiye imi sini ini kong uyari ikywi ba inoshoo igyang. Uwe ɔswiny yongɛ.**

⁴³ Akywa yeba arɔ sini ana waamɔ nyi anu tany ukro ekeryny asu raa ni enyi bai ku ikina isha.

⁴⁴ Anu kurhonyi bi ibɔng, anu perheny kani ɔɔ nyi. Ene sheremo ɔtari uying bayu upyoo. Kii inyi ne kperhiny akywa sini Unɔng bii aba sany oforo.”

Iyesu bi idɔɔ Ubyen Unɔng (Imat 21:12-17; Imark 11:15-19; Iyo 2:13-22)

⁴⁵ Iyesu ka raa Ubyen Unɔng kasu yeri arɔ gbuna ɔma.

⁴⁶ Aka sani mo ni, “**Owori bi idɔɔ iring Unɔng a sani ‘ɔnam nɔ shoo owro ɔsɔrɔ Unɔng yo’; uwe inyi tereyo oto ‘ɔtara eyi.’**”

⁴⁷ Aka su mer orokru ku ɔkina Unɔng bi idɔɔ Ubyen Unɔng. Ogu Ubyen Unɔng kani avɔwa ɔmer ogro Imusa kani ɔɔmɔmɔrɔ mɔ kasu ɔwaa sini imɔ nɔ pere nge.

⁴⁸ Ekywere ekene pen mo ɔrɔ tira sini anu pere nge, bekai sini orokru kɔkari nge asu kung ididima ɔring sini akɔ mer mo.

20

Ogyurhi bi ikywie igumo Iyesu (Imat 21:23-27; Imark 11:27-33)

¹ Upyu ɔnɔng, Iyesu ni bi idɔɔ ubyen Unɔng asu mer orokru asu tanamo iring ididima, ogu ubyen Unɔng adarha avɔwa ɔmer ogro Imusa kani ɔɔkɔng ka ba owroo.

² Aka sani nge ni, “Tana arɔ akina edei igumoyo ɔni iyoo imusa ɔring men? Iyaa minw ikru yen?”

³ Okɔ yoro mo ni, “**Imye ma Ini gyurhony kam inyi tanami**

⁴ **Ibaptisma Iyohana ikuni baa yaya wɔ, ki baa ɔwroo orokru?”**

⁵ Ekɔ tere asu pya onuo ni ɔkamɔ ka sani, “Arɔ ba sani, ‘Ba ayaya,’ anu sani, ‘Ikisi inyi no yoronyi ni nge?’”

⁶ Yip arɔ ba yoro asani, ‘Ikuni baa ɔwroo orokru,’ kukum ekari orokru nɔ ta arɔ ni atari epyerhe. Kii oyori nge asani Iyohana ni arɔ pere onuo Unɔng nge.”

⁷ Okɔ yoro nge asani “Arɔ ne kperhimo ikuni baa ube wo.”

⁸ Iyesu ka sa nɔmɔni, “Imye kam ina tanamo nyi, arɔ sini amim ikru ɔsa ɔring men.”

Iyesu tani ushoshu bekai arɔ wro (Imat 21:33-46; Imark 12:1-12)

⁹ Ikpara dang Iyesu ko suno nge ni ɔtana orokru ushoshu wen, “**Opyo arɔ puri inabi aka ma opyo arɔ ɔta ekari abya ka kyaa okyoro ki opyo apya kikakarha ekɔ derhe nge.**

¹⁰ Sini akywa ɔkana fwa aka tuma agara nge kya owro arɔ sini amimo abya ɔta, akyaa ayirha nge osumo inabi sini akani. Yip ekari arɔ sini ayirhi orumo ɔta aka kraa ekari agara eyeri nge avu akuru.

¹¹ Ekɔ jo tuma opyoo agara nge, aka kraa amaa ɔwaa, ayeri nge avu akuru.

¹² Aka tuma ɔmang ataru nge aka saa onuru efen nge ke esing.

¹³ “Ekpara dang ɔkɔɔ ekari abya, ka sani, ‘Ikimo ini sa nechiyen? Ini tuma ɔɔm sini ipri ni ɔwaa nge, oboroo anushe maa imimoru nge.’”

¹⁴ “Yip akywa sini erie, aka sani opyomo ni. ‘Ekari ɔɔ ɔkɔɔ ari orumo we, inyi ba arɔ pere nge, aki abya shoo amaru.’”

¹⁵ Aka kraa efen nge bi esing kɔ pere nge.

“Ikimoyoo nechiyen ɔkɔɔ ekari abya nusa ni ɔmɔ?”

¹⁶ Eyeba ebe epyerhe ekari arɔ sini amimo abya ɔta ama opyo arɔ ekari abya.”

Sini orokru kung ɔring men, akani, “Unɔng sa ibe kya shoo kɔna!”

¹⁷ Iyesu ko komo ikra ka sani, “**Nechiyen ikimoyo ini imisini ɔwori bi idɔɔ iring Unɔng asani:**

“ Utari sini aru vura tiramowɔ
uwowɔwɔ uto utari itung”^{*}?

18 Aru sini aba kpaa bayu utari wen anu
verhe nge nɔyɔyɔw, aru sini uba kpaa ba
aya unu kɔɔ kɔni ubre ni.”

19 Avuwa umer ogro kɔni ogu ubyen
Unung, kawaa apara sini anu kpin Iyesu
nge ba kywakywaa, kii ekperhi asani
atani ushoshu wen bi ikywimowo.Yip aka
kung irung orokru.

*Ugyurho bekaɪ ukpura ogon
(Imat 22:15-22; Imark 12:13-17)*

20 Akasu yara nge asu waa apara sini
anu kpin nge ni uya aka tuma opyoo
orokru aki oyovuno nge kɔni imɔ ni aru
ubrɔubrɔmɔ ni. Aku tiri ikwyi imɔ nu kpin
nge ni iririma sini eperi, aki imɔ naa nge
bavu ari igumo Iroma.

21 Ekari aru sini atumimɔ ko gyurho
Iyesu nge asani “Avuwa, aru kperhi nge
asani uringnwɔ kɔni umergnwɔ
ubrɔubrɔwɔ. Une pyerhe ite araru, use
mer utira Unung nemer kɔni ushoyo ni.

22 Ini idima aru kpura ikaisar nge ufe
ogon kii isayo nemer?”

23 Iyesu kperhi uwɔwɔfomo nge wo aka
sani mo ni,

24 “Yen mi ikiri ufe. Uwurowu iyang wɔ
uni ba yaa adarha ɔwori ni ikin?”

Oko yoro nge ni, “Imi Ikaisar”.

25 Aka sani omo ni, “Nyi ma Ikaisar nge
ima sini ini mi Ikaisar, ama Unung nge
ima sini ini mi Unung.”

26 Akana bramo ukpin nge bekaɪ iring
ye bite orokru, ekɔ jijiɛe sini oyori mo ka
sa na kprukpring.

*Ugyurho bekaɪ ushine aru sini okpuimo
(Imat 22:23-27; Imark 12:18-27)*

27 Akywa dang opyo aru sini ayirhimo
ni Asadukiya (aru sini ono yoromo ni
ushine aru sini okpuimo), aka ba ɔwroo
Iyesu ko gyurho nge asani.

28 “Avuwa, Imusa wori aru bi idɔɔ ogro
asani, arupya orokru bo kpoo eshere eree
asamo ni ɔnɔ nge, itɔɔyo arupya nu lorho
ubara ekari erere okro ebyere ɔnɔ bi uka
arupya.

29 Nechiyen opyo arupya nuwo ani
etensara, ɔrɔkong mɔ ko lorho ubara nge
ko kpoo asaa ni ɔnɔ nge.

30 Aru ɔmang pari ko lorho ubara nge
ko kpoo baa ukyepen ɔnɔ kaa.

31 Kɔnawo aruman taru nge ko lorhi
ubara nge. Ima iying dang kukum mo ere
tensara dang olorho ubara ekari erere
okpomo ekene penmo ɔnɔ.

32 Bakurha nge kukum ekari erere ko
kpoo kaa.

33 Unung ushine eyesing kɔni sini aru
pya etensara dang olorho ubara nge anu
shoo ere iyaa bi idɔɔmo?”

34 Iyesu ko yoro, “Orokru ipyoo yen ku
lorhi ubara asu ma ibara.

35 Yip ererime kɔni erere aru sini amaa
ushine bi ukpo akiki be ipyoo ukyeba ana
su lorhomo ubara anasu mamɔ ubara.

36 Anasu jo kpomo kii ani kɔni atina
Unung ni. Ani ɔnɔ Unung mo, bekaɪ sini
ani ɔnɔ ushine bai idɔɔ ukpowo.

37 Yip bidɔɔ ushoshu ɔpya orumo,
Imusa yen napɔpɔrhi asani aru sini
okpuimo anu shine, kii ayirhi ekari Ete
nge ni, ‘Unung Ibrahim, Unung Ishaku,
adarhi Unung Iyakubu.’†

38 Asaa Unung aru sini okpomo, yip ani
Unung aru sini ani akromɔ, kii bekaɪ nge
wɔ kukum ni akru.”

39 Opyo avuwa umer ogro Imusa ka
sani “Avuwa ɔpere ne mer!”

40 Aka samɔ ni ikywi sini anu jo gyurho
nge ipyoo ima nge.

*ɔnɔ iyaa ni ekari Ikristi?
(Imat 22:41-46; Imark 12:35-37)*

41 Iyesu ko gyurhomo asani, “Ikisi
orokru yirhi Ikristi nge ni ɔnɔ Idouda?”

42 Ekari Idouda kaa wori bidɔɔ ɔyaa
usha ete uber:

“ Ete sini etem nge ni:

“ Kiki ba avu uram

43 Ke kya akywa sini ini tere aru sini ana
waamɔnwɔ aki oshoo
igɔgɔru ute ifraanw.” ’ ‡

44 Idouda yirhi nge ni ‘Ete.’ Anusa nenyee
ɔkɔ jo shoo ɔnɔɔ?”

*Iyesu kɔni avuwa ogro Imusa
(Imat 23:1-36; Imark 12:38-40)*

^{*} 20:17 20:17εε Ub 118:22 † 20:37 20:37 Uku 3:6 ‡ 20:43 20:43εε Ub 110:1

⁴⁵ Sini orokru kukum aku kung Iyesu nge, akasani ɔɔɔ umer nge ni,

⁴⁶ “Inyi sa noshong ni avuwa umer ogro Imusa men. Ese waa ukyeng kəri nu ugbe ugbugbang ewei orokru fomo nge bi idoo Ize, awaa uwro kikii ɔmɔmɔru bi owro utuno Ayaudiya kəri owro ipara.

⁴⁷ ɔmɔmɔ ani aru ra ni ina ere ukpo. Uwaa uyen ukamɔ okong otuturo nge bo owro usorho Unung. ɔmɔmɔ anu yirha igara ire.”

21

*Ufe sini erere okro mi
(Imark 12:41-44)*

¹ Akywa sini Iyesu shishi bi owro usorho Unung oko gyo ikra orong aru sini ani uma avu nge aku ma ufe bi owro usa ufe bi owro usorho Unung.

² Oko rong opyo erere okro araa yarha asi ikiri ufe ipari nge.

³ Iyesu ka sani, “Itanany ubrubruwo, erere okro ara ayarha wen asi imi sini ipri kukum mo:

⁴ Kukum orokru men ami bai idoo akai uma sini ani umoo, yip ekəri erere bidoo ayarha nge ami kukum ima imi sini iparha eshe bi ukikie.”

*Uwura owro usorho Unung kəri upe akurha akywa
(Imat 24:1-2; Imark 13:1-2)*

⁵ Opyo aru kroo ngee kasu pere edei sini ekyeni ubyen Unung ni atari agyagyang adarha uma ududuma sini ami Unung nge. Yip Iyesu ka sani,

⁶ “kəri sini inyi rii umamen ni, akywa yeba sini anau sheremo uru utari baya upyo; anu burayo nge kukum.

⁷ “Avuwa” oko gyurho nge a sani, “Akina akywa yo anusa umamen? Adarha nge ikimoyɔ inu shoo upe sini aru nurong akywa sini umamen ye ba?”

⁸ Iyesu ko yoromo asani, “Inyi sa noshong kii araru ke derhiny. Kii orokru napany yeba bi utuwam, asani, ‘Imye ni ikristi’, ‘Akywa tow ufwa.’ Inyi bekya okromoo.

⁹ Akywa sini inyi ba kung oshosho uraa kəri ushine ɔkɔ ededei, inyi bekya kung

irung. Itooyo umamen yeba noru, Yip akurha nekebaa kakaimen.”

¹⁰ Iyesu ko suno ngee ni utanamo asani, “Ibung nushine uraa ni ibung, igumo nuting ite ni igumo.

¹¹ Ujuro ibung nu shoo nagang, ihywung nukpaa kəri idumo ki owro ededei, uuma irung kəri upe ɔkɔkɔ kyeba baa ayaya.

¹² “Yip kekya akywa umamen kukum, anu kpir nyi, ogyurhony. Anu naanyi kya eberi owro utuno Ayaudiya, anu kpir nyi afrany bi uburu eting, anu kongny kya ite ogumo kəri ari ite kukum bekai utuwam.

¹³ Yip akywa yenyo inyi nu pen aparata namo imisini Unung sa.

¹⁴ Yip inyi shere ikywiny, inyi bekya wure ukany bekai imisini inyi nu yoro ekəri ogumo kəri arite.

¹⁵ Kii ini many urhing kəri amraa sini araru bidoo aru sini ana waamo nyi anubra utin bi iteny ko asa nenyi ni urhingnyi samo nemer.

¹⁶ Ko aru byereny, arupyany kəri ɔforony, ɔɔɔ grony kəri orokyorony anu gbunanyi nge. Ekə pyerhe opyo aruny.

¹⁷ Orokru kukum nasu waamo nyi bekai utuwam.

¹⁸ Yip ko ifung ikywi araruny iying naw uvroyo.

¹⁹ Inyi bawura ikywi, inyi nu pen uya.

*Iyesu tani sini anu bura Urushelima nge
(Imat 14:15-21; Imark 13:14-19)*

²⁰ “Akywa sini inyi bakyu rong aru tei ikɔ ekəri Urushelima, inyi nu kperhi nge asani akywa bura ekəri apya oto iyoyow.

²¹ Akywa dang aru sini ani bi Iyahudiya itooyo atin kyamo ki oyokro, aru sini ani idoo apya akuromo, aru sini ani idoo afa ebekya raa idoo apya.

²² Kii akywa igara yoye, urhing men nu tire kəri sini ɔwəri bidoo irhing Unung ni.

²³ Yip ima okwo ni erere aru ko ofo, kəri aru ma ɔɔɔ iyan bakya dang! Uma ubibi napany nupen ibung yen, anang Unung nu shuro baya orokru men.

²⁴ Anu pyerhe opyo arumo ni ikama uraa, anu yerhe opyo aru kya kukum ibung olorho mo ni ujang. Aru sini

enəkperhimo Unung nɔ sarhi Urushelima nge kekya ikpara sini akywamo nɔ tire.

Ukyee ba ɔnɔ orokru

(Imat 24:29-31; Imark 13:24-27)

²⁵ “Epe uma ubibi nɔ shoo bi ikra unung, Uperi kəni Uuyeri. Bi eyesing, kukum Ibung nɔ raa idɔɔ igara kəni uwure adarhi irung bekaɪ utei kəni ujuro omung.

²⁶ Orokru nɔ su kyurho bekaɪ irung, ɔwɔɔ ofo imi sini inupen ari eyesing, kii anu juro ɔma ujujire ki ayaya.

²⁷ Bakywa dang anu rong ɔnɔ Orokru kukyeng ba bidɔɔ umung ni ikru kəni akai imimɔru.

²⁸ Akywa sini uumamen nɔ tikpa usa, inyi shine epyerhe ayaya kii akywa oforonyi te ba iyoyow.”

Umer Iyesu bi ikywi ushi uwəə

(Imat 24:32-35; Imark 13:28-31)

²⁹ Aka tanamo ushoshoo wen: “Inyi rong ushi uwee kəni kukum ashi.

³⁰ Inyi bo rong atu turo ayaa inyi nɔ kperi nge nivuny asani ikpirhi te ba wurha.

³¹ Kənawo Inyi bakywu rong ɔmamen tusa, inyi kperhi nge asani igumo Unung to iyoyow.

³² “Itaniny ɔbrɔbrɔwɔɔ, orokru ipyoo yen anasu kpomo kukummo, umba kukum ɔmamen be tire ba.

³³ Ayaya kəni eyesing nɔ kywɛɛyo, yip iring Unung nasu kywɛɛyo.

Inyi sa noshong ni ɔkany

³⁴ “Inyi sa noshong ni ɔkany. Inyi bekya yoro ikywiny tire ni uwaa ura uma kəni uwaa usa uma adarhi uwaa uku ididima eyesing yen, inyi bekya yoro awri dang kya tira kpin nyi kəni opo ni.

³⁵ Kii eye ba baya orokru kukum kəni opo ni kokywu ubee bi eyesing.

³⁶ Inyi sha ɔkany ku kəni ikpara, ɔsɔrɔhɔ Unung sini inyi nɔ pen ikru imi ɔgya ni kukum uring men sini utekyu usani, adarha nge sini inyi nɔbra uting bi ite ɔnɔ orokru.”

³⁷ Kukyunu unung Iyesu kyer umer bi ekəri ubyen Unung, kənawo kukyunu ure ese kuno kyaa ɔyoo mɔɔ ki aya uvra sini ayirhi ni ukro Izaitun.

³⁸ Ni ititikywa kukyunu unung orokru kyer ukuwo bi ubyen Unung.

22

Olorhi onuo awaw ɔpɛɛ Iyesu nge

(Imat 26:1-5; Imark 14:1-2; Iyo 11:45-53)

¹ Nɛchiyen ipara agbankru imusang ɛdɛɛ ofuru, sini ayirhi ni ipara ɔwɔɔ to iyoyow.

² Ogu ubyen Unung kəni avɔwa ɔmɛr ogro Imusa kasu waa utira sini imɔ nɔ pɛɛ Iyesu nge, awaa usa kəna ususɔ bekaɪ sini akung irung ekəri orokru.

Iyahuda gbini Iyesu ngee

(Imat 26:14-16; Imark 14:10-11)

³ Ishari ka raa ikywi Iyahuda, arɔ sini ayirhi nge ni Iskariyoti, arɔ sini ani eying bi idɔɔ arɔ atarhi na apari dang.

⁴ Iyahuda ka kya eberi Ogubyen Unung kəni arite asha ubyen Unung aya pya onuo sini ingɛɛ nɔ gbunamo Iyesu nge.

⁵ Aka kung ididima ko yoro asani imo nɔ maa ɔfɛ.

⁶ Iyahuda ko yoroni kəna, kaba raa upyerhe apara sini ingɛɛ numa Iyesu nge bavumo sini araru nasu ɔkperhi nge.

Iyesu kəni ɔnɔ ɔmɛr nge rii ɔmɔra ipara ɔwɔɔ

(Imat 26:17-25; Imark 14:12-21; Iyo 13:21-30)

⁷ Ekəri awri ipara agbankrɔ ka fwa ami anu ma ikara anatam Ipara ɔwɔɔ.

⁸ Iyesu ka tuma Ibitrus mo kəni Iyohana, a sani, “kya eye kyene arɔ ɔmɔra sini arɔ nura bi ipara ɔwɔɔ.”

⁹ Oko gyurho nge, “Uwɛini arɔ ye kyene bi ubewo?”

¹⁰ Oko yoromo a sani, “Inyi basu raa ekəri apya, Inyi nɔ sira ni opyoo orokru okong obom omung. Inyi kroo ngee kekya ɔna sini anɔ raa nge,

¹¹ asani ekəri arɔ ɔna ni, ‘Avuwa gyurhi ni: eki ɔbɔɔ ekyeng, owro sini imye kəni ɔnɔ ɔmɛr mi nura ɔmɔra ipara ɔwɔɔ nge?’

¹² Anu yen nyi okru ɔbɔɔ bi ɔna ayaya sini ekywere ukɛnewo, inyi nɔ darha asa ɔma nge nɛmɛr. Inyi kyene ɔmɔra burha.”

13 Aka kyaa aya darha nɛmɛr kɛni sini Iyesu tanimo ni. Ekɛ kyene ɛkɛri ʊmura ipara ʊwɔrɔ.

Uure ʊmi Ete

(Imat 26:26-30; Imark 14:22-26; 1 Ikor 11:23-25)

14 Sini akywa fwi, Iyesu ka kiki kɛni ɔnɔ ʊmɛr nge awaa ʊra ʊmura.

15 Aka sani ɔmɔni, "Iwaa akyu sani ira ʊmura ipara ʊwɔrɔ men kɛni enyi kekya ikpara sini inu kung igara.

16 Kii iku tana nyi, inojo rammɔ, sai ibɛ tire bi idɔɔ igumo ʊnɔng."

17 Iyesu ka kpara ɔsɔng, kasa ʊnɔng nge ija, ka sani, "Inyi yirha akɛkaa bi idɔɔ opyony.

18 Iku tana nyi, inojo sam omung osumo ʊshi inabi men, sai igumo ʊnɔng ba ba."

19 Aka kpari ipara ɔgbɔnkru, kasa ʊnɔng nge ija, ka yurhayɔ, amamɔ, a sani, "Inamam yɔɔye aminy; inyi sa kɛn asu dirha ni emye."

20 Kɛni sini asini, sini ɛkyweri ʊra ʊmura ʊre aka kpara ɔsɔng, ka sani, "ɔsɔng yen ulorho iring isayo sini afri ni eyi mi, sini aniri nge bi ʊkany.*

21 Yip ɛkɛri arɔ sini anu gbunam nge we akiki kɛni emye nge ben.

22 ɔnɔ orokru nɔ kpoo kɛni sini ʊnɔng kyoni, yip ima okwoyo ini arɔ sini anu agbuna ngee!"

23 Akywa dang ɔnɔ utina nge ka tikpa ʊsu gyurho opyoomo, iyaa bi idɔɔmɔ, anushe ʊsi ima yen.

Amaa bɛkai iyaa anushoo arite

24 Yip ɛkɛ shine amaa ni opyoomo, bɛkai sini aku wɔrɔ ofo iyaa anushoo arite bi idɔɔmɔ.

25 † Iyesu ka sani ɔmɔni, "Ogumo arɔ sini ɛnɛkperhimɔ ʊnɔng ese yen arumɔ ikru, ese yirha opyoomo ni arushɛ orokru.

26 ‡ Yip inyi naw shoony kɛni ɔmɔni. Bi ʊka kɛna arite bi idɔɔ nyi anu shoo kɛni ara ajajini, arɔ sini ani ogumo anu shoo kɛni arɔ sa ʊtɔna ni.

* 22:20 22:20 Ipyo iwɔrɔ sayo ni, sini aniri bi ʊkany 22:26 Imat 23:11; Imark 9:35 § 22:27 22:27 Iyo 13:12-15

27 § Iyaa ni arite, arɔ sini akiki asura ʊmura nge kii arɔ ʊkaa ɛkɛri ʊmura nge? Arɔ sini akiki asura ngee? Yip ini bi idɔɔ nyi kɛni arɔ kaa ʊmura ni.

28 Inyimo inyi ting kɛni emye nge bi idɔɔ ʊmarha sini isii.

29 Kɛni sini ɛkperri mim ikru igumo ni, kɛnawo ikumany nɛmɛr kɛna.

30 * Inyi nɔ ra asa kɛni emyee bi idɔɔ igumom. Inyi nɔ kiki bi igɔgɔrɔ igumo, okong igumo baya edei atarhi na pari ami ɔnɔ Isrela.

Iyesu tani asani Ibitrus nura amaa ʊkperhi nge

(Imat 26:31-35; Imark 14:27-31; Iyo 14:27-31)

31 "Isimon, Isimon, shywi akung! Ishari waa apara ʊwaw ʊmarhany, akaanyi oworo igigyang kɛni ibibi kɛni sini arɔ owro so woro ikiri ogro bai idɔɔ iwung ni.

32 Yip Ikarha ɔrɔhɔ ʊnɔng nge bi ʊkanw, Isimon, sini ʊma ʊbrɔbrɔnw nasu kpaawɔ. Kɛnawɔ akywa sini ube tere ba ni emye ʊta onogronw ikru nge."

33 Isimon kasani, "Ete, ikarha ɛkywere utuno ʊma iye kya kɛni nwoo ko bi ʊbɔrɔ eting ko bi ukpo."

34 Iyesu ko yoro, "Itananw, Ibitrus, kekya akywa sini ɔkɔrɔ nɔpɛn echiye, ʊsu raa amaa nge asi itaru asani ʊnɛ kperhinw imye."

35 Ikpara dang Iyesu ko gyurho mo, "Akywa sini ituminy bai ipa ʊfɛ, bai ʊbɔrhɔ ko ataka, inyi tii iririma?"

Oko yoro, "Bai iririma."

36 Akasani omoni, "Yip nɛchiyen arɔ sini oboshoo ni ipa ʊfɛ nge akpara yo, kɛnawo ʊbɔrhɔ; kɛnawo uba sanw ni ikama igbang nge, ʊgbuna igbe irenw ere iying nge.

37 Kii itaniny asani ɛkɛri iring ʊnɔng peri asani: 'Apari nge bidɔɔ aruya.' † Ika tanany asani itɔɔyo inyeen tire bi ikywim. Kii imisini ɔwɔri bi ikywim ʊku kyeeba ʊtire."

38 ɔnɔ ʊmɛr nge kasani, "Rong, Ete, ʊkama ʊgbang ʊpari me."

† 22:25 22:25 Imat 20:25-27; Imark 10:42-44 ‡ 22:26 * 22:30 22:30 Imat 19:28 † 22:37 22:37 Isha 53:12

Oko yoromo asani, **"Imaa kəna!"**

*Iyesu Sərhi Unung Bayu Ukro Izaitun
(Imat 26:36-46; Imark 14:32-42)*

³⁹ Iyesu ko kuno kyaa kəni sini eren nge ni kya aya ukro Izaitun, ɔno umer nge ko kroo nge.

⁴⁰ Ni usɔ fwa eberi nge akasani ɔmɔni, **"Inyi sərho Unung kii inyi kya kpaa bidɔɔ ɔmarha."**

⁴¹ Ekə yin nge naji ikarha nge ini kəni ɔfen ɔtari ni ko kpukporo ɔsərho Unung asani,

⁴² **"Ekperi, iboshoo ɔwaanw wɔ, ukparam ɔsɔng igara yen nge. Yip sa imisini unwɔɔ ɔwei bekya sa imisini imyee iwei."**

⁴³ Atina Unung ba ayaya kaba eberi nge aba taa ikru nge.

⁴⁴ Ɔko sərho Unung nagang, kii akung irung igara ukyeba, idung nge ku tono bi ibung kəni eyi ni.

⁴⁵ Nisini ɛshini baa owro ɔsərho Unung ko juro baa owro ɔno umer nge, aka darha mo aku moro. Ofokru mo samɔ ukara.

⁴⁶ Oko gyurho mo asani, **"Ikisi inyi ku moro? Inyi shine ɔsərho Unung kii inyi kya kpaa bi idɔɔ ɔmarha."**

Akpin Iyesu Nge

(Imat 26:47-56; Imark 14:43-50; Iyo 18:3-11)

⁴⁷ Nisini ɛshishi ɔpya onuo ushi orokru ka ba. Ereying bi idɔɔ ɔno umer nge sini ayirhi nge ni Iyahuda engɛɛ kpite okomo ba. Ekə yin ba ikwo Iyesu ɛwe kən nge.

⁴⁸ Yip Iyesu ko gyurho nge, **"Iyahuda ni ukenwɔ ɔwa gbuna ɔno orokru nge?"**

⁴⁹ Nisini ɔno umer Iyesu rii imisini iku waa ukyeng, akasani, "Ete, aru kpa orokru men ni ikama igbang aru?"

⁵⁰ Ereying bi idɔɔmo ka kpa agara ogu ubyen Unung, ɔtung nge ɔuma avu ura.

⁵¹ Yip Iyesu ko yoro asani, **"Imaa kəna!"** Aka pya ɔtung ekəri orokru ekə pen ikru.

⁵² Iyesu kasani ekəri ogu ubyen, arite asha ubyen Unung, adarha ɔrɔkɔng, aru sini abii ɔwaa ukpin nge ni, **"Ikisi inyi kuno ni ukama ɔgbang kəni ukuma ashi ɔwaa kpin mi kəni ine eyi ni?"**

⁵³ **Ku kyunu unung ini kəni inyi nge bi idɔɔ ubyen Unung, inyi kyana pyany**

imye. Yip akywany yoye sini ini imi igumo eting."

Ibitrus rii amaa ingɛɛ ne kperhi nge Iyesu nge

(Imat 26:57-58,69-75; Imark 14:53-54,66-72; Iyo 18:12-18,25-27)

⁵⁴ Aka kpin Iyesu nge akyamo ne nge kidɔɔ una ogu ubyen Unung. Ibitrus su kroo nge bai ikəkarha.

⁵⁵ Nisini opyoo aru kəni ura bi ɔgba ɔpyang akiki kukum asu ɔwəri ura, Ibitrus ka kiki kəni ɔmɔɔ.

⁵⁶ Opyo agara erere rie akiki burha bi idɔɔ uyen ura. Oko koo ikra nɛgben kasani, "Orokru wen ni kəni engɛɛ nge."

⁵⁷ Yip aka ra amaa nge asani, "Erere, ine kperhim nge."

⁵⁸ Anakywa naji opyo aru ko roo ka sani, "Unwɔ kanw ɔnidɔɔ mɔ."

Ibitrus ko yoro kasani, "Ererime, isam idɔɔ mɔ!"

⁵⁹ Kekya ukpin itɔmɔ iying opyo aru kojo sani, "Ubrɔbrɔwɔɔ orokru wen ni kəni engɛɛ nge, kii ari Igalili nge."

⁶⁰ Ibitrus ko yoro asani, "Ererime, ine kperhim imisini uku tana!" Nisini ɛshishi ɔpya onuo ɔkɔrɔ kəpen.

⁶¹ Ete Iyesu kə tere ikramo ka sira itituku kəni Ibitrus. Akywa dang Ibitrus ka dirha ni iring sini Ete tani nge: **"Kyekya upen ɔkɔrɔ echiye una ra amaa nge ni une kperhinw emye asi taru."**

⁶² Oko kuno kyaa esing eye tei nagang.

Asini Iyesu nge, akraa

(Imat 26:67-68; Imark 14:65)

⁶³ Aru tei ikɔ sini aku sha Iyesu nge aka raa usina nge kəni ukraa.

⁶⁴ Oko lorho nge ikra ni ɔtugbe aka sani nge ni, "Tana onuo Unung! Iyaa ogyung?"

⁶⁵ Aka tana nge uring ukəkəə idedei.

Okong Iyesu nge ba bi ite ari igumo

(Imat 26:59-66; Imark 14:55-64; Iyo 18:19-24)

⁶⁶ Ni uba ɔyere itikywa ɔrɔkɔng tuno, bi ɔpurha ogu ubyen Unung kəni avɔwa umer ogro nikəni ɔmɔɔ, oko kong Iyesu ba bi itemo.

67 Akasani engɛɛ ni, “Tana aru, unwo uni Ikristi?”

Iyesu ko yoro mo, “**Iba tany inyi nasu yorony ni emye,**

68 **ibo gyurhony inyi nasu yorony emye.**

69 **Yip Imisini ikpin bai kaimen, ɔɔ orokru nu kiki ba avu ura Unung ogumo ikru kukum.”**

70 Kukummo oko gyurho nge, “Nechiyen unwo ni ekari ɔɔ Unung?”

Oko yoro mo asani, “**E Inyi pere nemer imye.**”

71 Akasani, “Ikisi aru ku waa araru jo tana aru, aru kyu karha kuwo ni atung aru sini eperi ni onuo.”

23

Okong Iyesu nge ba bi ite Ibilatus (Imat 27:1-2,11-14; Imark 15:1-5; Iyo 18:28-38)

1 Ekari akywa dang kukum orokru sini ani burha ka shine kpaɛ nge kyaa bi ite Ibilatus.

2 Aka kpin upre nge, eteting asani, “Aru darha orokru wen aku derhi araru. Akarhamo ukpura Ikaisar nge ogon asani engɛɛ ni Ikristi, oshoo ogumo.”

3 Ikpara dang Ibilatus ko gyurho Iyesu nge ni, “Unwo ni ogumo Ayaudiya?”

Iyesu ko yoro nge, “**Uperɛ nemer.**”

4 Ibilatus katana ekari ogu ubyen Unung kani ekari ushi, “Ine penmi nge ni irhirhing ibibi.”

5 Yip akya noyoromo, oko sunomo nge usani, “Aku derhi orokru kukum Iyahudiya ni umer nge. Atiikpa bai Igalili nechiyen ewe oto ben.”

6 Ni ukung kana, Ibilatus ko gyurho kii ekari orokru ni ari Igalili ngee.

7 Nisini a kperhi nge asani Iyesu ni bai ibung Igumo Ihiridus yo aka tuma ni nge kya eberi Ihiridus aru sini ani bi Urushelima kaa bi ikpara dang.

8 Nisini Ihiridus rii Iyesu nge, aka kung negben! Nagang, kii uwruwroo aku waa sini ingɛɛ nu roo. Bekai imisini akung bi

ikywie, aku tira ikywi nge nu rong asi usma ujijire sini inuyen ikru Unung.

9 ɔko shorho Iyesu nge ni ugyurho napany, yip Iyesu kyana yoroo nge.

10 Ekari ogu ubyen Unung kani ekari avuwa umer ogro titing burha, asu tana uraa nge nagang ani Iyesu si ima ibibi.

11 Ikpara dang Ihiridus kani aru teiko nge kasu maa uwa, asu sina nge, ɔko somo nge igbe ire igigyang okojo tuma ni engɛɛ kyamo eberi Ibilatus.

12 Unung dang Ihiridus kani Ibilatus ko to orokyoro kii uwruwroo ana siramo ni oyo.

Akywi iring upere Iyesu nge (Imat 27:15-26; Imark 15:6-26; Iyo 18:39—19:16)

13 Ibilatus kayirha ogu ubyen Unung kani arite adarha orokru owro eying,

14 kasani moni, “Inyi kom orokru wen ba ani aku derhi orokru ni shine ɔko ni igumo. Igyurho nge uring bi itenyi ben Ine penmi nge ni irhirhing ibibi kani sini inyi pere bi ikywie ni.

15 Kanawo Ihiridus kane pen engɛɛ ni irhirhing ibibi, uwowo ojo tuma ni engɛɛ ba owro aru. Kani sini inyi rii ni ese sa iririma sini imaa ukpo.

16 Bi kana wo, Ini kyerhe nge uwoworhu eshere nge akyaa.”

17 [Kii itooyo Ibilatus eshiremo orokru eying bau idoo uboru eting, aru sini orokru sorhi bakywa ipara uwowomɔ.(17) *

18 Ekari ushi orokru kukum ka fen akpa, “Pere orokru wen! Eshire aru Ibarabas nge!”

19 (Ibarabas aru sini odo shoo bi uboru eting, engɛɛ eshini ɔko bi idoo Urushelima, eperɛ orokru.)

20 Ibilatus waa ushere Iyesu nge, oko jo sorho ekari ushi orokru.

21 Yip oko susuno mo nge utakpa, “Kpaa baya agara akii okpoo! Kpaa ba agara akii okpoo!”

22 Okojo pere ni omo umang taru nge: “Ikiyo? Akina eteting yo orokru wen si? Ise penmi nge ni iriring sini imaa ukpo.

‡ 22:67 22:67 otuwa “Ikristi” ini bi “Igrik” otuwa “Imezaya” ini bi “Ibraniya kani Aramic” kukummo eperɛ ni Aru sini Unung kani nge enyɛɛ bi ikwyi * 23:17 23:17 Ipyoo iworo sayo ni eseyen nge bi upen kani sini eperɛ bi idoo Imat 27:15 kani Imark 15:6.

Bi bukənawo Inu kyerhe nge uwoworhu eshere nge akyaa.”

²³ Yip kəni uta akpa nge ayaya oko sunomoo nge ni uwaa ni akpaa baya agara. Ba kurha nge akpamo kamamo imu waamə.

²⁴ Bi bukənawo Ibilatus ka kywa iring upere Iyesu nge kəni uwaa moni.

²⁵ Ekə shere ekəri Ibarabas nge aru sini afrii bi uborū eting bekaishine okoo kəni upere orokru, aru sini ani imə wei, ka mamə Iyesu nge asa imisini imo wei ni engəe.

Eperi Iyesu nge baya agara

(Imat 27:32-44; Imark 15:21-32; Iyo 19:17-27)

²⁶ Nisini ekəri aru tei ikə ku kyamə ni Iyesu, aka kpin Isimon nge aru Isayirin, aru sini aku juro kyebaa idoo apya bai ibung ukukəri, akakpin nge asaa nge agara, asaa ukparayə okroo Iyesu nge.

²⁷ Akai ushi orokru ko kroo nge, bi idoomo erere nuwo aru sini etiri ni ofo okru asu tei kəni unira ere nge bekaishine.

²⁸ Iyesu ka tere asani oməni, **“Erere Urushelima, inyi bekya etei mi; inyi tei ukany kəni onony.**

²⁹ **Kii ekəri akywa yeba sini inyi nusani, ‘Unung ta erere sini asamo ni onə nge, ofo sini ese byere yo ko niying kəni ayan sini onə sesamo! Onuo adaduma!’**

³⁰ Ikpara dang,

“ ‘Orokru nu sani ukro ni, ‘Kpa baya aru!’

Ka sani avra, ‘Fra aru!’ †

³¹ **Kii orokru basa uring men akywa sini ushi negəgəre, ikimoyo inushoo nenyee uba kurawə?”**

³² Opyo aru sa usma ubibi apari nuo kəni Iyesu nge sini akpin mə eweye perhemə.

³³ Nisini abii owro sini ayirhi ni “Ukuri ikywi”, Burha aka kpaa baya agara kəni aru sa usma ubibi apari dang ere ying ba avu ura, opyo aru ba avu upruma.

³⁴ Iyesu kasani, **“Ekperi, punamə uyamə nge, kii ene kperhimə imisini akusa.”‡** Aka

kəkaa igbe nge kə fer atari orong iyaa nu kpara ikina ni.

³⁵ Orokru titing asu rong nge, arite orokru kasu saa uwa, asu sina nge. Aka sani, “Asa opyo aru oforo; asu ukaa ibo shoo asani engəe ni Ikristi, aru sini Unung karha oworo nge.”

³⁶ Ekəri aru tei ikə kaba asu sina nge. Aka maa imusa ukpakpam,

³⁷ asani, “Ibo shoo unwəo ni ogumo Ayaudiya, sa ukanw oforo.”

³⁸ Owori uworo akpa bayarhi ikywie umusini usini: EWEN NGEE NI OGUMO AYAUDIYA

³⁹ Ereying bidoo ekəri aru sa usma ubibi sini osuni nge ba agara burha kasu ushorho nge utira ani: “Si unwəo ni Ikristi? Sa ukanw Oforo kəni aru?”

⁴⁰ Yip orobyoo ekəri aru sa usma ubibi ka tana awan aru uraa nge. Kasani, “Una kung irung Unung, bekaishine sini akywiny iring ukpo nemer kəni engəe?”

⁴¹ Igara aru nemer, kii aru ku pen nemer ni imisini aru si, yip orokru wen sesaa irima ibibi.”

⁴² Ikpara dang aka sani, “Iyesu dirha ni imye akywa sini uba ba bidoo igumonw. §”

⁴³ Iyesu ko yoro nge, **“Ubrubruwəo itaninw, echiye yen unu shoo kəni emyee bi Iparadai.”***

Ukpo Iyesu

(Imat 27:45-56; Imark 15:33-41; Iyo 19:28-30)

⁴⁴ Kekyaa ni ikpakpaa awri wə, owro kasa eting bi kukum ibung kekyaa akywa itomo itaru ni awri,

⁴⁵ kii unung shere uta nge. Ikyeri sini akai owro ushisha kəni ubyen Unung ka sarayo ba barating bayaya kyeba atata.

⁴⁶ Iyesu ka ta onuo ayaya ayirha kasani, **“Ekperi, ima uring mi ba avunw.”†** Nisini eperi kəna, aka wara ufen nge usma akurha ko kpoo.

† 23:30 23:30 Osi 10:8 ‡ 23:34 23:34 Ipyo iworo itee isayo ni iworo yen nge. § 23:42 23:42 spyu uworo itee bii ni ikru igumonw * 23:43 23:43 Iparadise: bidoo utere Igrik umi Ogro Eteng, asa utuna ni iring yen abasu pere iring Abya eden. Bakywa Ogro Asa ese sa utuna ni iring yen abasu pere owro sini onə Unung se su me asu wuro, nisini aku sha upara eshe ukyerhe uring. † 23:46 23:46 Ete Ub 31:5

⁴⁷ Nisini arite aru teiko rii imasini isi, oko dɔɔ Unung nge asani, “Iyoro ni orokru wen ni nashisha.”

⁴⁸ Nisini orokru sini otuni burha owo orong imisini iku kyeng, rii imisini isi, akasu kra ikɔw mɔ akyamɔ.

⁴⁹ Yip kukum aru sini ekperhi nge, kani erere sini okrii nge bai Igalili, atiting bai ikakarha, kasu rong umamen.

Umune Iyesu

(Imat 27:57-61; Imark 15:42-47; Iyo 19:38-42)

⁵⁰ Opyo orokru nuwo burha aru sini ayirhi utɔwa nge ni Isufu, ani ere ying bidɔɔ ari igumo Ayahudiya‡, ani negben oshoo nashisha.

⁵¹ Aru sini atiri nge uwɔrɔho utumo imisini asi. Okuni ba apya Ayaudiya bi Ibung Arimatiya, ingee kaa aku sha igumo Unung.

⁵² Aka kya owro Ibilatus oyo sɔrɔho ukung Iyesu.

⁵³ Ikpara dang oko shurowo bi bung, ka gɔrhawo ni uperi ka yara nge bi ɔgrɔn sini ɔɔɔi bi upang, amisini ese minemo araru nge wroo sini ɔɔɔiyo.

⁵⁴ Asi umamen kukum unung ukyene uuma Ayaudiya sini anakywa shi naji ni awri uwuro Ayaudiya tikpa.

⁵⁵ Erere sini abii kani Iyesu nge bai Igalili ko krii Isufu nge oyo rong ekari ɔgrɔn kani sini ayari inama nge bidɔɔyo.

⁵⁶ Akywa dang oko juro kyamo uduna ekɔ ye kyene enye unyang ududuma kani anayaa unyang ududuma. Yip oko wuro awri uwuro Ayaudiya kani sini ogro peri ni.

24

Iyesu shine bai idɔɔ ɔgrɔn

(Imat 28:1-10; Imark 16:1-8; Iyo 20:1-10)

¹ Ni ititikywa awri etensara itee isati, ekari erere ka kpara ikang kani enye unyang ududuma sini ekyeni okyo ka kpin utira kyamo ekari owro ɔgrɔn.

² Aka darha eyin utari nge bo nuwo ɔgrɔn,

³ yip nisini arii idɔɔ ɔgrɔn, onoromo ukung Ete Iyesu.

‡ 23:50 23:50 Emen mo ani ekari ushi orokru dang sini ugyurhi Iyesu nge uring. Aka waa ni Ibilatus na akyu pere nge.

⁴ Anayu uwɔrɔfo bi ikywi umamen, ba kywakywa dang opyo orokru apari sini ɔɔɔmi uuma ufufuru sini ukɔ yana kani uyen unung ni ko kuno atiting bi itungmɔ.

⁵ Ikpara dang ekari erere ka kung irung nge nagang ko susuno akywimɔ ibung, yip ekari orokru kasani ɔmɔ ni, “Ikisi inyi ku pyerhe aru akru bidɔɔ aru sini okpuimo?”

⁶ Asaa nge ben! Akarha akyushine! Inyi dirha imisini atany, bi ikpara sini eshishi kani enyi nge bi Igalili:

⁷ **‘Itɔɔyo ama ɔnɔ orokru ba avu aruya, anu kpaɔ baya agara. Yip bi awri umang taru anu shine.’** ”

⁸ Ekpara dang aka dirha ni uring nge.

⁹ Nisini ojuri bai owro ɔgrɔn, aka tana ɔnɔ umer nge atarhi ni eying kani uparha eshe aru kroo nge kukum uring men.

¹⁰ Imeri aru kuno bai Imadala, Ijowana kani Imeri akwa Iyakubu adarha uparha eshe erere sini ani kani ɔmɔɔ. ɔmɔmɔ atani ɔnɔ umer nge uring men.

¹¹ Yip usang uyoromo ni imisini ekari erere peri, kii akung kani iring ukakae yoni.

¹² Bi kana, Ibitrus kɔ shine ni atara kya ekari owro ɔgrɔn. Oko kpukporo kɔ ten kidɔɔ ko rong uperi sini agarhi Iyesu nge uyari bi itung, akywa dang oko juro kyaa uduna, asu uwɔrɔfo asani ikimoyo isi.

Iyesu yen ukaa eberi ɔnɔ umer nge apari
(Imark 16:12-13)

¹³ Ba awri eying dang ɔnɔ umer Iyesu apari aku kyeng kyamo opyo apyang sini ayirhi utɔwa ni Imawus, amisini ikarha nge kani Urushelima ini kekyaa ukpin ikilomita atari ni eying.

¹⁴ Akasu pere ni opyomo beka kukum umusini usi.

¹⁵ Nisini aku pere asu pya onuo uring men ni opyo mo, Iyesu ko kuno nivuo asu kyeng kani ɔmɔɔ.

¹⁶ Oroo nge, yip ekane kperhimo asani Iyesu ngee.

¹⁷ Iyesu ko gyurho mo, **“Ikimoyo inyi ku pere ni opyony, sini inyi ku kyeng bi utira?”**

Aka ting nakprukpring, abubura ikywi.

18 Ereying bi idɔɔ mo, sini ayirhi utɔwa ni Ikilopas, ko gyurho nge, “Onwɔ eyeyinw unɪ ekyeng bi Urushelima sini unɛ kperhinw uring men sini uku kyeng ba awri men ni?”

19 Iyesu ko gyurho mo, “**Ukina ɔma?**” Oko yoro nge, “Uma sini upen Iyesu ari Inazaret. Ani arɔ pɛrɛ onuo Onɔng nge. Uring nge kɛni ɔma ɔsaa ni ikruɔ bi ite Onɔng adarha bi ite orokru kukum.

20 Ogu ubyen Onɔng kɛni ogumo akpari nge ama aki akywaa iring ukpo imisini anu aka kpaa baya agara epɛrɛ nge,

21 yip arɔ ku utira ikywi nge asani engɛɛ nu basa ari Isrela oforo. Si ɔkywɛrɛwɔ wurha, echiye ni awri ɔmang taru wro kɛni sini ɔmamen si ni.

22 Adarha nge opyo erere bi idɔɔ arɔ kɛ jijire arɔ nagang, sini ɛshini ni ititikywa yen akya eberi ɔgrɔn,

23 yip akyana romo ɔkung ngee. Oko juro aba tana arɔ asani imɔ rong opyo atina Onɔng arɔ sini atana arɔ asani Iyesu ni akru.

24 Ikpara dang opyo arɔ bi idɔɔ arɔ kɛ shine kya ɔgrɔn owro sini emine nge aya darha nɛmɛr kɛni sini ɛkɛri erere pɛrɛ ni, yip akya no romo Iyesu nge.”

25 Akywa dang Iyesu ka sani ɔmɔ ni, “**Inyi sine nye inyi ni egmee kɛn, inyi sine nye inyi ni oshong owro oyoro bidɔɔ ikywiny ni kukum imisini arɔ pɛrɛ onuo Onɔng peri!**

26 **Si itɔɔyo Ikristi kung igara ɔmamen ko shoo ni uraa igumo nge?”**

27 Iyesu ka tana mo kukum imisini ɔwori bi idɔɔ iring Onɔng bi ikywie, kpara bai ogro Imusa adarha kukum ɔwɔrɔ arɔ pɛrɛ onuo Onɔng.

28 Nisini etekya fwa ɛkɛri apyang sini eye kyamo nge, Iyesu ko suno nge ni okyoro kɛni aya kyaa ki ikɛkarhawo ni.

29 Yip oko sɔrhɔ nge asani, “Ki kɛni arɔ nge, kii ewure kpaa; ɔnɔng kywɛrɛwo.” Bi kɛna Iyesu ka raa ɔna akiki kɛni ɔmɔɔ.

30 Akywa sini akiki kɛni ɔmɔɔ awa ra ɔmura, aka kpara agbankrɔ, kasa ija, oko jurho ama mo.

31 Ikpara dang ikramo kɛ yɛɛ, ekɛ kperhi nge asani Iyesu ngee, akywa dang oko vɔro moni urong.

32 Aka sani opyo omo ni, “Ubrɔbrɔ! Ikywi arɔ kasu pyayo sini akɔ pɛrɛ ni arɔ bi utira asu furɔ arɔ iring Onɔng”

33 Aka tira shine ojuro kyamo Urushelima. Aka ya darha atina nge atarhi ni eying dang otuni eberi ying kɛni opyoo arɔ,

34 akɔ tana ni, “Ubrɔbrɔwɔɔ! Ete karha akyu shine! Eyen ɔkaa bi ite Isimon roo nge.”

35 ɛkɛri ɔnɔ ɔmɛr apari ka tanamo imisini isi bi utira, adarha sini ekperhi ni Iyesu nge bakywa sini ojurihi ikyɛɛ ufuforho.

Iyesu yen ɔkaa eberi ɔnɔ ɔmɛr nge (Imat 28:16-18; Imark 16:14-18; Iyo 20:19-23; Iti Ati 1:6-8)

36 Akywa sini eshi utɔtana uring men Iyesu nivuo oko kuno abarating mo ofomo nge asani, “**Uyari ikywi kyeba eberi nyi.**”

37 Ekɛ jijire nge ka kung irung nge nagang, asu wɔrɔfo kii imo rii ering nge.

38 Iyesu ka sani ɔmɔ ni, “**Ikisi inyi kpi eyi, ikisi ikywiny ni ipari?**

39 **Inyi rong ivum kɛni ifraam. Imyee nivum! Inyi pyam akung; kii ering saa ni inama nge kɛni okwoo, kɛni sini inyi rii ini oyo nge ni.**”

40 Nisini eperi kɛna ekɛ yen mo ivuo kɛni ifraa.

41 Bɔkɛna ɔsang uyoromo, bekai ofofuru kɛni ujijire. Ikpara dang Iyesu ko gyurho mo, “**Inyi ni iri ɔmura nge ben?”**

42 Aka maa uting itofuru ufuforho,

43 aka yirha ara bi ite mo.

44 Iyesu kasa ni ɔmɔ ni, “**Imisini itanayi ye akywa sini ishishi kɛni enyi nge: Kukum ɔmasini ɔwɔri bi idɔɔ ogro Imusa, arɔ pɛrɛ onuo Onɔng kɛni ɛte, itɔɔyo itire bi ikywim.**”

45 Ikpara dang ekɛ yɛɛ mo ikywi aki ekperhi iring Onɔng nge.

46 Aka tana mo, “**Imisini ɔwɔri ye: Ikristi nu si igara, ɛshine, ba awri ɔmang taru.**

47 **Okojo wɔrɔ asani bidɔɔ ɔpyaawɔ anu tana iring ididima bidɔɔ utɔwa nge kya kukum Ibɔng atikpa bai Urushelima, ni orokru shere uya nge aki Onɔng pɔnamo uyamɔ nge.**

48 Inyimo inyi ni aru sini inyi rii imisini isi ben. Itooyo inyi tana opyo aru bekaiyo.

49 Nechiyen inyi kung, Inu tumany ni uma onuo Ekperim [Ering ushisha] bayany; yip inyi sha bidoo apya noru kekya akywa sini inyi nu tire ni ikru ba ayaya.”

*Iyesu kyaa ayaya
(Imark 16:19-20; Iti Ati 1:9-11)*

50 Iyesu ko kuno ni onoo umar nge bi idoo apya kekya ukpin Ibetani, ekə shwe ivu ayaya kasa ija.

51 Nisini asa ija, ekə sheremo Unung ka kpara nge kyaa ayaya.

52 Oko kpukporo akywa dang ko doo ekə tire ni ofofuru nagang oko ojuro kyamo Urushelima.

53 Kukina unung anu bi ubyen unung asu doo Unung nge kəni usa ija.